

•

Felsefeya Dahûrê

Abdusamet Yîgît

Weşanên

.
.
.
.

Felsefeya Dahûrê
@Abdusamet yigit

2018-Almanya-Berlin

.
ISBN 966-4-941996-34-2

Pêşgotin:

Felsefeya dahûrê ankû felsefeya analitkê wê, piştî sedsale 19' min û pê de wê, pêşkeve. Li rojava wê, li ser temenê hizrên weke yên Russell, Frege, Wittgenstein û hwd re wê, di awayekê de wê, were ser ziman.

Felsefeya dahûrê wê, weke li ziman vegezinê jî ku wê were ser ziman wê, di temenekê şenber de wê, temenekê hizirkirinê wê, bi wê re wê were pêşxistin. Weke ji aliyê ji jor bi ber jêr ve wê, di awayekê ji ya gelemper bi ber ya hesan ve wê, bê hanîn li ser ziman.

Di awayekê de wê, felsefeya dahûrê wê bi temenekê mantiqî û matematikî jî wê, pêşkeve. Wê, di wê temenê de wê şirovekirinê wê hin bi hin wê werina kirin û wê bê pêşxistin. Di wê temenê de wê, li ser temenekê dîyar wê bê xwestin ku ew were hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê, piştîre bi nivîsandina dîroka wê ya li ser xate felsefeyê û hwd re wê, di awayekê de wê, were ser ziman.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê bêjê ku wê, weke temenekê hizirkirinê û fahmkirinê wê xwe bide dîyarkirin.

Çendî ku wê li ser temenekê ku wê weke ji matematîkê dîr wê were şirovekirin û wê ji tîgînên wê dîr wê bê xwestin ku were ser ziman jî wê, heta roja me wê, nivîsandinên bi wê, xwe ji bandura wê rizgar nekiriya. Wê weke aliyekê wê yê ku wê, weke 'ji jîyanê dîr' û ankû 'weke tîgînek xiyalî' û hwd ku wê bê pênasêkirin jî wê, di wê temenê de wê, were ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, aliyê wê yê ku wê zêde derkeve li pêş wê bi dahûrkirinê bi zimanî bê. Di wê temenê de wê, bi temenekê şenber ku wê ziman wê çawa wê, di jîyanê de wê bi şenberî wê were dîtin û fahmkirin û wê bi wê re wê bê hanîn ser ziman wê were dîtin. Mijare ziman û felsefeya dahûrê wê, di zikhevdû de wê, pêşkeve û wê, ziman wê, di hema bêja her awayê de wê bandura wê bi tîgîna mantiqê re wê li wê were dîtin.

Weke felsefeyek ku wê bi lêgerîne li 'zimanekê ideal', 'mantiq' û hwd re wê, were ser ziman. Bi wê re şiroveyên li ser tîkiliya mantiq û ziman re ku wê werina dîtin wê di wan de wê, di awayekê de gihiştina gelemperiyek gerdûnî wê, di wê de wê, weke aliyekê din ku wê xwe bide dîyarkirin.

Felsefeya dahûrê wê, di wê temenê de wê, weke tîgînek demî wê pêşkeve û wê xwe bide dîyarkirin. Lê dema ku mirov li ser tîgîna 'dahûrê' re bihizirê wê mirov dikarê bêjê ku wê di gelek awa û rengan de

wê, dikarê wê pêşbixê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de min dema ku hanî ser ziman min, giringî da awayekê kirinê weke bingih û bi wê re li er encamên felsefeyê re bi têtînek zimanî re wê, weke encamên wê bi wê re werênima ser ziman.

Lê li vir wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare felsefeyê wê, weke ku wê Husserl bi têtîna 'fenomenoolojyê' û hwd re dihênê ser ziman wê weke aliyekê ku wê di dewama wê de wê, mirov dikarê wê bi wê bihizirê bê. Di wê temenê de di mijare zanîna felsefeyî û têtînen wê de wê bi zimanekê dahûrî wê, çawa wê, were dîtî wê ji aliyekê ve min xwest ku wê hinekî wê werênima ser ziman.

Lê bi teybetî di beşa dawî de bi têtîna ziman, axiftin, aqilmeşandin û zanîna zimanî û hwd re wê, hinekî wê di wê temenê de wê min xwest wê di di wê çerçoveyê de wê werênima ser ziman. Hêvî dikim ku ez gihiştîma armanca xwe.

Mijarên ku wê di wê çerçoveyê de wê, werina ser ziman wê pîrr zêde û kûrbîn. Min bi serekeyî xwest ku wan werênima ser ziman. Bi rastî jî di dewama wê de hê bi gelek aliyên wê yên din re wê weke ku ez dibînim wê pêwîst bê ku ew were hanî li ser ziman.

Lê li ser temenekê felsefeyî wê mirov dikarê wê bi teybetî bi wê re wê fahmbikê ku wê felsefe wê, weke zanyarîyek jîyanî a bi wê re kûrbûn û fahmkirinê ku wê, mirov karibê wê kifşbikê bê. Di wê temenê de wê, zanist bi felsefeyê re wê çawa wê weke bigihê temenekê pêşketinê ê ku ew li ser wê kûrbibê min ji aliyekê ve girîngî dît ku wê hinekî bêmima ser ziman. Ber ku wê ev wê weke aliyekê pêşketinê ê giring wê bi xwe re wê, bi zanyarîya me re wê biafirênê.

Felsefeya dahûrê wê weke ku min di dawîya pirtûkê de wê hanî ser ziman wê li ser temenê ji ji aliyê gelemper bi ber yê hesan ve çûyin û yê hesan bi ber yê gelemper ve çûyin ku wê çawa di zikhevdû de wê bijîn û wê pêşketinê wê ji aliyê xwe ve wê bidina dîyarkirin di temenekê hişmendî de wê, mirov wê bi wê re wê bibînê.. Ev jî wê weke aliyekê giring ê pêşketina mirov û keseyetîyê û bi zanîna re bê.

Felsefeya dahûrê wê, awayekê de wê, bi temenekê rast wê fahmkirina wê giring bê. Di roja me de wê hê jî li ser şewayên wê nîqaş wê werina kirin. Di dewama wê de wê felsefeya dahûrê wê, weke aliyekê giring ê pêşketina aqilê mirov û weke encama wê ku mirov gihiştîyê de wê werênê ser ziman jî wê weke ku wê rast bê. ..

Abdusamet Yigit

Destpêk: felsefeya dahûrê

Di mijare têtikiliya mantiq û têtigîna dahûrî (**analytical**) de wê, bi ziman re wê, hizrên Wittgenstein wê bale mirov bikişênin. Ji aliyê mantiqê ve wê hizrên Russell û Frege wê balê bidina li ser xwe. Di wê temenê de wê, li ser temenekê wê, bi wê re wê, bê hizirkirin. Bi felsefeyî têtigîna mantiqê a dahûrî wê, di awayekê de wê li ser ziman û têtikiliyên wê yên nava wê ên kirdeyî, wateyî û hwd re wê, temenekê fahmkirinê wê li ser rewşên jîyanî ên şenberî û bûyî re wê bikê ku biafirênê. Felsefeya dahûrî wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke di wê idiyê de bê ku wê ji temenek metafizîkî dûr wê, di temenekê hizirkirinê ê li ser zimanê hesan û rojane de wê, bikê ku ew xwe bigihênê temenekê fahmkirinê. Di wê temenê de wê, di gotinê de wê gihiştina fahmkirin û gihiştinên cûda bi heman gotinê û ankû bi têtikiliya nava peyv, bêja û gotinan û hwd re wê, di awayekê de wê, çêbikê.

Di awayekê de wê, weke ku wê Wittgenstein wê bikê wê weke 'felsefeyek ziman' jî wê, di awayekê de wê, were dîtin. Lê di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê bi temenekê hizirkirinê bê. Di wê temenê de wê, ya ku ez dikarim bêjim wê, di serî de wê, bi têtikiliya gotina a bi hevdu re wê wê, monstresyona wê ku wê, çawa wê, bi hevokî û hwd wê, çerçoveyek têtigînî wê bi xwe re wê biafirênê wê, dikarê wê fahmbikê. Ji aliyê din ve jî wê, bi heman şewayê bi hizirkirina li ser aqil re ku mirov wê, çawa wê bi wê re wê, bigihijê zanînên nû re wê, di awayekê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman bê. Di wê rengê de wê, di temenekê levkîrî û hevgrî a mantiqî de wê, di wê rengê de wê, li ser watelêkîrî û

fahmkirinên bi têtîna ên bi zimanî re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê bihizirê.

Bi mantiqê re wê, matematik û ziman wê, di wê temenekê hizirkirinê ê dahûrî de wê ghiştina wan a li hevdû wê, di nava felsefeya demên hemdem de wê, bi wê rengê wê di awayekê de wê, weke ku wê bibê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke aliyekê wê yê giring wê, ziman wê di aslê xwe de wê, weke temenekê giring ê fahmkirinê wê di temenekê hizirkirinê de wê pêşkeve. Gotinekê ji me re hanî ser ziman wê, weke aliyekê ku wê temenekê têtîna ê bi hizirkirinê wê bi me re wê biafirê bê. Bi wê têtîna li dora xwe û dunya ku mirov di wê de dijî ku mirov bînerê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Felsefe wê dahûrîya wê, ya bi aqılmeşandinê wê, di temenê ghiştina encamê a bi têtînan re bê. Lê di wê temenê de li gorî min di nava têtîna aqılmeşandinê û ya dahûrîkirinê de wê, cûdahiyek xwe li berçavên min dixê ku ez wê fahmbikim. Di serî de wê, ew wê ku wê aqılmeşandin wê di awayekê de wê, li ser temenekê hizirkirinê wê bi awayekê levkirî û hevgerî de ku wê di çerçoveyekê de wê, ghiştina encamê bi hanîna cem hevdû û levkirina dîyardeyên bi argûmanî û hwd bê. Dahûrîtî jî wê, di heman dîyardeye de ku wê, bi di wê de wê bi kûrbûna bi wê re ku wê, di wê de wê, bi heman rengê wê bi hevdû re ku wê di têtîliyê de bê û wê, bi dora wê re wê bi derfet bê ku em têtîliya wê dênin wê beş û ankû qatkên fahmkirinê ku wê çerçoveyê diafirênin wan ji hev derxê û fahmbikê bê. Wê jî li ser temenekê mantiqî ku wê bikê bê. Di temenekê epistemolojîkî de wê, mijarên ku wê werina hildan li dest wê weke mijarên zanîna bin. Ziman jî wê yek ji wan mijaran bê. ..

Di felsefeya dahûrê de bi ziman re roterik û ankû rengê bidengkirina gotinê wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê ji temenekê metafîzîkî û ankû ji temenê jîyanê dîrketin wê weke aliyna ku wê, çawa wê, ji wan dîr wê, bihizirê wê, weke aliyekê ku wê bi wê were ser ziman bê. Di wê temenê de wê, mijare felsefeya dahûrê û mantiqê wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê din ê fahmkirina bi hizirkirinê wê di wê temenê û çerçoveyê de wê biafirênê bê. Çendî ku mirov wê nikaribê ji temenekê pozitiwîst ê mantiqî wê dîr werênê ser ziman jî mirov nikaribê wê bi temenî di wê çerçoveyê de jî wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, li ser temenekê wê, hizirkirina bi wê re wê, di awayekê de wê, dikarê wê, di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare tégîna rasyonalismê wê hertimî wê, di awayekê wê mereqê wê biafirênê ku wê mirov dikarê wê bi tégîna felsefeya dahûrê re wê fahmbikê bê. Di aslê xwe de wê, tégîna rasyonalismê wê mijarek din bê. Wê di serî de wê, tevli mijarê nekirinê û bi wê re wê fahmkirina wê di temenekê de wê, karibê temenekê fahmkirinê wê bi xwe re wê biafirênê. Ji aliyekê din ve jî wê mijare felsefeya dahûrê wê ew ku wê bê pirsîn ku me ji jîyanê qût a bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, li vir wê, divê ku mirov di çerçoveya pirsê de balê bikişênê li ser şêwayê metodolojiyê ê fahmkirinê. Ber vê yekê em giringî didin wê ku em ji ya hesan bi ber ya giştî ve bi şêwayê wê hizirbikin û ji asta ku em hatinê de bi şûn ve li ser wê re ji ya giştî bi ber jêr ve bi dahûrkirinê re xwe gihandina hizirkirinên nû wê çêtir dibînin. Di felsefeya dahûrê de wê du aliyên wê pêwîst bin. Tenê li ser temenekê dahûrkirinê a ji ya hesan bi ber ya giştî ve wê, tenê fahmkirinek dahûrî wê bide me. Lê minaq ji asta ku em ghiştinê bi ber jêr ve bi nerînek darazî wê li wê nêrtin wê temenekê fahmkirinê ê gûhartinê jî wê bi xwe re wê bide me. Minaq em rewşa zayendî a jinê wê dihizirin û ji destpêkê û heta roja me wê dahûr dikin û bi hemû aliyên wê re wê derdixin li holê û wê fahmdikin. Em kifşdikin ku 'newekhevî' heya. bo wê çêkirin ji wê asta em ghiştinê ku em bi şûnve li wê dahûrîya xwe binerin wê di wê temenê de wê, hizra 'ev ne rast' û bi wê rengê ku wê rast bê ku wê bi me re wê bide çêkirin wê, di wê temenê de wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku em bi wê bihizirin bin.

Tenê bi ya ku ew rûdidê bi kifşkirina wê re wê, hanîna ser ziman wê tenê wê weke aliyekê objektiv wê bi xwe re wê di wê temenê de wê weke ku wê biafirênê. Di dewama wê de wê felsefe dahûrê wê, di wê temenê de wê, li ser temenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê, bide dîyarkirin. Lê tenê ya ku ew rûdayî wê bi kifşkirin û hanîna ser ziman re wê ne bes bê. Ji wê zêdetirî wê karîna wê vegûharînê dana çêkirinê û ghiştina aqil û tégîna wê di wê temenê de jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Weke ku ez dibînim wê di felsefeya dahûrê de wê, herdû aliyên wê yên ku ez li wê dihizirin ê weke bi tégîna dahûrkirinê û ya li ser wê re wê bi hizirkirinê û ghiştina li tégînen gûharînê û ankû aqilekê bi wê rengê ê bi hişmendî wê, di awayekê de wê weke ku wê hevdû wê temem bikin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê weke ku mirov wê dibînin wê aliyê dahûrî ê ku wê ji ya hesan bi ber ya giştî ve wê herê û wê li ser temenekê bi hûrgilî ghiştina encamên li ser wê re wê weke aliyekê wê bê. Lê aliyê

din jî wê, di wê temenê de wê, dema ku em li ser ya giştî bi ber ya hesan ve ku wê herê ku em dihizirin wê, di wê rewşê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê, di wê temenê de wê, xwe di awayekê de wê weke aliyekê giring wê bi wê re wê bide nîşandin.

Di wê temenê de wê çî farq wê, di nava herdû aliyên ve wê bi fahmkirinê wê hebê? Di wê çerçoveyê de wê, mirov dibînê ku wê, ji ya hesan bi ber ya giştî ve çûyinê wê di awayekê de wê, bi hûrgiliyên wê re wê, gihandina li hevdû û çerçoveyek bi wê re wê afirandina wê û bi wê rew xwe gihandina têgîn û çerçoveyek giştî bi encamî wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê hizirkirinê ê dahûrê wê biafirênê. Aliyê din jî wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, dema ku em ji ya giştî wê bi wê dihizirin û bi ber ya hesan ve diçin wê, ji têgînê û rewşa wê ya ku me weke fahmkiriya û em li wê serwext in wê bi wê re wê, bi hûrgilkirina wê re wê, di wê temenê de wê, were hizirkirin. Minaq wê, minaqe qatkirina atomê wê di wê temenê de wê, mirov dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, di wê de wê kûrbûn wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, ji herdû aliyên ve jî wê bi hizirkirinê wê, di wê rengê de wê, aliyên wê yên ku wê mirov pêwîstî fahmkirinê ê di wê temenê de dibînê wê hebê. Di wê rengê de wê, dema ku ez dibêjim ji ya hesan bi ber ya giştî ve çûyinê û ji ya giştî bi ber ya hesan ve çûyinê ku ez li wê dihizirim wê, di wê temenê de wê, minaqe atomê wê di awayekê de wê were berhişê min. Di wê temenê de wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke du aliyên ku mirov fahmbikê û hilde li dest bê. Di wê temenê de ezê herdû aliyên hem yek bi yek bi serê xwe û hem jî bi hevdû re wan hildima li dest. Wê ev ji hinek pêwîstiyên fahmkirinê wê werin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring jî wê bi wê re wê li ser têgîna wê ya hişmendê wê bi wê re bihizirim.

Minaq ji aliyê têgîna ji ya hesan ve bi ber ya giştî ve ku ez li wê dihizirim wê ya ku wê di mejiyê min de wê weke têgînekê wê bide çêkirin weke ku ez ji yek bi yek ji qatkên atomê bigirim û bi ber giştîya wê ve werim. Wê di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de jî wê aliyên ku ew nezanîn wê di wê de wê hebin. Lê dema ku ez di wê temenê de wê, dema ku ez li wê dihizirim wê çî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin ku ezê di encama wê de wê, xwe bigihênima li encamek weke ya atomê ji qatkên binî?. Dikarê encamna bi rengna din jî xwe bidina

dîyarkirin? Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, weke ku mirov kifşdikê wê di wê aliyê de wê, ji pêşve ne kifşkirin wê bi xwe re wê weke ne dîyariyekê wê li ser herîkîna bi ber encamî ve wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, ev têngîn wê, di wê rengê de wê weke têngînek ku mirov wê, di wê rengê de wê bi wê re wê, diçê wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giring ê fahmkirinê wê bi xwe re wê bide afirandin.

Lê aliyê din jî wê, di wê temenê de wê, dema ku ez minaq wê, atomê weke têngînek giştî wê hildima li dest û ezê di wê de wê bi ji hev derhanîna wê re wê, xwe bigihênima li wê ew wê, çendî wê weke ku mirov wê, dikarê wê, weke hebûna wê, werênê ser ziman? Di wê temenê de wê, di wê temenê de jî wê weke ku wê hinek nedîyarî wê bi wê re wê xwe bidina dîyarkirin.

Di dîmenê giştî de wê, diwê rengê de wê, tiştek wê bi hişmendî wê weke ku wê di mejî de wê bi zindî wê hebê. Ew jî wê weke têngînekê bê. Ew jî wê ew bê ku 'ez di atomê de kûrdibim bê.' Ev têngîn wê di awayekê de wê, di wê temenê de wê di mejî de wê ew wê bide hizirkirin bi min ku ez çî di wê temenê de wê kifşdikim wê weke qatek atomê bê wê bihizirim. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê hizirkirinê bê.

Di çerçoveya aliyê giştî de wê, di wê temenê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê ji sê awayan ve wê dikarê wê li wê bihizirê. Aliyê pêşî wê di wê temenê de wê weke ku me di paragrafa li ser wê de wê hanî ser ziman bê. Aliyê din ê duyem wê di çerçoveya wê de ku wê bi temenê objeyî wê bi wê re wê were hizirkirin û wê were fahmkirin bê. Aliyê din ê sêyem jî wê li ser temenekê hizirkirinê ku wê, bi rewşa kirinê re wê di ahengekê de wê bi wê re wê, were hizirkirin bê.

Di aslê xwe de wê mijare felsefeya dahûrê û ziman wê, ber ku wê, di wateyê de wê, bi dahûrkirinê wê kûrbûn wê bibê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, biafirênê êdî wê weke mijarek zimanî jî wê were dîtîn. Di wê temenê de wê weke mijarek zimanî dîtîna wê, çî rengê dide wê? Di serî de wê, di wê rengê de wê, di gotinê û wateyê de bi awayekê wateyî û ankû pirwateyî wê, fahmkirina wê, weke aliyekê wê yê giring ê din wê bi xwe re wê, biafirênê. Di wê rengê de wê, di serî de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare ziman û dahûrkirinê wê, di wê temenê de wê, gotin û hanîna wê ya ser ziman û bi wê ji wê derhanîna wê bihizirin. Di wê rengê de wê, gotin wê çî ji me re wê werênê ser ziman wê weke mijarek hizirkirinê wê bi wê re wê bihizirin û wê, bikin ku wê fahmbikin.

Di wê temenê de wê, di wê beşê de wê, hinekî em divê ku wê mijare zimên wê di awayekê de wê, di dewama wê de wê, li ser wê bisekin in. Di mijare gotinê û wateya wê ya ku wê li ser kirdeya wê re wê were fahmkirin wê weke mijarek ku wê di wê temenê de wê li ser wê were sekin in bê. Di wê temenê de wê têkiliyek ziman wê bi derxistina li holê a darêjkê mantiqî wê, bi wê re wê di awayekê de wê, bi wê re wê, li ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê ji wê gihiştina têtîgînên felsefeyê, weke rewîstê û ankû gelek mijarên din wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê, dikarê wê li ser wê bisekinê bê. Di temenekê dahûrî de wê minaq **Karl Popper** wê, rewşa dahûrkirina felsefeyê wê di awayekê de wê di temenekê zanîna zimanî de wê bi temen bikê û wê werênê ser ziman. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê bihizirê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, di dewama wê de wê minaq wê, li ser têtîgînek ku wê bi awayekê pozitiwîst wê bi serê xwe wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Di mijare rengê hizirkirina Popper de wê, di awayekê de wê, dikarê wê, bbi minaqekê wê werênê ser ziman. Minaq wê, dema ku em li wêneyê bihizirin wê ew wê, bi çerçoveya xwe re wê bi wate xwe ya re wê hebê. Di nava fezeya mantiqî de wê, wêna wê rewşekê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, ji aliyekê din ve wê, dema ku wê, li wê bihizirê wê, bi wateyê re wê levkirin û ne levkirin wê rastîfî û ne rastîfîya wê bide dîyarkirin. Bo ku em li ser wêneyê re bêjin ku ew rast a em, divê ku wê bi rastîyê re wê bidina berhevdu. Ji aliyekê din ve jî em nikarin wêneyekê tenê wê bi hebûna wê re wê bi sînor wê bi têtîgîna rast û ne rastîyê re wê werênina ser ziman.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, Popper wê, li ser temenekê mantiqî ku wê weke ku wê, bi nîtelîya wê re ku wê bi wateyî wê bi têtîgînek nedîyarî a empirîkî re wê bi temenekê têtîkildanînê a mihtemel re wê, ew wê temenekê hizirkirinê wê bi wê re wê weke ku wê bihizirê.

Di çerçoveya felsefeya dahûrê (**analytics**) de wê, di aslê xwe de wê, aliyên wê yên ku em di serî de hildina li dest di dewama mijmarê de wê aliyên wê yên weke epistemolojîkî, dîroka wê ya şûnpê m vegotinên bi sedemî, mantiq û bi wê re ziman û hwd re wê, di awayna de wê weke aliyên ku mirov bi mijarî wê hilde li dest bê. Di wê çerçoveya wê ya ku ew di roja me de dihê ser ziman de wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, weke têtîgînek demên hemdem a ku wê, bi hizirkirinên Russell, Frege, Wittgenstein û hwd re wê were ser ziman. Ev poêvajoya ku wê di wê temenê de wê were hanîn li ser ziman ez dikarim wê li ser temenê ya

pêvajoyên wê yê kevn û kevnêşopîkî re wê, weke ya demên nûjen wê şîrovebikim û wê werênima ser ziman. Ber vê yekê wê, di awayekê de em di serî de wê, dema wê ya kevn wê hinekî wê çavlêdanekê wê bikin.

Demên berê ên têtîna felsefeya dahûrê

Dema ku wê piştî demên serdemên navîn wê descartes wê balê bikişênê li ser felsefeya zêhnê bi têtîna dualismê re wê, di aslê xwe de wê ew ne destpêkek felsefeyê ku ew wê di hênê ser ziman bê. Wê ew wê, weke pêvajoyek dema nû ku ew destpêka wê ji aliyê xwe ve ew dihênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, ev rengên hizirkirinên Descartes bêhîzrên spinoza, Manî û piştî Zerdeşt wê, mirov nikarê bi tememî wê fahmbikê. Di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê, felsefeya Zerdeşt wê di awayekê de wê, mirov dikarê wê di temenekê felsefeya dahûrî demên kevnêra ku wê bi temen û têtînek nûjen re wê bi awayekê pîr zêde komplika wê, xwebide dîyarkirin wê dikarê wê werênê ser ziman.

Zerdeşt wê ji aliyê xwe ve wê, mijare epistemolojîyê wê weke ku wê, ew ji aliyekê ve wê kifşbikê. Wê ji aliyê hizirkirinê ve wê çawa wê, bi temenekê hizirkirinê wê, werênê ser ziman wê bi wê re wê bihizirê. Ew têtîna epistemolojîkî ku wê, ji aliyê **Husserl** ve wê, bi têtîna epistemolojîkî a bi rengê 'di xwe de fahmkirinê' ku wê bi wê bi rengê 'bo farqîyek bi hişmendî ku ew di xwe de were farqkirinê' ku wê bi şêwayekê wê werênê ser ziman wê, di wê rengê de wê, bi wê bihizirê. Zerdeşt wê, ev wê şêwayê wê di awayekê de wê, weke ku em bi wî re dibînin wê li ser rewşa hişmendîyê ku wê piştî mirinê wê "bi laş re wê bimirê" û ankû wê bi gîyanê re wê bi berdewamî wê "weke hişmendîyek xwe bi xwe wê bijî" re wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, dema ku em bi têtîna epistemolojîkî wê ji aliyê zerdeştîyê ve wê werênê ser ziman wê bi têtîna dualisme kevn re wê, ji aliyê hiş ve wê fahmkirina têtîna bûjenê û ji aliyê bûjenê ve bi dîtbarîya bi hişmendîyê re wê, fahmkirina wê çawa wê were fahmkirin wê weke aliyekê giring wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê bide nîşandin.

Di warê hizirkirina bi têtîna dahûrî ku mirov wê bi wê dihizirê, wê di wê de wê weke aliyekê giring wê aliyê zanînê wê derkeve li pêş. Di demên kevnêra de wê, Zerdeştî wê, têtîna zêhnî a hundirîn û derveyî û ankû têtîna 'di xwe de û an jî dervî xwe wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi hizirkirin.

Di aslê xwe de wê, têtîna dahûrîyê wê, di wê rengê de wê, aliyê wê yê felsefeyî, dîrokî, û bi aliyên din ên zanînen weke derûnîyê û hwd re ku

mirov wê di hizirê wê, di wê temenê de wê, têngîhiştinekê wê bi we re wê bide me. Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, têngîna ku mirov wê li wê dihizirê wê bi wê re wê, weke aliyekê wê yê giring wê, li ser temenekê weke wê hizirkirinê bi wê re wê, were dîtin.

Piştî demên mitolojîyê hanînên ser ziman ên bi felsefeya xwezayê û piştî wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê ku wê li ser temenê zimanî wê di wê rengê de wê bi şewayekê dahûrî wê, were fahmkirin. Di dahûrîya demên kevnera a destpêkê de wê, temenekê xwezayî wê hebê. Lê piştî ku mantiq pêşket û bi wê re wê mantiq derkeve li pêş wê, di wê rewşê de wê, weke têngîna xwezayê wê ji wê dîrkeve wê, di awayekê de wê, xwe bide dîyarkirin.

Di rewşa têngîna mantiqî de wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê li ser temenekê mantiqî û têngînê re wê, xwe bide dîyarkirin. Felsefe wê li ser temenekê ontolojîkî wê ne weke zanistekê xwezayê wê, di awayekê wê piştî wê bi mantiqê re wê, di awayekê de wê weke ku wê derkeve li pêş. Wê weke têngînek bi 'doktirinî' wê xwe di awayekê de wê bide nîşandin.

Têngîna dahûrîyê a demên hemdem wê, dema ku wê pêşkeve wê, dema ku wê, ziman wê, di awayekê de wê derxê li pêş wê di dîmenekê de wê, weke ku wê, ji wê têngînê dîr wê weke têngînek fahmkirinê wê xwe bide nîşandin. Lê di aslê xwe de wê, di wê çerçoveyê de wê, di fahmkirina wê de wê, weke aliyekê wê yê ku em fahmbikin wê, di roja me de wê bi ziman re wê derkeve.

Bi pêvajoyên pêşketina aqil re wê tiştê wê bi wê re wê bibê. Wê hemû tişt wê di temenekê epistemolojîkî wê bi awayekê wele 'zêhnekê', 'jîrekê', 'hişekê' wê di awayekê de wê, were dîtin. Wê, dunya di wê de wê, di awayekê de wê, were fahmkirin. Wê bi wê re wê, bi têngînek epistemolojîkî wê têngînek ku ew di xwe de 'bihiş' wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê hizirkirinê wê xwe bide nîşandin. Bi azmûnên me re wê, têngînek zêhnî a bihiş wê çawa wê biafirê wê di wê temenê de wê, weke temenekê ku wê li wê were hizirkirin wê bê. Rêya derkkirina fenomenolojîkî a bi hiş wê, derkkirina dunyayê were dîtin.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de ku mirov, li felsefeya Zerdeşt dinerê wê, di wê de wê, erkên aqil ku wê 'bo fahmkirina di jîyanê de' wê, li ser wê bisekinê. Di wê temenê de wê, aqil wê, bi fenomenên nava xwe re wê, di wê temenê de wê, tişt, hebûn û rewşên ku ew li dunyê hena wê bi wan ve wê xwe bide dîyarkirin bê. Pêvajoyên pêşketinê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, dualî wê bimeşê. Li

vir di çerçoveyek têgînî a dahûrî ku em li ser esasê fahmkirinê li wê binerin em, divê ku pêşî bi pêvajoyên wê yên pêşketinê ji ya hesan bi ber bi ya giştî ve wê weke di temenê zaroyekê ku ew dibê, mazin dibê, balix dibê, pirr dibê û piştê dimerê di awayekê wê rengê de wê bi pêvajoyên wê yên pêşketinê re wê werênê ser ziman. Wê, dema ku wê, mirov wan pêvajoyan bijî ku em tenê bi awayekê dahûrî ê tenê ji temen û bi ber mazinbûnê ve ku wê bibê wê li wê binerê wê, di awayekê de wê, ew mirov wê di derbarê wan dem û pêvajoyên jîyankirî û derbaskirî wê çawa wê karibê bibê xwediyê hişmendiyekê. Aliyê jîyankirinê wê bi pêvajoyên wê yên ji destpêkê û bi pêşketina wan a pirralî re wê di awayekê de wê bibê. Lê di wê temenê de wê, ev wê hebê. Wê hertimî wê aqilê mirov wê ji ast û rewşa ku ew di wê de dijî wê li şûn xwe binerê û wê bi wê dîtbarîya ku ew dibînê a bi azmûnî û hwd re wê temenekê fahmkirinê wê bi wê re wê çêbikê. Di wê temenê de wê, dema ku wê mirovek balix wê li şûn xwe binerê wê, hinekî wê bibînê. Lê dema ku wê yekê pirr weke yekê ku zêdetirî jînkirî û dîtî ku ew dinerê wê, zêdetirî wê, bihizirê û wê bibînê. Di wê temenê de wê di zanîna de wê, temen mirov wê di wê rengê de wê bingihêk fahmkirinê jî wê bi xwe re wê, di wê rengê de wê biafirênê.

Ber vê yekê wê aliyê azmûnî wê hertimî wê weke têgînna fenomenolojikî wê hertimî wê di mejiyê mirov de wê, bi dîyardeyî wê xwe bi temen bikin û wê bidina dîyarkirin. Wê, weke têgînna ku ew pêkhatî ku mirov nikarê wan ji wan gûmanê bikê wê, di awayekê de wê, xwe bidina dîyarkirin. Wê, di wê rengê de wê, weke aliyna hişkirinê wê biafirênin. Di wê rewşê de wê, her dema mirov a jîyankirinê wê li ser temenê ku ew jîyankirî wê, xwe bi hişbikê. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê di serî de wê, wê fahmbikê bê. Li vir wê di dewama wê de wê weke aliyekê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê rengê de wê, zêde jîyankirin û dîtî wê di wê temenê de wê zêdetirî wê hûrgilan wê di mejiyê mirov de wê bide afirandin.

Di wê rewşê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê dikarê wê weke aliyekê giring wê werênê ser ziman. Li gorî min gotina zanîna wê, dema ku mirov wê holde li dest wê, di wê temenê de wê, xwediyê temenekê pêşketinê bê. Lê di dewama wê de wê, dema ku mirov wê, li şûn xwe binerî wê di awayekê de wê, ev di awayekê weke ku mirov ji ya giştî bi ber ya hesan ve binerê û ankû bi têgînî herê wê, di awayekê de wê, mirov bikê rewş û pozisyonekê de. Di wê rengê de wê ev wê wusa wê xwediyê temenekê fahmkirinê bê.

Di aslê xwe de wê, pêvajoyên fahmkirinê ên xwezayê wê, dema ku mirov wê, li wan dinerê wê, di wê temenê de wê, bi zêdeyî wê temenekê fahmkirinê wê bi wan re wê weke ku wê hebê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê, mejiyê mirov wê, di wê temenê de wê, hertimî wê, li ser temenekê dahûrî wê, dema ku wê fahmdikê wê di wê temenê de wê xwediyê temenekê fahmkirinê bê. Pêvajoyên dîrokî û ankû nivîsandinên dîrokî em dikarin li vir li ser wan re gotinekê bibêjin. Wê, di wê temenê de wê dema ku ew dihên ser ziman ew bi vegotinî û ankû bi teorikî ku ew xwe dispêrênina birhanan ku ew were nivîsandin jî wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê fahmbikê bê. Wê pêvajoyên ku ew hatina jîyankirin wê dema ku em ji nûqte û asta ku em li wê na ku em dinerin û wê dihênina ser ziman wê hemû birhan û nîşanakên me wê bikirpênin ku ew jîyankirin bûya û rast a bê. Di wê temenê de wê têgîn û gotina rastiye wê, di wê rengê de wê xwe bisipêrê têgîna pêkhatinê û di jîyanê de ku ew bi rastî heya bê.

Di mijarên fahmkirinê de wê, dema ku wê Zerdeşt wê, li aqil wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, li navaroka wê ku wê çî di wê de wê hebê wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, dikarê wê fahmbikê bê.

Di wê rengê de wê, aqil xwe bi sipêrê rastîyê. Rastîyê wê, dema ku mirov wê, dibînê ku ew heya û ankû pêkhatiya bê. Di wê temenê de wê hemû tiştên pêkhatî û hena wê temenê fahmkirinê wê bi wê zanîni wê biafirênin. Yanî di awayekê de wê, ew wê, di rengê de wê weke têgîna jî wê hebin.

Di nava bûjenê û ankû rewşa bûjenî û hişmendiye de wê, dema ku mirov wê cûdahiyê wê çedikê wê bi wê re wê, têkiliyekê û girêdanekê jî wê bi wê re wê çêbikê. Di wê temenê de wê ew wê bi wê re wê, di awayekê de wê were fahmkirin. Wê, di wê rengê de wê, ew girêdan wê di rewşê de wê bingihê fahmkirina wê tiştê bi bûjenî wê biafirênê.

Di nava jîyanê de wê, fahmkirin wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, dema ku em wê derveyîya wê fahmdikin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi wê re di xwe de jî wê bi wê re wê bê bi hişmendiyekê. Yanî wê, hişmendiya ku ew di xwe de wê, çedikê wê di wê temenê de wê, temen û bingihê wê hebê. Di wê rengê de wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de mirov dikarê wê, werênê ser ziman. Ti tişt wê bê ku ew bi têkiliya wê ya derve wê, hebê wê bi hebûna xwe ya

hundirîn wê nebê. Di wê temenê de wê aliyê hundirîn û derveyî wê, di aslê xwe de wê bi hevdû ve girêdayî bin. Wê têkiliya wan a bi hevdû ve heya wê li ser temenê hişmendîyê, fahmkiirnê û derxistina li têngîhiştinê re wê hebê. Wê ev jî wê weke aliyekê wê yê giring ê fahmkirinê bê ku mirov wê di serî de wê, werênê ser ziman bê.

Di mijare hişmendiya hundirîn de wê, di wê rengê de wê bi temenekê wê dikarê wê fahmbikê. Têgînên ku ew di bin navê têngîna derûniyê de wê werina ser ziman li vir wê bibîrxistina wan wê, karibê têngînekê bide me. Wê di wê temenê de wê, ew wê, di serî de wê, weke kirinna pêkhatî ku em tefkir bikin wê, ji du aliyan ve wê, di serî de wê were fahmkirin. Yek wê bi awayê têkiliya wê ya heyî a ku ew bi wê re temenekê zanînê di afirênê. Aliyê din jî wê di wê rengê de wê, bi aliyê wê yê derveyî wê minaq ku em bi çerçoveya xuynîşandinekê û hwd re wê bidina nîşandin wê di wê temenê de wê, dikarê wê, di awayekê de wê werênê ser ziman. Wê xuynîşandinê û hişmendîya wê ya ku ew afirand wê, di wê temenê de wê, di wê de wê, weke aliyekê hundirînê wê, bi wê hizirkirina wê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê hebê. Di aslê xwe de wê mijare hişmendîya hundirîn wê bûyîna wê ya li ser azmûnên me re û bi wê bi temenekê epistemolojikî pêşketina wê di awayekê de wê, weke aliyekê giirng ku mirov wê wê li ser wê bisekinê bê.

Bi temenekê epistemolojikî fahmkiirna têngîna felsefeya dahûrê bi dîrokê re wê, di awayekê de wê, bi pêvajoyên wê yên pêşketinê re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Emê li jêr li ser wê bisekin in. Lê li vir bi gotinekê ez dixwezim wê werênima ser ziman ku wê di çerçoveya têngîna nivîsandina dîrokê de bi têngînek 'dîroknasî' û ankû weke 'historiografî' yî ku wê dikarê wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, li ser temenekê 'bêali' wê çawa wê were hizirkirin wê weke awayekê bi hizirkirina wê bê. Di serî de wê, di demên berê de wê, di wê temenê de wê, li ser temenekê hanîna li ser ziman wê, di wê rengê de wê, weke ku ew dihê hizirkirin wê were hanîn li ser ziman. Lê dîrok ne weke ku mirov wê hizirbikê wê divê ku wê werênê ser ziman. Divê ku mirov wê weke ku ew bûya, rûdaya û pêkhatiya wê werênê ser ziman. Wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê, bi rastîyek dîrokî a têngînê re wê werênê ser ziman bê.

Di çerçoveya hizirkirinê Zerdeştîyê de wê, di demên berê de wê, di wê temenê de wê, bi têngîna dualiteyê ku em li wê têngîna felsefeya dahûrî dinerin wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê di awayekê du dîmenî a pirralî

de wê, werênê ser ziman wê, were dîtin. Di wê rengê de wê, ev bi awayekê du dîmenê wê di awayekê du aliyên wê dualiteyê ku wê bi wan wê were ser ziman û wê, di wan de wê bi awayekê li gorî aliyên wan ên hizirkirinê wê, çawa wê were fahmkirin wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de em, li vir wê têngîna dualiteyê wê aliyekê wê bi têngîna metalyalismê û aliyê din bi ya idealismê wê werênina ser ziman wê, di wê rengê de wê, temenekê fahmkirinê wê karibê wê bide me. Di aslê xwe de wê dema ku e, bi wê rengê wê empatiyê li ser van herdû gotinan re bi wê rengê dikin wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, di xate pêşketina dîroka wê ya bi hizirkirinê re de wê, di awayekê de wê, di pêvajoyên hizirkirinê û pêşketina wê de wê, çawa wê di xatekê de wê pêşkeve wê, di awayekê de wê temenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê bide me.

Minaq em li ser wê re zêde dirêj nekin û me di wê temenê de wê, çawa dikarin wê bi wê li ser têngînek dahûrîyî a felsefeyê re wê werênina ser ziman wê dikarê wê di awayekê de wê bi wê re wê bi wê bihizirin. Di wê temenê de wê, di di nava felsefeyê de wê, di awayekê de wê, dema ku wê were hizirkirin wê di awayekê fenomenolojikî de wê hertimî wê di wê temenê de wê tişt wê çawa wê bi dîtbarîya xwe hizirkirinê wê were dîtin wê bi wê re wê bikê ku wê were hizirkirin. Di wê temenê de wê, di awayê wê yê hizirkirinê de wê, aliyek wê bi têngînî wê weke bi hizirkirinê û ankû aliyê zanînê re wê were ser ziman. Aliyê din jî wê weke temenekê bi hebûnî ku em wê bi temenê tiştî re wê li wê bihizirin û wê werênina ser ziman bê. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê xwe di awayekê de wê, bi wê re wê weke ku wê bide nîşandin.

Di awayê hizirkirinê de wê, di wê temenê de wê dema ku em minaq di pêvajoyên idealismê ên hizirkirinê di wê temenê de wê hilde li dest de wê, di wê temenê de wê weke ku wê were dîtin wê çawa wê, di awayekê de wê ew ji aliyê xwe ve wê li hiş, rewşên dervî xwe ên weke yên fizîkî û bûjenî û hwd dinerê wê, di awayekê de wê, bi wê re wê, kûrbûnekê wê bi xwe re wê çêbikê. Ji xwe ya ku wê piştî demên serdemên navîn û pêde wê bide wê, di aslê xwe de wê bi felsefeyî jî wê ev bê. di wê temenê de wê weke têngînek felsefeyî a li ser hizirkirinê re wê, di serdemên kevnera de wê temenê wê bi hizirkirinê wê were avêtin. Gotinên razber ên weke yên 'xwûdê' û hwd ên ontolojikî wê di awayekê hizirkirinê de wê, di wê temenê de wê hem wê bidina hizirkirin û hem jî wê bihizirin. Wê di wê temenê de wê, weke hizirkirina ji hizrê' wê dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê ev wê, hizirkirina ji hizrê wê weke têtîneka hişek ji hiş ku mirov wê çawa wê werênê ser ziman wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, di nava rengên hizirkirinê ên felsefeyê de wê kûrbûna ku wê bi aqilekê lêpîrsîner ku wê bibê wê, di wê temenê de wê, tişt ku ew hebê wê çawa wê were fahmkirin wê, di wê temenê de wê bê mijare lêpîrsîna wê. Di wê temenê de wê, têtînen ontolojiyî di awayekê hîyararşikî de wê weke ku wê piştî demên serdemên navîn wê bi kesên weke hegel û hwd re wê were ser ziman wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, renekê hizirkirinê ê bi teqezî ê hizirkirinê ku wê bi hezaran salan wê heta wê rojê wê were wê li ser wê re wê bê hizirkirin. Wê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, di awayekê de wê li ser têtînî re wê, di awayekê de wê, weke ku wê were dîtin wê, di awayekê de wê mijarên fahmkirinên bi ji hevdû a bi hizirkirinê di zêhn de wê diawayekê de wê bi wê re wê, di temenekê rêgezî de wê xwe di awayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin û domandin.

Di mijare fahmkirina hizirkirinên bi têtînî ên di wê temenê de wê mirov dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê di demên felsefeyê de wê bi têtînen weke ên idealismê ku wê di awayekê de wê bi temenekê wê weke têtînen weke yên 'îdeayên' zerdeştîyê û ankû piştî ên platon û hwd ku ew dihênê ser ziman wê ji xwe re wê bide temen wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, di xate dîroka hizirkirinê a bi aqil û zanîne de wê, di wê temenê de wê, hin bi hin wê ji hevdû derhanîna bi hizirkirinê û di wê temenê de wê bi dahûrkirinên bi wê re ku wê werina kirin wê, di awayekê de wê, temenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê bide çêkirin.

Di mijare îdealismê de wê, mijare fahmkirina hebûna 'bûjenên hena' wê weke aliyekê ku wê hertimî wê li ser wê bihizirê ku ew wê çawa wê wan fahmbikê bê. Di dewama wê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bihizirê.

Di mijare fahmkirina ji aliyê idealismê ve îdeayan wê di wê temenê de wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman ku wê 'her tişt wê weke îdeayekê wê were dîtin û wê were ser ziman. Di wê temenê de wê têtîna bûjenê û tiştî heyî wê di nava wê têtîna îdeayî de wê weke ku wê xewr bibê û wê hin bi hin wê weke ku wê xosletên xwe yên fîzîkî û bûjenî wê di awayekê de wê, weke ku wê

bidina windakirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê werê hizirkirin bê.

Di awayekê din de wê beremberê wê têtîna metayê ku wê were hizirkirin wê, di wê rengê de wê, tiştê ku mirov wê bi aqilê xwe wê bihizirê ku ew nebê ku ew hebê wê demê wê weke vajî wê rengê hizirkirina me wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Wê li ser wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê bihizirê. Di dewama wê de wê bi wê hizirkirinê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di mijare fahmkirina têtîna metayê de wê, di wê awayekê de wê ew çawa wê were fahmkirin wê, di wê rengê de wê li ser pêvajoyên wê yên bûyîn û derkkirinê wê di wê temenê de wê, xwe bi awayekê hizirkirinê wê bide dîyarkirin. Hizirkirina bi metayî wê, di wê awayekê de wê mejiyê mirov wê bi ber têtîna bûjenê ve wê, çendî ku wê bidiyê de jî lê wê ji aliyekê ve jî wê mijare têtîna bûjenê wê, di awayekê de wê, hê jî wê weke têtînekê bi hebûnî ku ew heya wê, çawa wê di nava anafora hizirkirinê de wê were fahmkirin wê bi serê xwe wê weke mijarekê wê li holê wê bimênê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, xwe di awayekê de wê bide nîşandin.

Di pêvajoyên fahmkirina têtîna bûjenê de wê, di wê rengê de wê ev temenê hizirkirinê bê ku wê di pêvajoyên fahmkirina têtîna metayî a bûjenî ku wê bi wê bihizirê wê di wê de wê, bi têtîneka pêşbûjenî ku wê li wê bihizirê û wê ew ji ku ew dihêt û ew çawa dibêt û sedema wê çî ya wê, li wê bihizirê. Di nava têtîna fahmkirina sedem û encamê de hizirkirina bi têtîna meta û bûjenê wê zêdetirî wê di awayekê de wê mijarê weke ku wê komplikatir bikê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di serî de wê mijare bûjenê wê zêdetirî wê, di çerçoveya hizirkirina bi hişmendiya wê re wê, weke aliyekê din ê fahmkirinê jî wê bi xwe re wê werênê li holê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têtîna metayê wê di wê temenê de wê pêvajoyên wê yên afirînê û pêvajoyên wê yên bi azûmanî ku ew bi wê bûya wê di wê temenê de wê bi temenekê bûjenî re wê temenekê hizirkirinê wê bide me. Lê ev jî wê di di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê ku wê di nava hizirkirinê de wê bi temenekê hişmendî wê fahmkirinê wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Ber vê yekê wê ji aliyekê hizirkirinê, hişmendî û zanînê ve wê ew çawa wê were fahmkirin

û hildan li dest wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê li pêşîya hizirkirina me bimênê bê.

Di aslê xwe de di nava kevneşopêya hizirkirinê a felsefeyê de hizirkirina wê, çendî ku wê ji aliyekê ve wê temenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê bide me jî lê wê ji aliyekê din ve wê, weke aliyekê din ê hizirkirinê wê xwe bide nîşandin. Di wê temenê de wê, kevneşopîya hizirkirina felsefeyê wê di awayekê de wê, temenê hizirkirinê ê bi fahmkirinê ku wê bide me wê di awayekê de wê weke temenekê ku mirov li ser wê re wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê, di wê kevneşopîya hizirkirinê de wê, hetsa roja me hatina wê xate pêşketinê ku mirov wê li wê dinerê wê, di awayekê de wê weke ku wê mirov wê, di wê temenê de wê, têtîgînên weke yên ontolojikî û ne ontolojikî, metafizikî û ne metafizikî wê bi encamên wê re wê, di hizirkirina xwe de wê kifşbikê û wê bi wê re wê di awayekê de wê, bidest hizirkirinek giştî wê ji aliyê xwe ve wê bikê. Di wê temenê de wê pêvajoyên hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyna hizirkirinê wê xwe di awayekê de wê bidina nîşandin. Li ser wê temenê fahmkirina têtîgîna felsefeya dahûrî wê, di awayekê de wê weke li ziman û fahmkirina wê û bi wê fahmkirinê ji temenekê metafizikî û hwd dîr ku wê bikê wê, weke ku wê ji xwe re wê bikê armanc. Wê di wê temenê de wê, ji wê weke 'li ziman vegeştî' wê, di awayekê de wê, ew wê rengê fahmkirinê û pêşketinê wê di awayekê de wê salixbikê û wê werênê ser ziman.

Di mijare ziman de wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê ew ji aliyekê din ve wê weke aliyekê hizirkirinê ê ku mirov wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, bi gotinên wê re wê, çî mirov wê werênê ser ziman û ankû çî dihênê ser ziman wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring ê hizirkirinê wê bixwe re wê di awayekê de wê biafirênê bê. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, ev jî wê weke aliyekê giring ê ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman bê.

Di nava şertûmercên me yên civaknasî û hwd de wê, pêvajoyên pêşketinê ku wê bibin wê di wê navendê de wê bi tûra têtîkiliyên ku ew dibin re wê, weke tûra sîniran a laşê mirov wê, di awayekê de wê, temenekê têtîkiliyê ê hişmendî wê di nava gotinê de jî wê bi wê re wê, di awayekê de wê biafirê. Ev jî wê di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman bê.

Di her rewşên fahmkirinê ên bi têngîna dahûrî re wê, di awayekê de wê, di çerçoveya ku ew bûyî û pêkhatî de ku ew li şûn wê dinerê ku ew rewş li ser çî temenê bû û bûya wê, bi wê re wê bikê ku wê fahmbikê. Di wê rewşê de wê, di awayekê de wê, di nava sînorekê çerçoveyî ê mijarî, rewşî û hwd de wê bi wê re wê di awayekê de wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê aliyekê wê yê ku wê di wê temenê de wê bitefkkirkirin û hwd re wê li ser temenê xiyalkirinê jî wê xwe bide nîşandin wê hebê. Ev aliyê xiyalkirinê wê di awayekê de wê dema ku mirov li wê dihizirê wê weke ku wê ew wê intibayê wê bide me ku wê di temenekê nava sînorê wê xiyalkirinê de wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, xwediyê çerçoveyek fahmkirinê a ji jîyanê qût bê wê, dîmenekê wê bi xwe re jî wê bide me. Di wê rengê de wê, dema ku em li wê dihizirin wê di wê temenê de wê di awayekê de wê temenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin.

Di rewşa dahûrkirinê de wê, weke ku em ji gotina 'dahûrkirinê' fahmdikin wê li ser temenê hizirkirinê wê bi element, dîyarde û fenomenên wê re wê li ser temenekê wê, bikê ku ew wê bi hevdû re wê, fahmbikê û wê yek bi yek wê bi qatkên wê ên ji hevdû derxistinê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê temenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê, bide dîyarkirin. Di mijare hizirkirinê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dahûrkirin wê, di mijare fahmkirina bi hizirkirinê de wê, ji hev felişendinê û bi wê re wê hemû beşên wê bi wê re wê fahmbikê wê, werênê ser ziman. Li gorî mantiqê ku mirov wê bihizirê wê ti tişt û ankû ti rewş wê ne xwediyê hebûnek ku ew teqez ew tenê weke qatek nayê qatkirin û ankû tenê weke tiştêkê wê hizirbikê bê. Wê di wê çerçoveyê de wê bi têngînek mantiqî wê weke ku wê xwediyê çerçoveyek hevgrîtî û bii hevdû re ku ew di awayekê de wê, temenê hebûnî a giştî di afirênê wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman. ber vê yekê wê gotina giştîtiyê wê di wê temenê de wê li ser temenekê hebûnê a bi tişta heyî re wê, di awayekê de wê, dikarê di temenekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Rengê têngînên felsefeyê û pêşketina wan bi awayekê ji jor li jêr û ankû vajî wê

Têngînên felsefeyî ên ku em di serî de wê bahsa wê bikin wê di awayekê de wê, weke ku wê di demên kevnara de wê, bi felsefeya wê ya ku wê pêşdikeve re wê were formulekirin wê di çerçoveya têngînên hebûna fîzîkî û ankû bûjenê û rengên ji wê bi hizrî, zanînî û hişmendî ku wê were

girtin bê. Di wê temenê de wê, di rewşên bi navkirinê de wê, weke ku wê Platon wê bi gotina 'îdeayan' wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê piştre wê, di awayekê de wê, bi têgîna 'idealismê' re wê were bi navkirin. Di wê temenê de wê, têgîna îdealismê wê di awayekê wê weke aliyekê hizir ê ku ew ji tiştê di afirê û ankû wê were derkkirin bê. di mijare têgîna îdealismê de wê, di wê rengê de wê rengê hizirkirina wê, di awayekê de wê bi gotinekê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, ji aliyê hizir ve wê bîrê ser ziman wê her tiştê wê weke 'berhema ji hizir' wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, dema ku wê li wê were hizirkirin wê, temenê de wê, yan jî wê werênê ser ziman ku wê, 'weke ku wê bi idealismê subjeyî' re wê were hizirkirin wê bê gotin ku 'tişt mirov bihizirê ku ew heya wê hebê' re wê werênê ser ziman. Ev wê şewayekê wê yê hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, element û fenomenên xwe wê di nava hizirkirinê de wê li wan bigerihê û wê hewl bide ku wan fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê hizirkirinê ku wê di çerçoveya hizirkirinê de wê, bi têgîna hizirkirinê re wê, bi aqil û zanîna re wê werênê ser ziman. Wê, di wê temenê de wê, di temenekê ontolojikî û metafizikî de wê, bihizirê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, dema ku wê ji aliyê hizirkirina wê ve wê werê nerîn wê, di wê temenê de wê, hebûnên fîzîkî û bûjenî wê, di wê temenê de wê, ne weke têgîna ku em ne hizirin ku wê nebin bin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê, bihizirê ku wê ber ku mirov dihizirê wê hebê. Di çerçoveya têgîna hizirkirinê ên di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di dema ku mirov wê li felsefeya zerdeşt wê bîrê wê, hinekî din wê li pêştir wê bii wê re wê bihizirê û wê werênê ser ziman. di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê weke aliyekê din wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, dervî têgîna hebûna gîyan û laş wê, aqil wê weke fektorek fahmkirinê a di wan de ku ew heyî wê bihizirê. Di dewama wê de wê weke aliyekê din wê di dewama wê de wê, di demên piştre de wê, nîqaşên weke ku wê, "piştî mirina laş wê aqil wê bi laş re wê bîrê û ankû wê, di awayekê de wê gîyanê re wê bijî' wê, li ser wê hizirkirin û nîqaş werina kirin. Di wê temenê de wê, ji herdû aliyan ve wê jî wê hizirkirinê ku wê werina kirin wê hebin û wê di wê temenê de wê argûmanên ontolojikî wê werina danîşandin di temenê de wê hebin. Di dewama wê de wê ev wê weke aliyekê giring ê ku mirov wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Li

gorî têtîna aqil a felsefeya kurd wê, di awayekê de wê, aqil wê dervî laş û gîyanê wê hebê û hemû tiştên ku ew fahmdikê wê bi rastî wê hebin. Di wê temenê de wê, di çerçoveya aqil û fahmkirina wê de wê, di awayekê de wê, di xwe de wê, kifşkirina tiştan wê di awayekê de wê, temenê pêşketina wê bê. Lê di awayekê de wê, mirov wê, ji aliyê laşî ve jî û gîyanî ve jî wê dervî wê di awayekê de wê bijî û wê, pêwîst bê ku wê di her demê û temenê de ku ew xwe bigihênê wê, ku ew xwe bigihênê fahmkirinekê. Di wê temenê de wê têtîliya nava aqil û tiştê wê weke têtîliyêk jîyanî a fahmkirinê wê werênê ser ziman û wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, ji aliyekê ve wê bi zêhnî wê awayekê hizirkirinê wê, di wê temenê de mirov wê kifşdikê. Di wê temenê de wê, aqil wê di xwe de wê kifşbikê û wê bi wê re wê, werênê ser ziman.

Bi hizir hizirkirin wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê biafirênê. Di wê temenê de wê, xosletên hizirkirinê ku wê bi wê tişt wê werina fahmkirin wê weke ku wê bi têtîna idealisme subjeyî re wê were dîtîn wê hertiştê wê ji xiyalkirinê û dîtbarîya me û pê de wê weke tiştêkê din wê nebînê.

Di wê temenê de wê ji aliyê hizir ve wê weke têtîne zêhnî wê, di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di nava têtîna hizirkirinê de wê, di wê rengê de wê, Di her aliyê de wê, çawa wê salixkirina wê were kirin wê di awayekê de wê, di her temenê de wê weke bê mijare hizirkirinê. Husserl wê, bi têtîna **'fenomenolojiyê'** wê ew wê bikê ku wê werênê ser ziman û wê, di wê temenê de wê weke aliyekê ku wê, di wê de wê bi têtîna 'kûrbûnê' re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, bi aliyê hizir ve wê bi hizirkirina wê re wê, di wê temenê de wê, bi hizirkirinê wê rengê re wê pêşxistina wê re wê, temenê 'di hizirkirinê de kûrbûnê' re wê di awayekê de wê, bi wê re wê, werê hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê gotina 'aqil' wê di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke temenekê hizirkirinê bê. Li gorî wê têtîna fenomenolojikî wê her hizir wê tiştêkê ku wê ji me re bêjê wê hebê. Di wê temenê de wê ji hizir ghiştina li hizirê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman.

Di mijare hizirkirina zêhnî de wê, di wê temenê de wê, di wê de wê, bi têtîna kûrbûnê de wê, di wê de wê, weke aliyekê ku em bi têtînek fenomenî wê, di wê temenê de wê bi wê bihizirin û wê li ser têtîna bi fahmkirina bi zimanî, têtîna zêhnî û hwd re wê, dikarê wê bi wê re wê

werênê ser ziman. Di mijare hizirkirina bi gotineka zimanî re wê, di wê temenê de ku em bêjin 'av' wê, ew wê di her zimanê de wê, di awayekê de wê were bi lêvkin. Di wê temenê de wê, bi têtîgînên ji hev cûda wê, di awayekê de wê, were ser ziman. Wê, di wê temenê de wê, di çerçoveya hizirkirina ji gotina avê wê, di wê rengê de wê dema ku mirov wê ji wê pêngavek hizirkirinê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, her rewş û merc wê li gorî pêvajoyên xwe yê jîyankirî wê, bi têtîkiliyek bi hevdû ve girêdayî wê, têtîgînên hizirkirinê wê bi xwe re wê werênê ser ziman. Di gotinekê de wê, ji du aliyên ve mirov dikarê temenekê girêdanî bi awayekê fahmkirinî a bi berdeyamî wê werênê ser ziman. Yek bi zêhnî wê li ser azmûnên me re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Jîyankirinên me wê, di wê temenê de wê, temenekê kûrbûnê wê bi wan re wê biafirênin û wê, di çerçoveya wê xate jîyankirinê de wê temenekê dîyalektikî a girêdanî bi gotinî jî wê bi xwe re wê, di awayekê de wê bide çêkin. Aliyê din jî wê li ser wateyên ku mirov ji gotinê ku wê dikarê wê, derhênê û wan werênê ser ziman bê. Wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di gotinê de wê, di awayekê dîyalektikî de wê girêdanên bi hevdû ve ku wê bibin wê weke aliyekê fahmkirinê wê biafirênê. Wê di wê temenê de wê, ev wê weke girêdanên zêhnî ên li ser wateyê û hwd re bin.

Ji aliyê aqil ve fahmkirin wê di aslê xwe de bi teybetî gotin û ankû bi giştî ziman wê weke aliyekê giring ê temenê fahmkirinên me wê biafirênê. Em dema ku wê tiştêkê bêjin em bi gotinê dikin. Wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, gotin wê, çendî ku wê weke rewşek zêhnî jî wê çavkaniyên wê azmûn û rewşên fizîkî ên jîyankirinê bin. Ankû wê hebûnên bûjenî bin. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê dema ku em bi gotinê dihizirin wê, di çerçoveya pêşketina bi aqilê me de wê temenê di wê de kûrbûnê wê biafirê. Gotina kûrbûnê wê, çi wateya wê di gotinê de wê hebê? Di aslê xwe de wê, weke gotineka teybet a têtîgînî ku mirov wê, bi teybetî wê, dikarê wê, bi wê re wê, bihizirê û wê werênê ser ziman. Gotin wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê dema ku wê, mirov wê bi wê bihizirê wê di wê temenê de wê têtîgînek wê were hizirkirin,, bibîrkin, hizirkirin û hwd wê di wê têtîgînê de wê, li ser awayên wê yê hizirkirinê, xoslet û rengên din ên weke girêdanên wê hevdû re wê, çerçoveyek hizirkirinê wê bi wê re wê biafirênê. Di wê temenê de em, bi gotinekê dikarin balê bikişîna li ser awayên çandî ku wê pêşkevin. Wê

di wê temenê de wê, çerçoveyên hizirki ên teybet wê bi wê re wê di awayekê de wê hebin ku wê, gotin wê, bi rengna teybet wê werênê ser ziman. Dibê ku em dema ku li ser gotinekê û wateya wê re dihizirin bin. Dibê ku ev bê ku wê heya wan ji hevdû hebê wê, ji aliyê gelek kesên ku wê bi zimanên cûr bi cûr wê biaxifin wê bibê. Lê di aslê xwe de wê, ya ku wê, ew wê teybetbikê wê ne ew bikarhanîna wê a bi wateya wê bê. Wê, rengê hizirkirina wê ya bi pêvajoyên wê yên jîyankirinê ên ku ew bi wê dihên hizirkirin û ew dihên hanîn ser ziman bê. Di wê temenê de wê, aliyên hûnerî, çandî û hwd wê, weke aliyên civakî ên ku wê, di wê temenê de wê bi rengna xosletî ên ku mirov dikarê wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê balê bikişênê li ser wê. Di aslê xwe de wê çand wê di awayekê de wê temenekê hizirki û felsefeyî ê tekûz jî wê bi xwe re wê biafirênê. Bo pêşketina hizir û felsefeyê jî wê, di wê temenê ew wê ew pêşveçûnên çandî wê wey nek wan a teybet ku wê bileyizin wê hebin di pêşketina pêvajoyên hizirkirinê û pêşxistinên felsefeyan û hwd de.

Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê, ji aliyê hizir ve wê, dema ku mirov wê bihizirê wê hemû aliyên ku wê weke bêbûjenî ku ew bi hizirki dihên ser ziman wê, di wê temenê de wê, temenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê di awayekê de wê, weke ku wê biafirênin. Lê di wê temenê de wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirinê wê, di wê temenê de wê bi pêvajoyên pêşketinê re wê temenê xwe wê biafirênê.

Rengên hizirkirinê ên bi zêhnî ku wê pêşkevin wê, diawayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, werê hizirkirin. Hemû rewşên ku wê bi hizir wê werina hizirkirin wê bi awayekê de wê ji jor bi ber jêr ve wê di awayekê de wê, xwediyê xatek herîkînê a fahmkirinê bin. Wê, di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring lê wê, dema ku mirov wê bi awayekê rast wê ne hilde li dest û wê fahm nekê wê, di awayekê de wê, karibê bibê weke têgînek ku wê azmûn û fêrên jîyanî jî piştguh jî bikê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Di mijarên hizirkirinê de wê, di wê rengê de wê, li vir wê pêwîstî bi wê hebê ku em werina li ser têgîna bûjenê û ankû wê weke di felsefeyên klasik ên demên hemdem de ku wê were kirin wê, bi têgîna jî aliyê bûjenê ve nerîn wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê bi wê fahmbikê wê werênê ser ziman. di mijare fahmkirina têgîna bûjenî de di dewama mijare me beşa hanîna me ya ser ziman de wê ji aliyê hizirkirinê ve ku

mirov wê çawa dibînê wê pêşî wê hinekê wê werênê ser ziman. Ber ku wê ev jî wê weke aliyekê giring wê, di serî de wê, xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Wê, di wê rengê de wê, mijara rengên hizirkirinên bi dahûrî ku wê, di awayekê de wê weke têtîna xafkî jî wê dem bi dem wê pêşkevin wê di wê aliyê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, mijare têtîna dahûrî ku ez wê dihênima ser ziman ez wê, di awayekê weke renekê hizirkirinê ku ez têtîna kirinê, bûjenî û hwd wê, weke temenekê fahmkirinê ê ku ew bi dîyarî heya wê, dihênima ser ziman. Li ser wê re dihênima ser ziman. Di mijare têtîna dahûrîyê de wê, ber ku wê di wê temenê de wê, bi awayekê wê, weke xwe li rewşên jîyanî, kirinî û pêşveçûnên wê di awayekê de wê bide girtin wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê ku em di serî de wê, weke bi minaq têtînen destûrî ê 'netewî' û hwd re ku wê weke temenna pirsgirêkî û naskirina hebûna xalk û civakên din ku wê, weke 'ji nedîtî ve wê were wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê, fahmbikê bê. ber vê yekê wê weke awayekê şewayî ê metodolojikî wê giring bê ku mirov wê çawa dihilde li dest jî wê, giring bê. Di mijare fahmkirina têtîna dahûrîyê de wê di wê rengê de wê, di wê temenê de wê, weke ku wê, were dîtin bi têtînen ji jor ve dihên hizirkirin wê, bi wan wê tenê wê renekê hizirkirinê ku ew di ahengekê de ew bi wê dihizirin û bi zêhnî bi wê û li gorî wê şîrove dikin wê, di awayekê de wê, were ser ziman. Di wê temenê de wê, ev wê, di mijarên fahmkirinê de wê, weke ku wê, weke ku wê herdû ali jî wê li jîyanê wê dijîn bin. Lê weke ku wê di nava herdû aliyan de wê, hêtek bi dîmenî ku wê di naba herdû aliyan de wê hebê wê, di awayekê de wê renekê hizirkirinê wê bi xwe re wê werênê ser ziman. Ev wê, rengên fahmkirinên zêhnî wê, di serî de wê, weke aliyekê giring wê, bi xwe re wê, di awayekê de wê, bi zêdeyî wê, bide dîyarkirin û wê werênê ser ziman.

Ber vê yekê wê di têtîna dahûrê de wê, di serî de wê, mijare metodolojîyê wê, di awayekê de wê weke aliyekê giring wê xwe di awayekê de wê bide nişandin. Dema ku ez bahsa ji aliyê hizir ve kifşkirin ez wê bi têtînek zêhnî ji wê zêdetirî wê di temenekê herikina pêşketina di jîyanê de ku wê di encama wê de wê bibê û wê bi wê re wê pêşkeve wê, di wê temenê de wê, weke temenekê fahmkirinê wê derkeve li pêş wê qast dikim.

Em dîsa li mijare xwe vegehirin. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê têtîna bûjenê wê dema ku em wê ji aliyê hizirkirinê ve wê, hildina li dest wê, di awayekê

de wê, çawa wê were fahmkirin wê bi serê xwe wê, weke aliyekê giring wê derkeve hemberî me. Di têtînên weke yên mantiqê û matematikê û hwd jî ku em bi pêvajoyên wan ên pêşketinê û elementên wan jî wê, di awayekê de wê, li wan bihizirin wê, di wê temenê de wê fenomenên hizir wê, di awayekê de wê, weke di wê rengê de wê, di awayekê de wê bi girigî wê xwe bidina dîyarkirin. Di wê rengê de wê, di demên hemdem de wê, weke ji nûve kifşkirina têtînên weke yên ideayên platon ku wê bi wan re wê hizirkirinên wan aliyên zanînî wê were kirin wê tenê wê aliyekê wê bide nîşandin.

Li gorî min felsefe wê, weke xate hizirkirinê û şewayekê wê yê ku wê di nava jîyanê de wê di her demê de wê, di awayekê de wê hebê û wê bi temenekê jîyanî wê, xwediyê pêşketina xwe bê. Di wê temenê de wê, weke ku wê heta têtînên bi zanîstî ên roja me ku wê li ser encamên felsefeyê re wê bibin wê, di wê temenê de wê di wê xatê de wê ew di demên pêş de jî wê bibê. ber vê yekê wê felsefe wê temenekê fahmkirinê, pêşxistinê lê pirsîn û pêşxistinê wê dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê rengê de wê felsefe wê di aslê xwe de wê, bi awayekê fenomenî wê weke temenekê zanyerî jî wê, di awayekê de wê, dikarê wê bi wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Wê, di wê rengê de wê, dema ku em li ser wê temenê bahsa felsefeyek ku wê dahûrkirinê wê bikê wê, demê wê, felsefeya dahûrî wê ji dû aliyên ve wê dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Yek wê ji aliyê pêvajoyên pêşketinê ve wê bi têtînek temenî wê werênê ser ziman. ser wê re wê, xwe gihandina hizirkirinên nû ên ku em dikarin wê di awayekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirin wê, aliyê din ê darazî ê dahûrî ku wê li ser wê re wê ji ast û nûqtaya ku em li wê na li şûna xwe nerîn û wan pêşxistin û jîyankirinan bi awayekê fahmkirinê wê bikin wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê wê yê giirng ê din wê biafirênê. Gihîştina têtînên weke bi darazî ên weke yên 'başî' û 'nebaşiyê' wê di nava felsefeyê de wê, weke aliyekê felsefeyê ê şûbjeyî wê bi xwe re wê biafirênê. Wê di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê, aliyê darazî wê, di wê temenê de wê, weke aliyê hizirkirinê ê ku wê di wê awayê de wê, mirov karibê wê bi wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, aliyê dahûrî ê darazî û yê dahûrî ê ne darazî ku wê werê ji hev cûdakirin wê dikarê wê bi şibihênê jîyane mirovekê. Mirovek wê ji destpêka bûyîna xwe heta 50 saliya xwe ku wê bijî wê, pêvajoyên jîyankirinê wê bijî. Wê di wê xate jîyankirina xwe de wê, kevir bi kevir wê li her hevdû bijî bi jîyankirina xwe. Ev wê tenê wê weke aliyekê ku ew bi bibînê ku ew çawa dijî bê. Lê

wê ji nûqteya 50 saliyên xwe ku ew li şûn xwe bînerê wê, di wê temenê de wê, çawa jîyankiriya wê di wê temenê de wê, karibê wê ji hevdû derhênê û qat bi qat wê pêvajoyên jîyankirina xwe bînerê û wan bi rengên ji hev cûda fahmbikê. Di wê rengê de wê, ev alî jî wê temenê fahmkirinên darazî wê di awayekê de wê biafirênê. Wê dema ku em ji wê aliyê ve dinerin wê dikarin wê ji du aliyên ve wê fahmbikê. Aliyê wê her fenomenên ku ew jîyankirina wan di xwe de wê fahmbikê û aliyên jî wê bi wan fenomenan ku wê xwe bigihênê têgînên din ên bi hizirkirina li wan. Di wê temenê de wê awayên kirinê û rengên wê, bi xwe re ku wê temenekê hizirkirinê wê biafirênin û ku mirov li wê serwer bû wê karibê li ser wê re wê bigihijê li yên din jî. Di nava jîyane ku mirov wê dijî de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, pêvajoyên fahmkirinê wê di van herdu aliyên de wê bi hevdû re wê, di ahengekê de ku wê ji hev re wê bingih wê, bibin. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di mijare hizirkirina bi têgîna felsefeyê wê, di wê temenê de wê ji aliyê aqil ve wê hizirkirina li wan fenomenên wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê mirov dikarê wê, werênê ser ziman wê her element wê, di temenekê de wê, weke rewşek fahmkirinê wê bi afirênê. Wê weke ya ji aliyê bi serê xwe bê. Lê ji aliyekê din ve jî wê her element wê, bi rewşên weke têkiliyê û hwd re wê, di awayekê de wê, were ser ziman. Ev jî wê, weke aliyekê wê yê din wê biafirênê.

Di nava aqil de wê, hebûna elementê wê, weke bûjenên dervî me ku ew hena wê, di têgînekê de wê, werina fahmkirin. Ya ku wê, temenê wê biafirênê jî wê, têgîna fahmkirinê a bi derkkirinê ku em ji dervî xwe dikin bê. Di dewama wê de wê, jî wê weke aliyekê wê yê din jî wê, dikarê wê werênê ser ziman wê, weke aliyekê wê yê giring wê biafirênê bê.

Minaq wê, di nava hizir de wê ew lement ku wê werina fahmkirin wê, mirov wê çawa wan hilde li dest wê, bi serê xwe wê weke aliyekê giring wê were ser ziman. di wê rengê de wê, bûjenên nava hizir ku wê weke ji aliyê têgînel ideayî ve wê were fahmkirin wê xosletên wê yên hizir bin. Lê ya aliyê dervi hizir ku ew hena wê, ew wê xwediyê xosletna din ên ku wê, bi wan wê werina fahmkirin bin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di nava hizir de wê, têgînen bûjenî wê bi 'ideayî', 'fenomenî' û hwd re wê, were ser ziman. Wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê ku wê, were ser ziman bê. Lê wê aliyekê wê yê giring ku wê bi wê re wê,

kombinabûyî wê hebê. Ew jî wê ew bê ku wê ew ideayî ku wê di xwe de wê, bi hizirbûyîna wan a ku em bi wê têgihîştî na, bi hiş in û ankû xwediyê zanînê na û hwd re wê, werênê ser ziman. Di wê rewşê de wê, mijare derkkirinê me yên ku em di wê temenê de wan werênê ser ziman wê her fenomen wê, di wê rengê de wê, di nava hizirkirinê de wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê, ji du aliyan ve wê, werênê ser ziman. Wê aliyekê wê bi hundirîya wê bê û aliyê din jî wê derveyîya wê bê. Di wê temenê de wê, ev herdû ali jî wê, xwediyê rewşna têkiliyê ku wê bi hevdû wê, bidina dîyarkirin bin. BI nerînek giştî a ku wê di roja me de wê, weke ku wê bi têgînên darazî, rêgezî, destûrî û hwd re wê were ser ziman wê, dikarê wê werênê ser ziman. Em dema ku wê, bi kifşkirina destûrekê bihiş dibin wê ew çerçoveya wê ya awayî a ku mirov wê derkdikê û ankû wê, di mejî de wê bi awayekê dagerî wê şenber dikê re wê, bide çêkirin û ankû wê hundirîya wê, bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giiring wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di mijare ziman de **emê li jêr werina li ser** wê. Lê li vir wê mirov dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman wê, dema ku bi têgînûbûyîna wê piştre ku wê di dewama wê de wê mirov bigihijê têgîna nivîsandinê wê, di wê temenê de wê ew nivîsandin wê bi wê re wê ji wê nivîsandinê wê zêdetirî wê, awayekê fahmkirinê wê bi wê re wê biafirê. Ji têgîna dagerî wê zêdetirî wê, rewşek wê di wê de wê hebê. Minaq wê têgîna ku em bi wê re wê, bi gotin dikin weke ku ew têgîn di wê de wê, weke kirde, wate û hwd wê bibê wê, di aslê xwe de wê ji wê re wê bê dager. Di wê temenê de wê, wê gotin wê, dema ku wê, bi wê rengê wê, bibê wê, bi nivîsandinê re wê bi serê xwe wê, weke çerçoveyek fahmkirinê û bi hişmendî ku wê di xwe de wê bi hişbê wê were dîtin. Ew di xwe de bi hişbûna wê, weke ku em wê bi tîpî nivîsandina wê weke male wê bi hasibênin wê ew têgîna di wê de wê, weke ya di wê malê de dijî wê dikarê wê werênê ser ziman. Ev wê, weke aliyekê wê yê girîng ê ku mirov wê, dikarê wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, rewşa fenomenî a wê têgînê wê, bi wê rengê nivîsandinê re wê, weke monstrebûyîna wê di awayekê de wê weke ku wê bibê. Di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê, ev wê weke aliyekê wê yê girîng wê mirov dikarê wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê têgîna hişmendî wê, di wê rengê de wê, di dîmenekê fahmkirinê de wê, weke 'tiştêkê' û hwd wê bi sehî wê, di wê de wê xwe di awayekê de wê, bide nîşandin. Ew jî wê di aslê xwe de wê, dema ku wê têgînek wê, bibê wê, bi wê re wê, di awayekê ku ew bûya ew

hatî ser ziman bê. Di wê rengê de wê di mijare fahmkirina wê de wê, ew têtîn wê, weke renekê minaqî ê fahmkirinê wê bi wê re wê biafirênê. Di rewşa têtîna wê têtîna fenomenî de wê, di awayekê de wê weke têtînek ku mirov wê, fahmbikê bê.

Wê têtîne wê ji aliyê di xwe de wê bihişbûnê wê dikarê wê bi awayekê bi gotin bikê. Wê, mirov dikarê wê ji aliyekê ve wê weke aliyekê giring ê têtîni wê bi wê re wê, werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê, her rewşên ku wê bi wê re wê, di wê rengê de wê bibin wê weke rewşna hişmendî ku ew di xwe de wê, bi hişmendî bin. Ya ku wê, di xwe de wê hişmendiyî wê bi wê re wê bide çêkirin wê hebûna me ya bi zîndiyî bê. Wê, di wê temenê de wê, ew hebûna me zîndiyî wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, kombînasyonêk zîndiyî wê biafirênê. Em du hesinan dênina cem hevdû wê hevdû fahm nekin. Ber ku ew ne zîndî na. Lê di çerçoveya aliyê ne zîndî ê dervî me û aliyê zîndî ê me de ku em wê werênina cem hevdû de wê di wê temenê de wê, ev kombinasyon wê bi wê re wê, biafirênê. Di rewşa vejînkirinê, zîndîkirinê û hwd de wê, ew wê, bi me re wê bibê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, di awayekê din de wê, dikarê wê bi wê re wê, di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê ev aliyê me wê, di wê temenê de wê, temenê têtîna 'kûrbûnê' wê bi xwe re wê bide çêkirin. Kûrbûn wê, di gotinê de wê, bi wê re wê, di ahengekê de wê li ser wê rewşa wateyî a ku me bi ezmûnkirina re wê, di awayekê de wê, di dewama hevdû de wê bi awayekê sazûmanî û pergali ku wê bibê re wê dikarê wê, di awayekê de wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê minaq wê, zaroyek wê heta dehsaliya xwe wê bijî wê, ew pêvajoya dehsaliyê wê bi hemû serborî û jîyankirinên wê re wê, temenê kûrbûnê a di gotinê de wê bi wê re wê biafirênê. Ev çendî ku ew dirêjbû wê bi wê re wê ew dirêjbûn wê bibê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, ew kûrbûn wê di jîyanê de wê, weke bi hişbûna li wê û aliyên wê yên ku me jînkirina re wê bibê. Lê ji wê ku wê weke aliyekê biriqînî ku mirov dikarê wê werênê ser ziman wê, karibê aliyên din ên ku weke ku ew ne jîna jî bihişbikê û wan werênê ser ziman. Di wê temenê de wê hîskirinên me wê, di wê temenê de wê weke aliyekê têtîliyê a di wê temenê de ku wê hertimî wê, ew wê bixwezê bikê bê. Di dewama wê de wê ew aliyên hişmendiyî wê, di wê de wê weke aliyên fahmkirinê wê

hebin û wê biafirin. Wê, di dewama wê de wê, di awayekê de wê pêşketinê wê bi fahmkirinê wê bidina çêkirin.

Di xêva me de wê, wê hemû girtinên me yên ku me girtina wê temenê wê biafirênin. Xêv wê weke temenekê zindî wê bivejênê. Ew wê vejandinê hem di xwe de dikê û hem jî wê dervî xwe de wê bikê. Di wê rengê de ew wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê, di wê temenê de wê xêva me wê, temenê vejandinên bi zêhnî, xiyalî û her wusa hîskirinê wê biafirênê. Di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku ew bi wê re wê, rabê bê. Lê em wê dikarin wê di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê girin wê werênina ser ziman wê, xêva me wê temenê hemû derkên me wê bi dageran re wê, nimînêrbikê û wê werênê li holê. Ew dager wê, temenekê darêjkî wê bi xwe re wê, biafirênê. Ev dager wê, di awayekê de wê, dema ku em wan fahmdikin em bi wê re wê, weke ku em di xwe de bihiş in wê bi wê re em wê dibînin. Di hundirê gotinekê de dîtina dûnyayê wê, bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê ji me re wê bi wê vejandina me ya zêhnî re wê bi derfet bê. Di dewama wê de wê, jî wê weke aliyekê wê yê din wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê rengê de wê mijare fahmkirinê a derkkirinê wê, di wê temenê de wê, temenê fahmkirinê wê bi hevdû re wê biafirênê. Em di jîyanê de wê dema ku em têkiliyekê bi hevdû re didênin em bi wê naskirina dagerî re ku ew bi hişmendiyekê dibî re wê, dihênina ser ziman. Minaq wê, dengê tîpekê ku wê ew wê, bi ya din re wê, were cem hevdû wê bi çi têkiliyê wê çêbikê û wê bi wê re wê kombinyonek çawa wê biafirênê wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê giring wê biafirênê. Ev wê di mejiyê me de jî wê bi wê re wê, bi temen bê. Wê, di xêva me de wê, dema ku wê, xêv wê di xwe de wê, rewşên darêjkî wê çêbikê û wê dema ku em razahi na ku em xewnan dibînin wê, di wê temenê de wê, ew hanînên berhevdû ên ku ew bi wê rengê berê bi darêjkî hatina biazmûnkirin bin. Di aslê xwe de wê, di dîmen û tiştekekê ku em dibînin û em dihizirin ku me ew fahmkiriya de wê gelek aliyên ku me fahmnekirina wê hebin. Wê xêv wê, di wê çerçoveya wê hemû aliyên wê yên ne hatina bihişkirin de jî wê, berhevkirinan wê bi xwe re wê, di awayekê de wê çêbikê.

Di çerçoveya xêvê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê aliyê dahûrî ê darazî wê, aliyê ne darazî wê bi dagerî wê ji xwe re wê, di awayekê de wê bikê temen. Di wê rengê de wê, sazûmanak hizirkirinê wê bi wê re wê biafirê. Di nava wê de wê pêvajoyên bi hişbûnê wê bi

têkiliyên nava wê re wê biafirê. Di rewşa hizirkirina me ya bi dagerî de wê, di awayekê de wê, weke ku mirov wê, dibînê wê di wê rewşê de wê, têtîna darazî wê di aslê xwe de wê, awayekê wê yê giring ku ew di salixkirina wê de wê, carna mirov dikeve zorê de wê, hebê. Lê mejî wê bi rêyên hesan wê salixbikê. Aliyên darazî wê li ser aliyên ne darazî re wê, salixkirina wan bi wan re wê bikê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, wan wê weke aliyekê fahmkirinê wê bi zêhnî wê, werênê ser ziman.

Di wê temenê têtîliya aliyê darazî û ne darazî de wê, dikarê wê minaqek ontolojikî wê bide. Di reşa 'xwûdê' de wê minaq wê gelek tiştê wê bêjê lê wê ji wî ti tişt wê li ser rûyê ardê wê nebê. Di wê temenê nakokiyî de wê di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê rewşê de wê, dema ku mirov wê aliyên darazî wê, werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê weke aliyekê giring wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Aliyê ne darazî wê li ser rengekê hizirkirinê ê weke bi dîtbarî re wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Lê di wê de jî wê temenê kûrbûnê wê, were dîtîn. Di aslê xwe de wê, aliyê wê di wê çerçoveyê de wê, dikarê wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, ew bê. Lê ev jî wê, bê ku wê, aliyê darazî wê, nebê wê nikaribê wê bikê bê. Ev jî wê aliyê darazî wê ji têtînek darazî zêdetirî wê, di awa û rengekê hizirkirinê ê bi sazûmanî de wê, xwe bide dîyarkirin bê. Aliyê darazî wê di serî de wê du fonksiyonên wê yên sereka wê hebin. Yek wê, di wê temenê de wê, bi hiş wê bitêtîliya nava aliyên têtînî bi dahûrî bê aliyê din jî wê, aliyê nixî ku wê, di wê rengê de wê, bi rewşa têtînî weke xirav dirêj, mazin, piçûk û hwd bê. Wê, di wê rengê de wê, ev wê, weke aliyna ku wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, were fahmkirin bê.

Rengê mejiyê darazî wê derxistina naqşaya wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê giring ê fahmkirinê wê bi xwe re wê, di wê rengê de wê, weke ku mirov kifşdikê wê biafirênê. Di awayekê din de jî wê ji wê aliyê ve jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, aqilê darazî wê, temenekê bi çalak ê aqilê dahûrî yê ne darazî jî wê bi xwe re wê, di awayekê de wê biafirênê.

Em ku wê aliyê darazî wê di temenekê mantiqî de wê bikin ku wê fahmbikin em divê ku wê weke ku wê Husserl wê bikê em divê ku ji aliyê ve wê serî li têtîna ontolojiyê bixin. Lê têtîna ontolojiyê em li vir wê tenê darêjka wê, di awayekê de wê, bikarbênê û wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê karibê bi wê fahmbikê. Daraz û mantiq wê, di wê rengê de wê, kombinyona ku wê, bi wê re wê, çêbikê wê di

awayekê de wê, bi temenekê li ser aliyê dîtbar ê serrû re wê, xwe bi awayekê de wê bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê bi wê re wê, weke aliyekê giring ê bi fahmkirinê wê werênê ser ziman.

Ji aliyê zêhnî ve wê, di wê rengê de naqşaya zêhnî ku em wê li wê dinerin wê li ser awayê ne darazî re wê hizirkirina bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê, mirov dibînê wê rewşek zêdetirî a komplika wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Aliyê darazî wê bi bûyîna wê û pê de wê bi awayekê ne darazî wê xwe bi xwe wê, di awayekê de wê bi temen bikê. Aliyê din ê ne darazî wê, di wê temenê de wê bi fahmkirina wê ya daarazî re ku wê, were fahmkirin wê di wê temenê de wê, dualiteyek pirralî wê, bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Minaq ji aliyê darazî ve wê darazî û aliyê ne darazî û ji aliyê ne darazî ve wê aliyê ne darazî û yê darazî wê kombînasyona ku wê bi hevdû re wê, di wê temenê de wê bi hevdû re wê çêbikin wê, di awayekê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di wê rengê de wê, di dîmenekê de wê weke çar dîmenî wê di zikhevdû de hebin wê têtîna û întîbayek wê bi wê re wê bi xwe re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin. Ji aliyekê din ve jî wê, aliyê din ê weke têtîliya wan aliyan bi hevdû re wê bibê. Wê ev jî wê her alî wê biqasî têtîliyên nava wê ew aliyên têtîliyî ê nava wan wê giring û temenekê watelêkirinê ê pêşxistinê wê bi xwe re wê biafirênê.

Bo ku em rewşa têtîna zêhnî fahmbikin em dikarin serî li minaqe laşê mirovekê weke zindî bixin. Wê di wê laşê de wê, wê makanismayên hebûnî ên bi wî zindiyî ku ew hena wê bi têtîliya nava wan re wê, rewşa giştî a zindiyî wê biafirê. Ji pêvajoyên biolojîyî li yên ne biolojîyî û vajî wê, di çerçoveya wê hebûna laşî de ji yên ne biolojîyî li yên biolojîyî wê kombînasyona ku wê hebê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, temenekê hizirkirinê wê karibê bide me. Di pêvajoyên zêhnî de wê, temenê aqilmeşandinê, fêrbûn, alimîn, hizirkirin û hwd wê weke aliyna ku wê bi wê re wê di zikhevdû de wê hebin bin. Wê, bi wan re wê, ew wê, rewşên ku wê di wê temenê de em bi zêhnî û têtînî dihênina ser ziman wê aliyên wan ên ne têtînî û ne zêhnî weke minaq bi biolojîkî û fîzîkî û hwd re jî wê di çerçoveya hebûna zindiyekê de wê hebin. Di çerçoveya fêrbûna organîsmayakê de wê, bi wê re wê, pêvajoyên pêşketinê wê li ser yên genetîkî û hwd re wê bibê. Wê di wê temenê de wê, rewşa xwe ji xwe zêdekirina şaneyekê wê mirov dikarê wê werênê ser ziman. Ev wê di awayekê hizirkirinê de wê, dema ku ew bû û pê de wê çawa wê ji wê bibê wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, dema ku em pêvajoya fahmkirinê li ser wan rewşên zêhnî re wê fahmbikê wê di aslê xwe de wê çerçoveya darazî a hizirkirinê wê bi wê fahmkirinê re wê weke çerçoveyek bi sazûmanî wê xwe bide dîyarkirin. Wê, dema ku em dibêjin 'emê di berçav de derbas bibin' û ankû em di xwe de dihizirin û wê di xwe de wê pêşî dihênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, ew wê di berçav de derbaskirin û naqadinên ji hevdû di çerçoveya têgînekê ku em dihizirin de wê, ew derka me wê di awayekê de wê weke aliyekê ku wê di çerçoveya wê makanismaya hizirkirinê de wê fahmbikê bê.

Çavkaniya hizirkirinê wê, ji du aliyên ve wê, dikarê di wê çerçoveyê de wê werênê ser ziman. Aliyekê em bi wê temenê fêrbûnên xwe yên azmûnî ên ji derve wê dikarin wê werina ser ziman. Aliyê din jî wê bi temenê xwe yên azmûnî ê di xwe de wê, bi makanismaya fêrbûnê a di zikhevdû de ku wê bi me re wê bibê wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, dema ku em di çerçoveyek zêhnî de wê, dikin ku em di wê de kûrbibin em di wê temenê de wê, bi têtikiliyên di zikhevdû de ku em bi wan pêşdixin re wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Têgîna darazî wê, weke ku mirov wê bişibênê wê dikarê wê bi şibênê goştê li ser hastû bê. Wê ew hastû jî wê aliyê ne darazî ê têtigînê bê. Di wê temenê de wê, ev ali wê bi hevdû re wê, di awayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê, weke aliyekê giring wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare hizirkirinê wê bi wê re wê, di awayekê de wê, di dewama wê de wê, aliyê darazî wê weke têtigînek ku wê bi xwe wê li ser awayê hizirkirinê ê ne darazî re wê, xwediyê rengê hizirkirinê bê. Bo ku ew daraz di wê darazê de bibê wê, pêwîstîya wê, pêwîstîya temenekê bi sazûmanî û pergâlî yê hizirkirinê ê aliyê ne darazî ku wê di wê de wê hebê bê.

Di wê temenê de wê aliyê darazî wê di xwe de wê, ji ya ku em wê hizirdikin wê zêdetirî wê di wê de wê, di awayekê de wê weke ku wê hebê. Wê, çerçoveyek sazûmanî a dudîmenî wê, xwe di wê (aliyê darazî) de wê, bide dîyarkirin. Di wê rengê de wê, aliyê darazî wê, ji aliyekê din ê sêyem ve jî wê xwediyê temenekê girêdanê ê bi aliyê me yê zindî û aliyê têtigînê ê ne darazî ê ne zindî re jî bê. Wê di wê temenê de wê bi wê têtikiliyê wê makanismaya fêrbûnê ku wê li ser têtigînên weke naskirinê û hwd re wê, biafirênê wê bi wê re wê, temenekê fahmkirinê wê biafirênê û wê werênê li holê. Di wê çerçoveyê de wê, aliyê ne darazî ku wê bi aliyê darazî wê, li ser temenkê objeyî wê bihizirê û aliyê daraz ku wê bi aliyê

ne darazî re wê li ser temenê subjeyî re wê bihizirê wê werênê ser ziman wê di awayekê de wê, di çerçoveya fahmkirinê û levkirin û ne levkirinên wê de wê, bigihijina li hevdû. Di nava hizirkirin û ankû axiftinên me de wê hizirkirin û bi carekê afirandina hizirekê û hwd wê, bi wê têkiliyê re wê bi wê re wê, biafirê.

Di aslê xwe de wê aliyê darazî û ne darazî wê bi awayekê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman. Em dikarin gotinekê ji têngîna derûniyê deynbikin û wê bi wê bi wê werênina ser ziman. Wê, minaq wê di têngîna derûniyê de wê, gotin a 'hiş' ku wê beremberê wê, 'derhiş'î wê weke aliyekê wê werênê ser ziman wê were ser ziman. Di çerçoveya têngînem Freud û ankû Carl G. Jung de wê, dema ku wê, werê hizirkirin wê weke aliyekê hizirkirinê ku wê, dervî hişmendîya wê were ser ziman. Ev çendî ku wê ne nerast jî bê lê wê di awayekê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman. Em gotinan tenê wê bi yên weke rast û ne rastî, hiş û derhiş, baş û nebaş û hwd wê bi wê rengê bi yên vajî wan re ku em dihênina ser ziman em di aslê xwe de bi têngînî aliyekê pîrr zêde giring wê ji wan weke jî nedîtî ve dihên. Minaq em dema ku em dema ku wê bahsa hiş û derhiş'îyê bikin emê wê çawa wê werênina ser ziman. Ji aliyê hiş ve wê, fahmkirina derhiş'îyê wê weke ya ku mirov ne di farqê û ankû di hişê de wê, were were berbîra me. Weki din ji aliyê derhiş'îyê ve ku mirov wê werênê ser ziman wê, weke aliyê hiş wê, ya ku mirov di farqiyê de bê wê were berbîra me. Lê di wê wê temenê de wê dema ku em bi em bi têngînek teorikî û ya fahmkirinê wê hildina li dest em divê ku wê ji wê zêdetirî wê li wê bihizirin û wê werênina ser ziman.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di çerçoveya hizirkirinê de wê, ev wê weke aliyekê giring wê xwe bide dîyarkirin ku wê mijare hizirkirina di nava gotinan de wê, di wê temenê de wê, aliyekê wan ê hişmendî wê were ser ziman. Li ser wê gotina hiş û derhiş'îyê re ku em li ya metalyalism û idealismê bihizirin wê hinekî din wê mijarê wê hinekî komplika bikê û wê di mijarê wê aliyên din ên hizirkirinê wê tevî mijarê bikê. Lê di serî de wê, di wê temenê de em wusa hizirbikin ku em aliyê idealismê bi aliyê hiş û aliyê metalyalismê jî bi aliyê derhiş re wê tefkirbikin û wê werênina ser ziman. Wê dema ku em ji aliyê idealismê ve dihizirin wê ew di wê temenê de wê li têngîna hizir û di dewama wê de wê li ya bûjenê jî wê bihizirê wê regekê wê ye tefkirkirinê ê fahmkirinê wê hebê. Wê, di wê temenê de wê, ev wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, têngîna bûjenê a idealismê wê mirov çendî dikarê bi têngîna bûjenê a metalyalismê re wê di hevyekeyekê

de wê weke hevdû û ankû yek wê werênê ser ziman? Di aslê xwe de wê, mirov nikaribê wê bikê. Bi heman rengê em ji aliyê têtîna metalyalismê ve jî em bihizirin bi heman rengê. Wê demê wê di wê temenê de wê ew jî wê ji aliyê xwe ve wê, xwediyê têtînek bûjenî û yek hizirkirinê ku wê temenê wê li ser wê demezrênê. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê di nava wê duitiyê de wê mijar wê weke ku mirov wê kifşdikê wê zêdetirî wê di awayekê de wê weke ku mirov wê kifşdikê wê tevlihev û komplika bibê. Di temenê hizirkirina bi têtîna idealism û metalyalismê re wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman wê du têtînen bûjenî û du têtînen hizirî ên ku ew jî herdû aliyên ve dihên ser ziman wê hebin. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di awayekê de wê mirov dikarê wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di nava têtîna bûjenî a idealismê û ya metalyalismê de ku mirov li wan dihizirê wê dibînê ku wê di awayekê de wê, yek wê, weke ku wê, bi xosletên fîzîkî jî mirov li wê binerê wê yek wê xwediyê têtînek ku wê xwediyê wan xosletên rastî bê û yek wê xwediyê wan xosletan bi têtîna bê. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke du aliyên ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman. Ji têtîna bûjena têtîna a ideayê û li ya metalyalê ku mirov wê dihizirê wê, pêvajoyek fahmkirinê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku wê bi têtîna wê re wê xwe di awayekê de wê bide nîşandin. Di çerçoveya rêgezên fîzîkî ên ku em dikarin bi têtîna matematîkê re wan fahmbikê re wê, di awayekê de wê, hinek aliyên wê yên ku wê di nava wan de wê bîna fahmkirin wê bi wan wê hebin. Heman tiştê û rengê fahmkirinê ji aliyê têtîna hizir ya idealismê li ya metalyalismê ve wê mirov dikarê wê werênê ser ziman. Lê ji aliyê hizir ve wê ji wê aliyê li aliyê din wê, ji aliyên têtînen ontolojîkî, metafîzîkî û hwd ve wê hizirkirinê ku wê bibin ku wê tevli mijarê bibin wê zêdetirî wê di awayekê zêhnî de wê mijarê wê zêdetirî wê, di awayekê hizirkî de wê, tevlihevtir bikê. Ji aliyê têtîna bûjenî li bûjenî wê, di awayekê de wê, karibê ku wê me bigihijênê têtînek wê weke ku wê di roja me de wê hin bi hin wê were kifşkirin a 'antimariyalê' ku wê di wê temenê de wê, were fahmkirin jî bê. Ev wê, di awayekê de wê, weke aliyekê din ê mateliyê ku wê temenê pêşxistinek têtînel vejenî ku mirov wê bi wê bikê ku wê xwe bigihênê li wê bê.

Di dewama wê de wê aliyê hizirkirinê ê ku em dikarin wê di wê temenê de wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê

werênê ser ziman ku wê xwe bide dîyarkirin. Wê di wê temenê de wê ji aliyê hizrî ê ideayî li aliyê hizir ê metaliyalî wê, di wê temenî de wê, di awayekê de wê, temenekê hizirkirinê dahûrkirnê wê bi fahmkirinê re wê, bi xwe re wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, ev jî wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê ev aliyê hizirkirinê wê di wê de wê temenê kûrbûnê ku me li jor bahsa wê kir wê, li vir em cardin wê bibîrbiikin û wê werênina ser ziman. Wê di wê, di wê temenê de wê weke aliyekê din ê giring wê di fahmkirinê de wê, temenekê pirrdîmenî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin ku em bi wê re wê li wê bihizirin û wê werênina ser ziman bê. Di mijare hizirê ideayî û yê metaliyalî wê di nava xwe de jî wê ji wê heta ku wê ji wê bigihijê li ya din wê di awayekê de wê, weke ku em dikarin bi heman rengê wê werênina ser ziman wê bêjin ku wê ji aliyê hizirkirina ideayê ve wê hizra metaliyalî û fahmkirina wê, ku wê weke konseptek fahmkirinê wê xwe bide dîyarkirin wê ji aliyê têngîna hizra metaliyalî ve jî wê bi heman rengê wê hizra ideayî wê wê ji wê ku ew xwediyê wê re wê weke komseptekê wê bi wê re wê bidihizirê. Ev wê di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê kûrbûnê wê, di wê rengê de wê, her ji yekê li ya din wê di wê têkiliya navberê de ku wê her alî wê xwe bigihênê têngîhiştina aliyê din wê bi xwe re wê, temenê hizirkirina din wê bi wê rengê wê bixwe re wê di awayekê de wê weke ku wê bide çêkirin. Ev jî wê weke aliyekê din ê ku mirov wê dikarê wê, di serî de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman. Wê di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê bi wê rengê ji aliyekê li aliyê din û ji wê aliyê dîsa li aliyê din wê bi heman rengê wê, her ku wê mirov wê pêde herê wê temenê kifşkirina şêwayên hizirkirinê ên ku em di wê temenê de wê, dikarin wê bi wê re kûr bibin wê hebê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê dikarê wê werênê sser ziman bê.

Di dewama wê de wê, ev jî wê weke aliyekê din ê giring wê xwe bide dîyarkirin ku wê, hizirkirin wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, her alî wê, dema ku wê were hizirkirin wê hem bi xwe re û hem jî wê bi aliyê din ê ku ew di xwe de bi hiş dikê re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Ev wê weke kombinyonek bi sazûmanî a bi hizirkirinê ku wê mirov wê li ser wê re wê her alî ku wê mirov pê de herê wê bibê bê.

Di dewama wê de wê weke aliyekê din jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirinê wê di nava bûjen û ji wê biriqîna wê de ku wê, di roja me de wê bi awayekê serrûyî wê were ser ziman wê ew wê

tenê wê weke çerçoveyek giştî ku wê di wê temenê de wê pêwîstîya di wê de kûrbûnê ku wê bi wê û di wê de wê hebê bê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, têgîna bûjenê û ya biriqîna wê di awayekê de wê, di xwe de wê, bi dîmenî wê binî ve çendî ku wê herê wê, bi duitiyek ku wê mirov dikarê wê bi wê werênê ser ziman wê weke ku me li jor hanî ser ziman wê bi wê re wê hebê. Di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring ê fahmkirinê wê biafirênê. Di wê rengê de wê, awayên wê yê cûda ên fahmkirinê wê bêgûman wê biafirin. Felsefe wê, di wê temenê de ku em wê di temenekê dahûrî de wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê karekê bi wê rengê wê karibê hilde li dest xwe û wê bi wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, weke ku wê, hin bi hin wê carna wê, di çerçoveyek gotinî de ku wê di nava gotinê de wê felsefe wê girtîgehkirin wê, di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, ne tenê wê weke ku wê Popper wê werênê ser ziman wê temenekê tengezerî wê ji felsefeyê re wê biafirênê wê her wusa wê, di awayekê de wê hêza wê ya dahûrkinê jî wê di awayekê de wê karibê minîmalîze jî bikê.

Li vir wê, di dema ku em wê di awayekê de wê bi wê re wê bihizirin û wê werênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê hizirkirin wê di awayekê de weke ku em dibînin wê regekê hizirkirinê wê bixwe re wê di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Hizirkirina bi felsefeyê re wê, di wê rengê de wê, di wê temenê de wê li ser temenekê metodolojîkî wê, ku mirov wê di wê temenê de wê bide rûnandin wê di awayekê de wê karibê weke aliyekê giring ê fahmkirinê wê bi temenî xwe bide dîyarkirin. Felsefe wê weke têgînek ku wê bi wê re wê jîyan wê were fahmkirin bê. Lê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, çendî ku wê bi temenekê mantiqî wê were fahmkirin jî lê wê, ew temenê mantiqî wê bi wê xwe pêşbixê û wê pêşde bibê. Ev wê bo zanistên din jî wê di heman rengê de wê wusa bê. Ber vê yekê wê, felsefe wê weke aliyekê temenî ê bo zanistan jî wê, di wê temenê de wê, xwe bi awayekê wê karibê bide dîyarkirin. Wê erk û karê xwe karibê wê werênê li cih.

Di warê felsefeyê de wê, di wê rengê de wê aliyên wê yên hizir û bûjenî ku wê bi wê werina fahmkirin wê, ew tenê wê weke aliyna ku wê, wê di wê temenê de wê, di roja me de wê, ji demên kevnera û heta roja me de ku wê bûna wê, hê jî wê di aslê xwe de wê bi wê rengê weke ku me hanî ser ziman wê di xwe de wê, bi dîmenî û astî wê, kûrbûnekê wê hê jî wê nejî. Yan jî wê, asta mirov wê, weke ku wê têrê nekê ku ew wê

kûrbûnê wê bi wê re wê di awayekê de wê çêbikê. Di wê rengê de wê, dema ku mirov wê werênê ser ziman wê ev wê weke aliyekê wê yê giring ê fahmkirinê wê bi xwe re wê bide nîşandin.

Di wê rengê ku me hanîn ser ziman de wê, ji du aliyan ve wê, bi teybetî em pêwîstî bi wê dibînin ku em wê werênina ser ziman. Aliyê pêşî wê di wê temenê de wê, di wê çerçoveya wê de wê kûrbûna wê ya ku wê bi wê re wê di wê de wê bibê wê, weke ku wê di çerçoveyek ji dunya dûra xwe qût wê wê dîmenekê wê bi xwe re wê bide me. Di wê temenê de wê, ev alî wê tenê wê weke aliyekê fenomenolojikî wê temenekê fahmkirinê wê bi xwe re wê bide çêkirin. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, weke di temenekê bê hasab de wê, fenomenên ku wê bi wê werina kifşkirin û ser ziman wê hebin. Wê, di dewama wê de wê weke aliyên ku ew werina fahmkirin û ser ziman wê hebin. Ev wê weke aliyekê teorikî ku wê weke di temenê ji jor li jêr bi wê kûrbûnê re ku wê di awayekê de wê, weke ku wê bibê jî wê dîmenekê wê bi xwe re wê bide me. Ev wê, bi aliyekê din wê karibê were tememkirin. Aliyê din jî ku em weke aliyê duyem wê werênina ser ziman wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê, werê ser ziman. Wê, ew alî jî wê bi wê rengê wê, bi aliyê dîtbarîya hewirdora wê ya jîyanî ku ew dibîne û ji wê neqût ku ew di çerçoveya wê de wê werênê ser ziman bê.

Aliyê pêşî ê bi kûrbûnê wê aliyê din jî wê ji wê re wê di aslê xwe de wê bê weke temenekê fahmkirinê. Wê di wê rengê de wê, bi wê re wê gihiştina çerçoveyên bi sazûmanî û hwd re wê xwe bide dîyarkirin. Lê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê ev jî wê, weke aliyekê fahmkirinê ê ku em bi wê re wê, di çerçoveyek felsefeyî de wê werênê ser ziman bê. Wê zanistên roja me jî ku wê bi gelek zanistên din ên demên pêş de ku wê pêşkevin re wê, di wê temenê de wê, ji xwe re wê temenekê kûrbûnê wê di awayekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin û afirandin. Bê wê pirr zêde serrûyî dimênin û wê ji çareserkirinên pirsgirêkan wê pirr zêde wê dîr bimênin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê kûrbûn wê weke xosletekê hizirkirin û zanîna me ya ku em wê pêşdixin bê. Wê di wê temenê de wê, di wê de wê ew wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser

ziman ku wê, weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê fahmbikê. Di mijare zanîne de wê, di wê temenê de wê, hinekî din jî wê li ser esasê fahmkirinê û bi wê re wê gihiştina li zanînen din û hwd re wê, dikarê kûrbikê

Felsefeya dahûrê, ziman û têngîna zêhnî

Di aslê xwe de wê, di dewama wê mijare me ya li ser vê de wê, hê hanînen me yê li ser ziman ên ku bi têngîna bûjenê, kirdeyê û hwd re ku emê bênina ser ziman wê hebûna. Lê em li vir bi têngîna ziman re wê di awayekê de wê, hildina li dest. Di mijare hizirkirinê de wê, ziman wê hertimî wê weke faktorek bingihînî wê xwe di wê de wê, bide dîyarkirin. Wê, di wê rengê de wê ji aliyê têngînî ve wê, di wê, di nava têngîna hizirkirina dahûrîyê de derketina ziman li pêş wê, ji temenê wê bê ku wê ku wê çawa wê li ser temenekê şenber wê bêne ser ziman bê.

Li gorî wê gotin û têngînen ku wê, bi metafîzîkî û nepenî ku wê nikaribin werina pişrastkirin wê ji wan wê were dîrkin. Lê em dikarin wê, di wê temenê de wê, weke tenê weke têngîneka ku em bi wê li ser temenê wê hizirkirinê wê karibin wê werênina ser ziman bê?.

Di aslê xwe de wê, dema ku em li vir wê mijarê wê ji aliyê zimanî ve wê, hilde li dest wê, di serî de wê, aliyê zêhnî wê weke aliyekê din ê giirng wê xwe bide dîyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê bê ku mirov wê temenê wê li ser aliyê wê yê bi şewayê ê hizirkirinê weke ji jor bi br jêr ve çûyinê ve wê, di temenê de wê hebê. Di dewama wê de wê, ev alî wê weke aliyekê ku wê di wê rengê de wê di serî de wê, mirov dikarê wê ji gelek aliyan ve wê ji hevdû derxê û wê fahmbikê bê.

Di mijare zimanî de emê wê di serî de wê, weke aliyekê din wê werênina ser ziman ku wê, di serî de wê, xwe bide dîyarkirin. Di mijare ziman de wê, dema ku mirov wê, mijarê wê hilde li dest em di serî de wê temenê wê yê zimanî wê, di awayekê de wê, salixbikin. Di ziman de wê bêjê û ankû peyv wê, bi kirde û wateyên ku wê li ser kirdeyê re wê werina lê kirin re wê, dikarê wê di awayekê de wê werênê ser ziman. Awayên zimanî ê rêzimanî ku mirov wê, dikarê weke aliyna ku wê bi wê dikarê temenên têngînî ên afirandinê jî wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov ji aliyê felsefeyî ve wê hilde li dest wê bi wê were dîtin ku wê, weyekê bi fahmkirinê jî wê bileyizin.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê têngîna fahmkirinê a zimanî wê di wê temenê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê,

weke aliyekê giring ê fahmkirinê wê mijare zimanî wê, di wê temenê de wê, weke temenekê xwe bide nîşandin. Lê ziman wê, gotinên wê di awayekê de wê, di wê rengê de wê ew jî wê çawa wê, di wê de çawa wê were hizirkirin wê ew jî wê karibê weke aliyekê giring wê xwe bide nîşandin. Di gotinê de kûrbûn wê, di wê de wê, di awayekê de wê, weke ku em ji serê bîrekê wê bi ber bînî ve wê herin û wê bi wê re wê, ji hevdû derhênin û wê, di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê fahmbikin. Di wê temenê de wê, gotin wê di wê rengê de wê, dema ku wê bi têtînek ontolojikî û hwd wê bi wê were hizirkirin wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman wê, weke têtînek zindî ku wê bihizirê jî wê dîmenekê bi têtînek darazî û ne darazî wê di zikhevdû de wê bide me. Di wê temenê de wê mijare zimanî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, çawa wê fahmbikê bê.

Di aslê xwe de wê, sazûman û levkirinên wê yên bi hizirkirinê ên ku em dikarin werênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, di aslê xwe de wê, gotin wê, di wê temenê de wê weke çerçoveyek têtîna a bisazûmanî wê xwe di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê bide dîyarkirin. Wê, di wê temenê de wê, weke temenekê fahmkirinê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têtîna û ziman wê, di wê temenê de wê çî fahmbikê wê, rengên hişmendiyê wê, di alsê xwe de wê, di awayekê de wê karibin wê di wê de wê bidina dîyarkirin. Minaq em ji aliyê olî ve li gotinekê bihizirin wê bi temenekê di xwe de hizirker a ku wê weke di xwe de wê bihizirê wê, di awayekê de wê rengê hizirkirinê wê bide me. Lê em li ser kirinekê pîretikî re wê li wê bihizirin wê, di awayekê de wê, karibê têtînek din bide me. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê bi awayekê din wê werênê ser ziman.

Di mijare hizirkirina bi têtîna ziman û aqil de wê, di wê rengê de wê li vir wê, di awayekê de wê, gotin wê dema ku wê, bê hizirkirin em di wê temenê de wê, bi çerçoveyek bi sînorkîrî wê li wê bihizirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê giring wê, di wê temenê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di kirinê de wê, di awayekê de wê li ser temenekê kirinî ku mirov wê li wê dihizirê wê, kirinek ku me ew kir wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, were hizirkirin. Di wê temenê de wê kirin wê, di xwe de wê bi

ontolojikî wê di awayekê de wê, derfeta hizirkirinên bi aliyên nepenî de hizirkirinên bi wê re wê hertimî wê biderfet bê. Wê, dikarê wê bi wê rengê wê biminaq bikê. Minaq ez bêjim ‘ez çûm û çûm ..’ Wê, di wê temenê temenê de wê, di awayekê de wê di têgîna çûyinê de wê, di awayekê de wê, ne salixkirî bê li ser temenekê şenber. Lê dema ku em bêjin em bêjin ‘ez çûm dibistanê’, wê di awayekê de wê, rengê cihê ku ew çûmê de wê dîyar bê. Lê dema ku min faktora demê li wê zêdekir û got “ez dûhû çûm dibistanê” wê, hingê wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê, weke ku em dikarin wê werênina ser ziman wê, bibê.

Di dewama wê de wê di wê temenê de wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman wê têgîna dahûrîyê wê îdfaya wê ya ku ew li ser temenekê şenber û ne bi nepenî ku em li wê bi wê bihizirin wê, di wê temenê de wê li ser temenekê şenber a bi wûcan, ciwar û demê re wê, salixkirinên wê zelal û ankû sergirtî ên di hevokê de wê hertimî wê weke aliyekê pêwîst bê wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê bidina nîşandin.

Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, di dewama wê de em dikarin wê werênina ser ziman ku wê mijare ziman wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, dema ku me li gorî demê, ciwar û wûcanê wê lêkerkir wê, di wê temenê de wê, temenê fahmkirinê ên cûda wê bi xwe re wê karibê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, gotinên pêşîlêvekirî ên weke ‘ez çûm dibistanê’ wê, di wê temenê de wê, ne zelal bin ku ew kengî û li kû çûya dibistanê. Di wê temenê de wê, dema ku em zêdetirî wê, gelemperîya di gotinê de wê zêdetirî wê bi wê re wê li wê bihizirin wê, dikarin wê weke aliyekê wê yê giring wê, bi wê re wê werênina were ziman.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê li ser têgîna zimanî re wê dahûrkirinek ku wê bi wê bi re wê were kirin wê, di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, di nava hevokê de wê, di temenekê ku em bi dahûrî wê bihizirin divê ku wê li ser temenekê hizirkirinê wê bi zimanî re wê li wê bihizirin. Ev wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê xwe bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê, mijare têgîna zimanî wê, di awayekê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku mirov wê wê, dihizirê wê bi wê re wê, hizirkirinên me yên ku em bi wê dihênina ser ziman wê, di nava sêkika gotin û kirdeya wê, rewşa kirinî a pîretikî ew hatî jînkirin û li

ser wê re wê were ser ziman û di dewama wê de wê weke aliyê din ê sêyem jî wê, di çerçoveya têtînek zêhnî de wê, dagerîkirina wê ya bi gotinê û hwd re bê. Wê, di wê temenê de wê, di kirinê de wê, dema ku wê tiştêk wê bibê wê piştê wê dûbarebûyîna wê nebê. Wê di wê rewşa ku ew ji wê hatî kirin wê, di wê temenê de wê ew wê, weke wê, weke têtînekê wê hebê. Di wê temenê de wê, çawa wê mirov karibê piştrastbikê ku wê ew wê rast bê.? Di hevokên din ên di dewama wê de wê, werina ser ziman wê, di awayekê de wê, karibin wê, di wê temenê de wê, hinekî bi têtînî wê têtînekê bidina me. Lê ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê tiştêk ku ew bûbê wê ew nikaribê were hanîna ser ziman bi rengê ku ew nebûya. Wê kirin wê hertimî wê di wê temenê de wê, di awayekê formeli a li ser bûyîna wê re ku wê xwe werênê ser ziman wê di awayekê de wê, xwediyê rewşek heyînî bê. Her kirin wê bi pêkhatiniya xwe re wê xwediyê wê rewşa formeli a bi xwe re bê. Wê li ser wê têtîna formelî re wê, di wê temenê de wê li vir wê, weke aliyekê wê giring wê êdî wê, di wê temenê de wê, karibê wê werênê ser ziman.

Ji aliyê dahûrîya zimanî ve wê, têtîna felsefeyî a dahûrî wê bi pêvajoyên wê yên pêşketinê re wê, derkeve li pêş. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, weke ku wê, bi Wittgenstein û hwd re wê were dîtî wê, bi têtînek formeli a ziman û mantiqê bi hevdû re wê were li pêş.

Di çerçoveya hizirkirinê Russell û Frege jî ku wê çendî wê bi hevdû re wê weke ku wê ne di hemhîzê de jî bin lê wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi zimanî re wê li ser temenekê mantiqî wê, derkeve li pêş. Di wê rengê de wê, dema ku mirov wê di wê rengê de wê werênê ser ziman wê, bi têtînî wê bi têtîliya argûman û fonksiyonê û zimanî bi kirdeya gotinê û lêkerîya wê re wê, di awayekê de wê, weke ku mirov wê, dibînê wê derkeve li pêş. Di çerçoveya zimanî de wê hizirkirina wê bi wê re wê di awayekê de wê, di temenekê levkirî a bi aliyên wê yêmn herênî û neyînî de ku wê li gorî wê di ahengekê de wê, hevok wê were avakirin û pêşxistin wê derkeve li pêş.

Di hevokê de wê dema ku wê di wê temenê de wê, li wê were hizirkirin wê di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê di çerçoveyek levkirinê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman wê, di aslê xwe de wê, têtîna felsefeyê wê, di wê temenê de wê werê dîtî. Di aliyekê têtînî de wê, dema ku mirov wê bihîzîrê wê, bi wê rengê wê, di awayekê de wê, bi têtîna zimanî û levkiriyan wê yên mantiqî re wê, dikarê wê li wê bihîzîrê.

Di aslê xwe de wê, wê, levkirinên mantiqî wê, di wê temenê de wê, bi awayekê lêkerîya mantiqî re wê, di temenekê fahmkirinê de wê xwe bide nîşandin.

Minaq wê, dema ku me got “Sêro mirov a’. Hemû mirov bi du lingan diçin” Wê demê Zerdeşt jî bi du lingan diçê. Lê li vir wê dema ku me gotina şero wê bijart wê, di wê temenê de wê têgînek wê bi wê re wê, bi awayekê din jî wê hebê. Gotina şero’ wê, çendî ku wê weke navê mirovekî wê were bikarhanîn jî lê di aslê xwe de wê weke navê heywanek ku ew li daristanê dijî jî bê. Şêr wê ew bi wê rengê wê bê. Lê me bi lêkerîya mirovî wê, wê li wê kir. Di wê temenê de wê, pênasekirna gotina gotina şêr ku ew bi mirov dihê bikarhanîn wê’ di temenê “...mirovek a” wê di wê temenê de wê, temenê wê biafirênê. Di karî wê, weke aliyekê din jî wê bi wê rengê wê, werênê ser ziman. Me dikarê bi navekê din jî wê werênê ser ziman. yan jî bi awayekê din wê, di wê temenê de wê, dema ku me got “x mirovek a” wê, x wê weke têgînek ne pênasekirî û rengê wê yê ku ew çî ya weke mirovek a wê ne dîyar bê. Di wê temenê de wê navên lêker ên ku wê werina bikarhanîn wê, di wê temenê de wê minaq weke navê jinekê, navê mêrekê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, were ser ziman. Di kurdî de wê, dema ku wê bê gotin “delalê” wê, navê jinekê bê. Wê, di wê temenê de wê, dema ku wê, ew wê were bikarhanîn wê, ji wê were fahmkirin ku ew kesa ku ew bi wê dihê ser ziiman wê jinek bi navê ‘delalê’ bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê di wê temenê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman wê bi heman rengê em dikarin bo navê ‘zozan’ wê werênina ser ziman. Wê ew jî wê bi wê rengê wê weke navê jinekê bê. Lê ev nav wê, teybetmendiyek wê ya din jî wê hebê di kurdî de. Wê ew bê ku wê di awayekê de wê bi demê re wê, navê demek salê ku wê, di nava kurdan de wê bi wê weke ‘dema çûyina li zozana’ wê were ser ziman bê. Lê ji aliyê din ve jî wê, di wê rengê de wê, ev wê, weke aliyekê wê yê din ku ew li wê hatî li wê kirin bê.

Wê dema ku me bahsa têgîna lêkerê kir wê, di wê temenê de wê bifunksiyonî wê di wê rengê de wê dikarê wê werênê ser ziman. Em minaq bêjin “mîrê bota kel a”. Di wê temenê de wê, bo ku em têgîna kelbûnê wê werênina ser ziman wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, tememê wê têgîna ‘mîrê bota’ wê biafirênê. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring wê biafirênê. Yan jî em bênin ser ziman ku ‘mîrê bota bêsimbêl a’’ wê, di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê weke aliyek wê ya din jî wê, di wê temenê de wê, bi heman rengê wê temenê

wê biafirênê. Bo ku em gotina ‘bêsimbêliyê’ wê werênina wer ziman em divê ku gotina ‘mîrê bota’ wê li wê bihizirin wê fahmbikin. Wê di wê temenê de wê, têkiliya gotina mîrê bota wê bi rewşa hebûn û nebûna simbêliyê re wê bi wê re wê werê ser ziman. Wê, di wê rengê de wê, ev wê weke du aliyên ku wê, di hevdû de wê, di awayekê de wê, têkiliyek wan ya têgînî wê bi hevdû re wê, li ser bêsimbêliyê re wê bi mîrê bota wê hebê. Wê demê wê di wê têgînê de wê aliyekê din jî wê, balêbi têgînî wê weke kirdeyek ku em ji gotinê fahmbikin wê, ‘mîrê bota wê bi simbêl’ wê were naskirin û wê hertimî wê bi simbîl’ bê. Di wê temenê de wê, ev wê, di wê rengê de wê, di wê rewşê de wê, weke têgînek neyînî û ankû ‘nagativ’ jî wê li ser wê re wê, xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Di wê rewşê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê rewşê de wê têgîna levkiriniya bi zimanî wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, li ser temenekê heyînî wê were ser ziman. Mîrê bota yan bisimbêl a û yan jî ‘mîrê bota bêsimbêl a’. Wê, di wê rewşê de wê, ev wê weke du aliyên ku wê weke aliyem ku em dikarin wê bi wê re wê werênina ser ziman bê. Di aslê xwe de wê dema ku em bahsa têgînekê dikin em bi wê re wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, di dewama wê de wê de wê weke aliyekê giring wê dihênina ser ziman ku wê, xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di mijare têgîna wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê têgîna bi simbêliyê û ankû bêsimbêliyê wê di wê temenê de wê xwe bi wê re wê werênê ser ziman. Li vir wê, sînorê wê nebê ku em bo kîjan zindiyê ku ew mirov û ne mirov bê wê bikarbênê di gotinê de. Lê bi mantiqî wê dema ku em li wê dihizirin wê, di wê temenê de wê, simbêl wê weke rewşek fîzîkî ku wê bi mêran re wê, xwe bide nîşandin û wê were dîtin bê. Di wê temenê de wê, zêde wê di temenekê ne levker de wê, bi têgîna jinê re wê were ser ziman. Di wê rengê de wê, simbel wê di wê rengê de wê, di wê de wê, têgînên ku ew hatina monstrekin wê di wê temenê de wê, weke ku em di nbava kurdan de dibînin wê, mêrbûn, mirov ku ew ne jin lê mêr û hwd re wê dikarê wê werênê ser ziman. Di wê remenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, di serî de wê bi wê re wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare têgîna simbêliyê de wê, ji wê fahmkirina mêrbûnê wê, di wê de wê, di awayekê din de jî wê, têgînên ku wê ji wê têgîn û gotina ‘mêrbûnê’ ku wê di dewama wê de wê ji wê werina fahmkirin wê hebin. Mînaq kesekê di gotina xwe de disekinê, kesekê ku em bi mirovî bê bawer bin, kesekê ku wê bi keseyetîya xwe nekêm bê. Wê li dijî nehaqiyê wê bêdeng nemênê û hwd. Wê, di wê temenê de wê,

salixkirinên têtîna ku wê bi wê re wê werina ser ziman wê weke aliyna ku wê bi wê re wê li wê werina hizirkirin bin. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê bêjê ku wê têtîna fumksiyonî a gotinî wê, di wê temenê de wê, di awayekê jêderhanînê wê di wê temenê de wê, xwediyê temenekê bi wê re bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring ku wê ji wê ew wê di dewama wê de wê werina fahmkirin bê. Xosletên bi aqilî ku wê di wê temenê de wê werina fahmkirin wê her xosletên ku ew ji kîjan têtîna werina derxistin wê weke têtîna ku wê bi wê têtîna re weke xoslet jî ku mirov dikarê werênê ser ziman bê. Wê, di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman bê.

Di wê rengê de wê, têtînek dahûrî wê, di temenê de wê çendî wê, cihê fahmkirina têtîna mantiqê wê hebê? Di aslê xwe wê, dema ku mirov wê, dihênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, mirov dikarê wê di dewama wê de wê werênê sser ziman ku wê her tişt wê di dewama wê de wê, weke tiştê ku ew dema ku ew hat hanî ser ziman ew bi çerçoveyek mantiqî re wê were ser ziman bê. Di çerçoveya wê ya bi sazûmanî re wê bi wê re wê, werênê ser ziman. Lê aliyekê din jî wê hebê ku mirov wê, di vê ku wê li vir wê di dewama wê de wê bikirpênê û wê werênê ser ziman bê. Ew jî wê, têtîna element, fenomenên hizirkî ku wê werina derhanîn ku ew her yekê beremberê têtînek bûjenî û hwd ku ew karibê were dîtin û bicihkirin û fahmkirin bê. di dewama wê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku em di nava kirina pîretîkî û têtîna fenomenî de wê, bi temenekê têtîliyê ê mantiqî wê, bi hevdû re wê dênin û wê temenê şenberiyê ê ku em bahsa wê dikin wê fahmbikin. ..

Di mijare têtîliya ya heyî û ya têtîna de wê, di her demê de wê weke aliyekê giring ê fahmkirinê wê xwe bide dîyarkirin. Wê dema ku em di dewama wê de wê bi wê dihizirin wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Têtîna kirde û gotinê, wate û fenomenê, zanîn û bûjenê û hwd wê, weke weke aliyna giring ên ku em di wê çerçoveyê de wan hilde li dest û bi têtîliyên wan ên bi hevdû re fahmbikê bê.

Di çerçoveya zimanî de wê, hizirkirina wê ya bi wê re wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê hinekî li ser wê bisekinê. Di aslê xwe de wê, ya ku wê, Russell jî û Frege jî wê, bi wê bihizirê wê, di awayekê serrûyî de bê. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê Moore wê, bi aliyê emprîkî ve wê, bihizirê û wê, di wê temenê de wê, encamên ku wê bigihijiyê de wê ji ya têtînek metafîzîkî ku wê, bi têtîna zimanî a dahûrîyê wê qaşo wê

were redkirin wê necûdatir bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, di serî de em çerçoveyek zimanê ku wê, di wê çerçoveya wê de bihizirin em dikarin çerçoveya têtîna minimalîstî a Chomsky di wê temenê de wê, bibîrbikin û wê bi wê hinekî bihizirin. Wê, di wê temenê de wê, di temenekê hizirkirinê a berfirehkirinê wê, di awayekê de wê, karibê bide me. Chomsky wê di awayekê de wê, ji Husserl ne cûdatir wê di awayekê têtînî de wê, bihizirê. Di wê temenê de wê têtîna Husserl a 'kûrbûnê' bi têtîna chomsky re wê, bi gotina 'berfirehkirinê' a li ser zimên re wê xwe bibînbê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi awayekê dikarê wê werênê ser ziman.

Lê li vir di aslê xwe de wê, çerçoveya ku mirov wê bi wê re bihizirê, wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, xwe bide nîşandin. Di mijare fahmkirinê de wê, ji aliyê zêhnî ve em dikarin di çerçoveya zimanî ve wê bi wê re wê bihizirin û wê hinekî wê werênina ser ziman. Di çerçoveya ziman de ku em bihizirin wê, di wê temenê de wê gotina 'zêhnê' wê di aslê xwe de wê weke aliyekê giring ê fahmkirinê wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide nîşandin. Di wê temenê de wê, dema ku em rewşa zêhnê fahmbikin em dikarin li ser mînaqê hebûna laşî a ku wê, bi fîzîkî wê werênê ser ziman wê di wê de wê, çendî wê kûrbê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman.

Ji aliyê zêhnî ve wê, dem ku mirov di hîzîrê wê, weke aliyekê dên ê têtînî ku wê, têtîna min a di wê temenê de wê bi xwe re wê bi temen bikê wê têtîna hev girtinîyê a hebûnî bê. Wê, di wê temenê de wê di wê de wê, laş wê, wê dema ku em bi qatkên wê yên weke tozê û hwd re bi wan bihizirê wê, di aslê xwe de wê, tenê bi hebûna neronan wê li ser 60 milyarî re wê, di awayekê de wê werê dîtin. Wê ev wê di wê çerçoveya têtîna zêhnî de wî bide nîşandin ku wê her tişt wê bi fîzîkî wê di çerçoveyek bi sazûmanî a hev girtî de wê hebê bê. Wê, di wê rengê de wê temenê wê ya gûharîner jî wê, di aslê xwe de wê ev wê biafirênê.

Di wê çerçoveyê de wê pêvajoyên gûharîne wê, bi wê re wê, dema ku mirov wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê bi zêhnî wê, di wê temenê de wê bi wê hev girtinîyê wê bi wê re wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, weke ku me li jor di beşekê de wê bi bahsa pirrdîmenîyê a bi bûjenê û têtîna hizrê û ankû aqilî kir re ku wê biwê temenê kûrbûnê wê di awayekê de wê bi wê re wê bibê wê, weke aliyekê wê yê giring wê, xwe bi wê re wê, di awayekê de wê karibê bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê, di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare têgîna hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê fahmbikê wê xwe bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê têgîna hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin. Hume wê dema ku wê bahsa hizirkirinê wê bikê wê 'hizir wê weke leyistikvanên di şanoyekê de' wê werênê ser ziman. di nava jîyanê de wê, dema ku wê bi weyna wan re wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman.

Aliyên weke hîskirin, zankirin û hwd wê, di wê de wê weke aliyna din bin. Yan jî bi tiştêkê yaqînkirin wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Wê dema ku ez bêjim 'min ew tişt li odaya rûniştinê dît' û piştêre ku ez û ankû kesekê din çû û ew li wir nedît wê, di wê temenê de wê, ew wê, weke aliyekê ku ew wê, di wê temenê de wê, têkiliyek bi intibayî wê bi yaqîniya me re wê, li rex baweriyê wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, tişte ku ew bû wê, weke ku ew bûyîn êdî ew pêkhatî û bi wê ew weke tiştêkê heya wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman bê. Wê, di wê temenê de wê, tişt wê, bi heman rengê wê, dikarê wê werênê ser ziman. Zerdeşt wê dema ku wê bahsa rewşa fizîkî a tiştî bi bûjenî bikê wê, weke di demekê heyî û di demekê neyî' wê werênê ser ziman. Lê wê di wê têgîne de wê, ji dema ku ew hebûya ku wê were dema ku ew di demê de êdî ew nîn a wê di wê temenê de wê, bêjê ku ew nîn a. Lê wê nebêjê ku ew nebûya. Wê di wê temenê de wê tişte ku ew bû û hebû di demekê de ku ew piştêre di demekê de ew nebê jî wê ew nebê nîşanaka wê ku ew di demekê nebûya bê. Wê têgîne mirov dikarê wê li rewşên fizîkî ên kirinî bi piretikî ku wê pêkwerin bi wan fahmbikê. Di aslê xwe de wê, di dewama wê de ku mirov wê bi wê re wê bihizirê wê, dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê bi kirinî ku wê rewşek û ankû kirinek ew pêkhat wê ew wê weke tiştêkê ku ew êdî nikarê were inkarkirin wê li wê were nerin. Kurdên berê bawer dikirin ku wê, hemû axiftin û bûyînên me wê, di valahiya fezeyê de wê di awayekê de wê werina cemidandin. Wê, di wê temenê de wê ew wê, hebin. Li gorî wan ji deestpêkê jîyanê û hebûnê çi labitandin û hebûn bûya û hebûya û piştêre çûya wê, ew wê, bi wê hemû labitandin û gotinên xwe re wê, hebê. Wê, di wê temenê de wê, ew wê weke aliyekê ku mirov wê, dikarê wê, li ser temenekê rastitiyê wê fahmbikê bê.

Di wê rewşa wê de wê, di aslê xwe de wê, dema ku em bi têtîna zêhnê re wê, bihizirê wê, fîzîk wê, di wê temenê de wê, bi hebûna me re wê, weke temenekê hizirkirinê wê hebê. Mîrov nikarê têtîna fîzîkê weke mirovekê kor ku wê Russell wê bi wê bihizirê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, fîzîk wê, di temenê fahmkirina zêhnê de wê, weke têtînek bi têtîhiştin wê dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, di nava pêvajoya têtîna a demê de wê, her rewş, fîzîk û bûjen û hwd wê, weke têtîna bi serê xwe jî a di demê de ku ew dibin bin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, bi demê re wê gelek rewş, fîzîk, bûjen û hwd wê, bibin. Wê di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de rewşên vegûhar ku wê bi darêjkî wê jî awayekê wê bikevina awayekê din de wê, ew jî wê bi fîzîkî wê weke rewşna têtîna ku wê bi awayekê zêhnî wê fahmbikê bê. Ji awayê pêşî li yê piştê wê hizirkirina wê bi rewşek têtîliyî ku mirov wê bikê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Wê, di wê rewşê de wê rewşên têtîliyî jî wê weke aliyekê din ê fenomenî ku mirov wê dikarê wê bi gotin bikê û wê werênê ser ziman bê. Di rewşa fîzîkê û têtîhiştina wê de wê, di aslê xwe de wê, weke ku wê mirov dibînê wê jî ya ku em wê dibînin wê zêdetirî wê rewşek komlika wê bi wê re wê hebê.

Em awayê wê yê darêjkî wê bi wê re wê dibînin. Lê wê, ew çerçoveya wê ya darêjkî ku wê weke çerçoveyek bi sazûman a bi pêşnûmayî bê wê, di awayekê de wê, dikarê wê, fahmbikê. Wê di wê rengê de wê, dema ku em bi wê rengê wê dihizirin wê, di awayekê de wê hizirkirina fîzîkê a bi bûjenê û hwd re jî wê, di rengê û awayekê razber de wê, xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Yanî ya ku em weke şenber wê dihizirin wê, di wê de wê, aliyên wê yên din ku ew ne hatina dîtin û fahmkirin wê hertimî wê hebê. Wê dema ku me atom fahmkir wê hingê wê, di destpêkê de wê, di mejî de wê, ew têtîna wê bi wê re wê nebê ku wê, atom wê bi elementên xwe yên navîn weke elektron, proton, notron û hwd re wê, hebê. Piştê wê, bi kûrbûna bi nava wan re wê, ew wê, di awayekê de wê, bide nîşandin. Wê ev wê çi bide nîşandin? Wê ev wê bide nîşandin ku wê, ya ku me ew fahmkirî wê di wê de wê, ne fahmkirin wê hebin. Ya ku em têtîhiştî wê di wê de wê, têtîhiştin wê hebin. Di wê rengê de wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê din ê fahmkirinê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, dema ku em ji atomê bi ber elementên wê yên navîn re herin wê, di awayekê minimalismî wê di wê de wê kûrbûn wê, di awayekê de wê, were pêşxistin. Ev wê, weke aliyekê wê yê giring ê ku

mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman. Fahmkirin wê, dema ku wê, bi wê rengê wê, zêdetirî wê bi hûrgiliyên wê re wê bibê wê, ev wê ji aliyekê ve wê, weke kûrbûna bi wê re bê. Lê wê ne bi tememî wê weke rewşek kûrbûnê bê. Di aslê xwe de wê, rewşa kûrbûnê wê, di wê temenê de wê, di temenekê zêhnî de ku wê weke ku me hinekî li deverekê li jor hanî ser ziman ku wê, weke bi aliyê hizir û bûjenîya wê û ji bûjenî û biriqîna wê weke hizir wê, di wê temenê de wê di awa û dîmenekê pirralî de wê, di wê de wê bi kûrbûnê re wê, karibê werênê ser ziman bê. Ev wê bi awayekî wê, gihiştina li zanîna jîyanê û hebûnê û gerdûnî û hwd jî. Wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, di wê temenê de wê, bi zanînî wê di wê de wê kûrbibê bê.

Têgînên weke mantiq û formelismê wê di wê temenê de wê li ser temenekê ku wê bi hevdu re wê di wê rewşê de wê, bi wê were hizirkirin wê, di wê rengê de wê, bi têgînek kûrbûnê re wê, dikarê wê, di awayekê hizirî de wê, bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, têgîna kûrbûnê wê, bi fahmkirinên me yên zimanî re wê bibê.

Di mijare ziman de wê, gihiştina li zimanekê ideal û pak ku wê di wê temenê de wê, di her rewşê de wê karibê temenekê fahmkirinê wê bi wê re wê çêbikê wê bi wê re wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Pêvajoyên pêşketina zimanî wê, demkî bin û wê hertimî wê ya tam û pêk wê gavekê li pêşîya ast û radaya ku em gihiştinê de bê. Wê, ev wê weke pêvajoyek bêdawî wê, xwe di temenê hebûna domandina jîyanê de wê, bide dîyarkirin.

Têgînên bi zanînê weke felsefeyê û hwd wê, hertimî wê weke aliyên hizirkirinê ên fahmkirin û ankû bo fahmkirinê ên lêpîrsîner bin. Wê, di wê temenê de wê bi wan re wê, di awayekê de wê, temenê hizirkirinê wê bibê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê pêvajoyem pêşketina felsefeyê wê, di wê temenê de wê, çawa wê heta roja me wê, bi encamên xwe yên zanyarî re wê, were dîtî wê, ji vir û pê de jî wê, li ser wê xate zimanî a ku em bi pêvajoyên wê yên pêşketinê re wê hanî ser ziman re wê, bibê.

Aqil wê, di ziman de wê, temenekê darazî ê lêpîrsînî û hwd wê biafirênê. Di wê temenê de wê, ji me re wê bêjê ku tişta ku me ew herêkir wê pêşî fahmbikê û wê herê bikê. Yan jî wê lêbipîrsê ku ew çî ya. Di wê temenê de wê ev jî wê, di demên kevnera de wê navê wê weke felsefeyê bê. Di roja me de wê, di awayekê de ku wê çendî wê, ne zêde xwediyê kûrehiyek bi wê rengê a lêpîrsîner jî jî wê têgînên zanistî bê.

Bi rengê hizirkirinên xwe re wê, zanist wê, di awayekê wê di roja me de wê weke ku wê li şûn rengê hizirkirina demên felsefeyê ên kevnera bê. Demên kevnera wê, di temenekê lêpîrsînî de wê, xwediyê temenekê hizirkirinê bê. Di roja me de wê, 'di bin navê zanistîyê de' wê, her tişt wê bi têtîni wê mirov wê, çavê xwe girtî wê herê bikê. Yan jî wê, di awayekê de wê, bê wîn bê bi zanînî û wê, di wê temenê de wê ew nezanîna xwe wê, bi wê re wê, bi bawerîya zanistî re wê bi temen bikê. Lê di aslê xwe de yaqinkirin û bawerkirin wê, du gotinên ku em di kurdî de wan ji hevdû cûda dibînin ku wê werênina bi karhanîn. Di wê temenê de wê yaqin kirin wê ji aliyekê ve wê, bi temenekê ku wê mirov xwediyê zanînê bê û wê bi zanînî li wê bigihijê zanînê û ankû fahmkirinê û wê bi wê re wê, yaqinkirinê wê pêşbixê bê. Wê, di wê temenê de wê, yaqinkirin wê têtîna lêpîrsîniyê wê di xwe de wê bi fahmkirinek kirdeyî wê bihawênê. Lê ya bawerkirin wê nikaribê wê bi wê rengê wê werênê ser zman.

Di nava hizirkirinê de wê, li ser temenekê hizirkirinê de wê dema ku em werênin ser ziman wê, felsefe û mantiq wê, têtîliyê wan a bi pêşxistinîyên bi derpêşî û hwd re wê bi wan re wê bi hevdû re wê hebê. Di wê temenê de wê, ev têtîliyên afrîner wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, were hizirkirin. Di wê temenê de wê, têtîni felsefeyê em bi aqilmeşandinê ku ew 'weke rastiyê' ew dihên kifşkirin û dihê gihiştin li wan wê, di demên me de wê, ew li ser temenê rastîtiya jîyanî, fîzîkî, bûjenî û hwd re wê werina ceribkirin. Wê, di wê temenê ceribkirinê de wê, encama ku wê bi zanyarî wê bê gihiştin li wê weke 'ya rast' wê were ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, weke têtîni piştrastkirî ên zanistî wê di roja me de wê, weke têtîni 'teqez' wê di awayekê de wê, werina fahmkirin. Ku temenekê zanistî ê lêpîrsînî hebê wê, demê bi wê divê ku mirov bi wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, têtîni 'rast' û 'nerastiyê' wê, di awayekê de wê, li ser rewşên jîyanî re wê, weke ku wê, popper wê werênê ser ziman wê, vegûhar bin. Lê di heman demê de wê tişte ku ew bû û ew bi awayekê di demekê de ew hat piştrastkirin wê, ew jî wê, weke aliyekê wê yê din ku ew bûya wê, bibê. Wê demê ew aliyê ku Popper weke aliyê vegûhar ê rastî û nerastiyê ku wê werênê ser ziman wê weke aliyekê din ê darazî ê bi hizirkirinê ku wê, di encama asta zanîn me yên piştre ku wê mirov wê bigihijiyê de bê. Wê ev encam wê encama ku wê gihiştîyê de wê bigûharênê? Na wê ew wê newê gûhartin. Wê, ew wê bimênê. Lê di wê temenê de wê ew encam jî wê, bi wê re wê, weke

têgînekê wê, temenekê fahmkirinê wê di nava wê rewşa vegûhar de wê bi xwe re wê bide çêkirin. Yanî wê bi encama ku wê weke ku wê, Popper wê bigihijiyê de wê, li rex ya din wê weke encamek din bê. Wê, ev wê ne tenê li ser wê têgînên ku em bi wê rengê ên bihizirin re bê wê, li ser hemû têgînên bi hizirkî ên zanyarî û felsefeyî re jî wê wusa bê.

Ji aliyekê din ve jî wê, encama ku wê, di demekê de ku ew gihiştîyê û ew bi weke 'rast' û ankû 'nerast' ku ew hatiya herêkirin wê, di awayekê de wê, bi wê demê re wê, di awayekê de wê, li rex ya encamên ku em bigihijînê de wê hebê.

Lê li vir wê, dema ku em rastiye wê bikin ku wê bi zimanî wê kifşbikin wê, gelek aliyên wê yên din ku em werênina ser ziman wê hebin. Di serî de wê, di çerçoveya ziman û mantiqê de wê, minaq wê Russell wê dahûrîya zimanî wê weke ya mantiqî wê werênê ser ziman. Li ser ziman re wê, Alfred Tarski wê, têgîn a'rastîya mantiqî û mantiqiya zimanî' wê di awayekê de wê, bikê ku ew wê, bi wê re wê werênê ser ziman. Lê di wê temenê de wê, bi temenekê matematikî wê, bi çerçoveyek formeli wê hizirkirinên ku wê bikin wê, di awayekê de wê, temenekê fahmkirinê wê bi dahûrî wê bidina çêkirin. Wê di wê temenê de wê dema ku wê li ser temenekê mantiqê re wê, bi formelî wê were hizirkirin wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê, wê, dema ku mirov wê, werênê ser ziman wê, formelîti wê, bi mantiqî û matematikî wê bi hevdû re wê zimanekê vegotinê wê bîne li holê. Di wê temenê de wê têkiliya mantiq û matematikê ku wê bi hevdû re wê werê danîn wê ji aliyekê ve wê, weke li ser temenekê matematikî wê bê hizirkirin wê bê dîtin.

Mantiq wê, weke têgînek aqilî wê diviyabû ku wê rastî fêrbûba. Wê, di wê temenê de wê, di armanca wê ya fahmkirin û hanîna ser ziman de wê, herî zêde wê bi hemû modelên ku wê bi wê re wê werina pêşxistin wê ji aliyekê ve wê wê armanca gihiştina li rastiye wê hebê.

Di çerçoveya mantiqê demên hemdem de wê, di aslê xwe de wê biawayekê wê ji ya demên klasik wê li ser ziman û hanîna ser ziman re wê weke ku wê cûda bibê. Mantiqê kevn ê klasik wê di serî de wê weke 'mantiqekê felsefikî' wê were ser ziman. Wê, di wê temenê de wê, wê, xwediye temenekê fahmkirinê bê. Lê yê demên hemdem wê, di wê hewldanê de bê ku ew hinekî ji wê derbas bibê. Pêşî wê mantiq wê zimanê xwe yê fahmkirinê wê bi metodolojikî wê pêşbixê û wê derxê li holê. Piştî wê, bi wê re wê, rêyên fahmkirînê û hanîna ser ziman wê wekebi matematikê û hwd re wê, werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, têkiliya nava mantiq û matematikê de wê, hertimî wê mijare lêkolîn û fahmkirinên nû bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, aliyên matematikî ên weke 'matematika sehî', 'matematika formel' û 'matematika mantiqî' û hwd wê, di wê temenê de wê, weke aliyana ku wê, bi demê re wê, xwe di awayekê de wê, bidina pêşxistin.

Mantiq wê, dema ku mirov wê bi ziman re wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman wê, mantiq wê, di awayekê de wê pêwîstiya wê bi xwe wê, bi fahmkirin û têgihîştina rastiyê wê hebûya. Di wê rengê de wê, dema ku wê bahsa mantiqê wê werê kirin wê, di demên hemdem de wê, bi ziman re wê awayekê wê yê fahmkirinê wê xwe bide dîyarkirin. Salixkirinên ku wê mirov dikarê wê bi mantiqî re wê werênê ser ziman wê, bi awayekê wê şewayên fahmkirinê ên modelî wê, di awayekê de wê bi xwe re wê bidina dîyarkirin. Ziman wê, di wê temenê de wê, di nava xwe de wê bi wê re wê, modelên mantiqî ku wê bi wan pêşxistina xwe demên nû wê bijî wê, bi awayekê ji matematikê jî wê, sûd bigirê. Mînaq mirov dikarê bi rengê weke $(p \rightarrow q, q; \therefore p)$ û $(p \rightarrow q, \sim p; \therefore \sim q)$ re wê bi mînaq bikê. ..

Di dewama wê de wê mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, di rewşa têgîna mantiq û zimanî de wê, ziman wê, li ser temenekê wê, weke aliyekê afrîner ê temenî wê di aslê xwe de wê biafirênê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman bê. Di mijare ziman de wê, pêşî wê salixkirinên wê yên bi gotinî li ser temenekê rasttî wê, di awayekê de wê, temenekê fahmkirinê wê bi wê re wê bi xwe re wê bide çêkirin. Gotin wê, di xwe de wê, hem wê weke têgînekê bê û hem jî wê karibê wê bi mantiqî weke temenekê modelî jî wê bi xwe re wê biafirênê bê.

Têkiliya mantiq û ziman wê bi hevdu re wê mirov nikarê wê tenê ji aliyekê ve wê werênê ser ziman. Ku em bahsa têkiliya nava ziman û mantiqê bi gotinekê jî bê bikin em di destpêkê de wê, dikarin wê werênina ser ziman ku wê, di dîmenê pêşî de wê, weke ku wê, aqil wê rêgezên hizirkirinê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Wê di wê temenê de jî wê di awayekê de wê, bi aqil re wê, mantiq wê, bi awayekê wê di hizirkirina mirov de wê, rengê xwe bide dîyarkirin. Di nava aqil de wê, mantiq wê di aslê xwe de wê, weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê, dikarê wê, temenekê bi fîzîkî û formelî ê hizirkirinê re wê werênê ser ziman. Ku em li vir li ser aqil re wê pêşî pirsekê li ser hebûna mantiqê bikin û wê, bikin ku wê werênina ser ziman wê baştir bibê. Mantiq wê, di serî de wê temenê wê li ser çi bê? Di aslê xwe de wê bersiva wê pirsê wê di awayekê de wê ne tenê bi awa û aliyekê ve wê, karibê were ser ziman

bê. Lê em li vir tenê bi awayekê wê li ser rewşa fizîkî re wê, di awayekê de wê dikarin wê werênina ser ziman. Di nava rewşek fizîkî de wê, dema ku em minaq rewşa avahiyekê wê, li berçav bigirin wê aliyê wê yê formel û mantiqî di zikhevdû de wê, di awayekê de wê were dîtin. Avahî wê, di awayekê bê de bê. Wê ew awayê wê li gorî li mirov dikarê wê bihizirê wê bi awayekê û temenekê mantiqî bê. Minaq wê, temenê wê avahiyê wê ne li hewa bê. Wê ew wê, mantiqî û heta ku wê 'rast' newê dîtin. Wê temenê wê li ser ardê bê. Wê di wê temenê de wê bi hevdû ve girêdayî bi awayekê wê ew wê, were dîtin.

Di temenê hizirkirina bi mantiqê re wê, di wê têtîna wê de wê, di serî de wê, weke aliyekê giring wê, mantiq wê, li ser temenê hizirkirinê re wê, xwediyê temenekê fahmkirinê bê. Ji aliyekê din ve jî wê, di dewama wê de wê, weke ku em bi têtîliya avahiyê re wê bi mantiqî bihizirin wê aliyekê din wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Ew jî wê têtîliya awayê darêjkî (form) û mantiqê a bi hevdû re bê. Di wê temenê de wê, di temenekê de wê, çawa wê, di awayekê levkirî de wê, ew wê, were pêşxistin û wê di darêjkekê de wê ew rewşa wê, di çerçoveyek ku wê weke ku wê di nava gel de wê were gotin 'bi makulî were dîtin' ku wê were pêşxistin wê, di wê temenê de wê, were li holê. Mantiq wê, dema ku wê, awayekê modelî wê bi xwe re wê pêşbixê, wê çerçoveya wê ya modelî bi hevgirtiniya wê re wê dikarê modelek darêjkî jî wê kifşbikê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, darêjk wê weke têtînek û çerçoveyek hizirkirinê a ku wê rewşa fizîkê û ankû bûjenê wê ji xwe re wê bikî minaq û temen û wê bi wê re wê were li holê.

Di çerçoveya wê de wê, dema ku mirov wê, mantiqê wê werênê ser ziman wê di wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, regekê fahmkirinê wê bi wê re wê hebê. Di aslê xwe de wê, ne tenê çerçoveyên hevgirtî û levkirî wê, yên vajî wê jî wê di awayekê de wê, dikarê wê, di wê mantiqê de wê, werênê ser ziman. Wê, di mantiqê jîyanê de wê, dualiteyek vajî hevdû wê, di wê temenê de wê, hebê. Minaq wê, aliyek ku wê pêşde wê herê wê, hêstek wê bi şûn ve wê bikişênê. Hesinek ku wê, nû bê wê tiştek wê bi bi ber razîbûna wê ve wê bikişênê. Di wê temenê de em dikarin gelek gotinên vajî hevdû di çerçoveyek hebûnek bûjenî de wê, werênê ser ziman. Darêjk wê ji bûjenê wê were girtin û wê, di wê temenê de wê, weke têtînek ku wê bi wê rengê ku ew hatî girtin re wê temen û çerçoveyek mantiqî biafirênê. Sê darêjk wê, dema ku ew hatina danîn li ce hevdû û ankû hatina pevvekirin wê, di wê temenê de wê, ew wê, çendî ku wê weke sê darêjkên hatina pevvekirin jî bin lê wê

di awayekê de wê, weke aliyekê din jî wê, bi wê re wê, ew bihevdurebûyîna wan re jî wê, çerçoveyek darêjkî a çaremin wê bi wê re wê biafirê. Di wê rengê de wê dema ku em di mantiqê darêjkê de wê bi wê bihizirin wê di wê rengê de wê, dikarê wê bi wê rengê wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, mantiq û jîyan wê, dema ku wê, were ser ziman wê, di awayekê de wê, çawa wê li ser temenekê ku wê bi hevdû re wê, di temenekê hizirkirinî de wê, were ser ziman wê, bi wê re wê bihizirê. Mantiq û jîyan wê, di awayekê de wê, têkiliyek wan ya teybet a ku mirov wê ji du aliyan ve wê, werênê ser ziman wê hebê. Aliyê pêşî wê, weke ku me li jor hanî ser ziman wê, bi darêjkê re wê werê ser ziman. Aliyê din jî wê bi di nava jîyanê de wê, bê. Wê, bi rewşên bûjenî re bê. Lê di jîyanê de wê, her tişt wê, di pêvajoyek gûharîner û herîkîner de bê. Wê, di wê temenê de wê, dema ku em bi têngîna mantiqê roja me bi wê bihizirê wê di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, weke ku wê di temenekê ne vegûhar de wê, were fahmkirin. Wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, aliyê jîyanî ê fahmkirinê ku em ji temen ve wê fahmbikin wê, minaq weke ji ya jêr bi ber jor ve herê û ya aliyê din ê weke ji ya jor bi ber jêr ve wê herê wê, di awayekê darazî û nedarazî de wê têkiliyek wan ya ku ew bi hevdû werina fahmkirin wê hebê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Wê dema ku em bi aqil têngînan di derbarê rewşan de wê pêşdixin û bi wê re em bi hûrgil dikin û wê fahmdikin wê, di wê temenê de wê, alî û awayekê wê yê ku mirov wê, fahmbikê wê hebê. Wê, di wê temenê de wê, di serî de wê, wê, dema ku weke ku me li jor hanî ser ziman pêşî em têkiliya nava ziman û mantiqê wê fahmbikin pêşî em bi têkiliyek mantiqî hizirkirinê jî wê fahmbikin. Wê, ev wê weke aliyekê din ê ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman bê.

Ziman wê, di fahmkirin û hanîna ser ziman wê, de wê gelek funksiyonên wê yên ku wê bi wê bi aqil re wê, di kombinyonekê de wê hebin wê mirov dikarê bi wan kifşbikê û werênê ser ziman. Di serî de wê, wê, bi dagerkirina têngînekê wê weke bi gotinkirina wê re wê, di wê rengê de wê bi wê re wê, werênê ser ziman. Watelêkirinên me yên li gotinê wê di awayekê de wê, di çerçoveyekê de wê, çendî bi wê bi teybet jî bin lê wê aliyekê wan ê gelemper jî wê hebê. Bi ziman re wê, aqil û ankû bi wê re mantiq wê dema ku wê bi têkiliyek fahmkirinê wê werênê ser ziman

wê, di wê temenê de wê, di serî de wê weke aliyekê giirng ê fahmkirinê wê bi wê re wê, biafirênê bê.

Di mijare ziman de wê, di çerçoveyek hebûna civakekê, komekê û hwd de wê, ziman wê were ser ziman. Lê di temenekê bi wê re ku em li ser têtînan re wê, bi mantiqê fahmbikin wê, mantiq wê weke ku wê hinekî din wê zêdetirî wê di awayekê gelemperî de wê, karibê were hanîn ser ziman. Di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa 'zimanê mantiqî' were kirin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke zimanekê gelemper wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê ji wê bahsbikê. Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, ziman wê, di wê temenê de wê, çendî ku wê bi rêzimanî û aliyên wê yên din re wê, bikê ku mirov bigihijê temenekê hizirkirinê jî lê wê di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê, di awayekê de wê, ser ziman. Di wê temenê de wê, di nava têtînan mantiqî û zimanî de wê, levkirinek ku wê bi wê were wê were kirin wê di wê temenê de wê, li wê levkirinê wê were lêgerîn. Di wê temenê de wê, xosletê gotinê ê watelêkirinê û tiştê bi têtînanî ku ew bi wê dihê hanîn ser ziman wê di awayekê hevgerînanî de wê bi wê re wê li wê were hizirkirin û wê ew wê were hanîn ser ziman.

Mantiq wê, bi hizirkirinê re wê hebûna xwe wê bide domandin û wê, bi ziman re wê ew wê bide biriqandin. Dema ku wê, bahsa mantiqê wê were kirin wê, li ya ku wê were hizirkirin wê bê hizirkirin û nerîn. Wê, di wê temenê de wê, ew wê, weke temenê wê yê fahmkirin bê. Wê bi mantiqê wê kirin, çalak û tevgerên ku em bikin wê, di awayekê de wê çawa li ser temenekê 'hevgerî' û wê weke ku wê bê gotin wê 'rast' bê wê, di wê temenê de wê, were ser ziman. Ji aliyê morfolojîkî ve ku mirov bêjê wê têtîliya ziman bi dengê re wê, çî bê wê têtîliya mantiqê a bi gotinan re jî wê, di wê rengê de wê, hebê. Di wê temenê de wê, ziman wê weke temenekê teybet wê, xwe bi mantiqê re wê bide dîyarkirin. Ku wê rêzimanîyek wê çerçoveya hizirkirina civakekê wê bi xwe re wê, b awa bikê wê, bi wê re wê, mantiq wê çerçoveya hizirkirinên bi gelemperî wê bi rêgezî wê, di awayekê de wê bi xwe re wê, werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê mantiqê jîyanê wê ne weke mantiqê ku em bikardihênin wê ne venegûhar bê. Wê, mantiqê jîyanê wê, di temenekê de wê bi hemû rewşên xwe yên gûharîner û têtîlidarî hevdu ku wê hebin re wê, werênê li holê. Di awayekê din de jî wê, têtînan weke bi darazî ên weke bi 'başî' û 'nebaşîyê', 'rast' û 'nerastiyê' û hwd re wê, di awayekê de wê, weke aliyekê girîng wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman. Dema ku em levkirinek bi hevokî û ankû gotinî bi wateyî dikin em di wê

temenê de wê, bi temenekê mantiqî li ser temenekê bi wê dihizirin. Di demên aqilmeşandinê de wê, wê, di wê temenê de wê, bi gotinê û wateyê levkirinê û wê, dema ku me hizrek hanî ser ziman wê, bi wê re wê, bi argûmanên wê û hwd re ku wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Aqilmeşandin wê, di aslê xwe de wê, di temenê xwe de wê, di zikhevdû de wê gelek rêgezên mantiqî bihawênê. Di awayekê de wê, dema ku em bi ziman dihizirin em dikin ku em, bi rêzimanî wê bêkêmesî bihizirin. Lê bi mantiqî jî em dema ku bi wê dihizirin em dikin ku em rast bihizirin.

Aqilmenaşandin wê, di wê temenê de wê, bi mantiqî wê bûhûrînerîyek wê hebê. Gotin ku wê, bi weke peyv wê, bê derhanîn ji dev û wê, dema ku weke argûmanekê wê, reng û awa jî wê bistênê wê bi mantiqê re bê. Aqilmeşandin wê, bi hanîna ser ziman a zimanî re wê, bi argûmanên zimanî re bê. Di wê temenê de wê, aqilmeşandin wê wateya wê ya bi zimanî wê, ku wê weke rengê fahmkirina wê, bi argûmanîya zimanî wê fahmkirin wê, temenê têkiliya mantiq û zimanê a bi hevdu re jî wê biafirênê bê.

Em dema ku gotina 'bi mantiqê bihizira' û ankû 'bi mantiqî bêja' wê, di wê temenê de wê, bi temenekê darazî wê, di wê temenê de wê, li ser têtî û hîsîyeta rastiyê re wê bikê ku wê werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê du aliyên ku wê, bi mantiqî wê werina ser ziman wê hebin. Yek wê, dema ku em dihizirin em li têtînek 'rastiyê' digerihihin di gotinê de. Wê, di wê temenê de wê' dema ku me bahsa 'bi mantiqiyê kir wê, di awayekê de wê, weke ku wê bi têtînekê wê, wateya 'rastiyê' wê bi wê di mejî de wê, xwe bide biriqandin. Di wê temenê de wê, beremberê wê têtînekê wê ya ku wê bi mantiqî ku wê bê gotin ku ew 'rast bê', 'bermeberê wê di jîyanê de hebê' û 'ne xirab bê' û hwd wê, di awayna de jî wê were fahmkirin û ser ziman. Ev wê, weke aliyekê wê yê din ê hizirkirinê bi darazî bê. Yan jî em dikarin weke aliyê mantiqî ê bi hizirkirinê yê darazî jî wê bi navbikê û wê werênê ser ziman.

Lê aliyê din jî wê ew bê ku wê, weke ku wê, di roja me de wê, bi mantiqî wê were pêşxistin wê bi dageran re wê, di temenekê matematikî de jî ku wê were dîtin wê bi hewldanaka ku wê bi regekê ne darazî ku wê, di awayekê analitikî de ku wê were hizirkirin re wê, di awayekê de wê, bê dîtin. Ev jî wê, weke aliyekê wê yê din bê. di wê temenê de wê, mantiq wê dema ku wê bi rêgez û têtînen wê yên hizirkirî re wê were hizirkirin wê weke têtînek gelemper wê bi wê re wê were hizirkirin û wê bê ser ziman. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman

ku wê, aliyê mantiqî ê darazî û ne darazî wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi wê re wê, were hizirkirin. Aliyên hizirkirinê ên weke bi têtînen olî, rewîst û hwd wê, weke aliyna darazî jî bin. Lê wê, her têtîna darazî wê, aliyekê wê yê wê yê ne darazî wê hebê wê, weke ku wê çawa wê bi her têtînen nedarazî re wê aliyekê darazî wê mirov wê bi têtîni wê ji wê karibê wê kifşbikê û wê werênê ser ziman bê. Kombînasyonê di nava herdû aliyên de wê, di awayekê de wê, di rengê hanîna ser ziman a aqilekê de wê ku wê li ser rewşekê ku wê, bi darazî bê û ankû ne bi darazî bê. Wê, di wê temenê de wê, dema ku me hizrên xwe di derbarê tiştê hanî ser ziman û di wê de wê, bi hîsîyetên xwe hizirkir û got ku 'wê li gorî min bi wê rengê wê rast bê' wê, di wê temenê de wê, weke têtînek darazî bê. Lê di çerçoveyek ne darazî de jî wê, têtîni wê, bi rastî û ne rastiyê û ankû başî û nebaşiyê re wê, hanîna ser ziman wê zêdetirî wê, weke çerçoveyek ku ew çawa bi hev re ew heya û xwediyê çî rengê wê yê weke xwe ya wê, pêşî wê bi wê kifşkirina wê re wê, were ser ziman bê. Di wê temenê de wê, di gotinên me yên darazî ên weke başiyê û ne başiyê û hwd re wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, hebê. Ber çî dibêjin ku wê aliyê darazî û ne darazî wê bi hevdû re wê hebê? Ber ku wê, bo ku ew daraz were kirin wê temenekê wê hebê. Wê, di wê temenê de wê ew wê li ser wê re wê, xwe wê bêtê ser ziman. Di serî de wê, têtînek wê, pêwîst bê ku ew hebê. Di dewama wê de wê, ew têtîni wê, êdî wê, dema ku em li wê dihizirin ku ew rast a û ankû ne rasta wê bi darazî wê, di wê temenê de wê bi wê re wê were hizirkirin wê, di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman bê. Em dikarin wê werênê ser ziman ku wê, em parzemînekê wê weke temenê ser wê bi meşîna ku mirov dikarin li ser wê herin wê bêtê ser ziman. Wê, ew rengê meşîna wê çawa bê wê, di wê rengê de wê ew wê weke aliyekê din ê ku ew li me mabê bê.

Aliyekê din jî ê ku em dikarin wê bi têtîliya ziman û mantiqê re wê werênina ser ziman wê axiftin û ankû aqilmeşandin bê. Di aslê xwe de wê, axiftin û aqilmeşandin wê du gotinên ku em dikarin wan jî hev cûda wan di awayekê de wan bi wan bihizirin. Lê li vir emê bikortasî wan bi hevdû re di awayekê de bi hev re wan werênina ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, di dewama wê de wê, mirov dikare wê, werênê werênê ser ziman ku wê, aliyên hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, weke axiftin wê, derkevin ji devê me. Axiftin wê weke peyv gotinê, gotin bi lêvkirinê û hwd re wê, werênê ser ziman. Wê, di wê temenê de wê, axiftin wê weke aliyekê dahûrî jî wê bi xwe re wê, bide

dîyarkirin. Lê di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, dema ku em diaxifin û gotinekê bi lêv dikin wê, di wê gotinkirinê de wê, çi wê weke aliyê girîng wê xwe bide dîyarkirin? Di wê temenê de wê, weke bersiva wê pîrsê wê hinekê mirov dikarê wê li ser wê bisekinê. ..

Di mijare fahmkirina axiftinê de wê, gotin wê, weke aliyekê ku wê li me were ku em li ser tiştê wê weke ku em bi gotin dikin re wê, dikarin wê werênina ser ziman. Aliyê bi gotinkirinê wê weke aliyekê wê bimênê. Lê ji aliyekê din ve jî wê, bi gotinkirina wê, weke aliyekê wê yê din jî wê ew tişt wê weke kirdeyîyekê wê were bi gotinkirin. Yanî wê, têkiliyek bi hişmendî ku wê bi wê tiştê wê biaxifê wê, li ser temenê naskirinê û hwd re wê, ew wê, bi wê re wê bibê.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê mejiyê me wê tiştê wê nasbikê. Wê dema ku wê, di demên berî dîrokê de wê, mirovan wê nûka bidest axiftinê wê bikin wê, bikirpênin bi têli û hwd re li tiştan. Ev wê, bi wê re wê, weke aliyekê fahmkirinê bê. Piştê wê, xêzkirin wê weke wê çêkirinê wê weke ku em ji hêtên şikeftên wan deman dibînin wê bînin kirin. Wê tişt wê weke wê, were pênasekirin. Wê hewl bê dayin ku wê, di awayekê de wê, dema ku wê çend mirov wê bi tîrên xwe dora filekê û ankû gamêşek hov wê bigirin wê, bi awayekê wê rengê wê bi xêzên hesanî wê werina xêzkirin. Ev rengên xêzkirinê wê, dema ku mirov wê li wê bihizirê wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, bi hesanî wê, hem aliyekê fahmkirinê ê darazî wê ji wê were fahmkirin û hem jî wê aliyekê din ê ne darazî wê di wê de wê were dîtin. Her tiştên weke mirov, sawal û hwd wê tenê biserê xwe wê, weke rewşna xwezayî ên ku mirov wan derkbikê bê ji wê dîmenê. Lê dîmenê ku wê, çend mirovan bi tîrên xwe dora sawalek mazin girtina û dikin ku wê bidina astê bi kuştinî wê, di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê darazî ê objektîv wê bi xwe re wê biafirênê. Di wê temenê de wê dema ku wan kesan ew çerçoveya darazî diafirand ew, dibê ku ew di farqê de bin. Lê ew wê dikin. Wê, di wê temenê de wê aliyekê din ê ku wê ji wan xêzan wê were fahmkirin wê ew bê ku ew nêçîrê dikin bê. Wê, di wê temenê de wê, di wê dîmenê de wê, weke aliyekê din jî wê dîmenê nêçîrkirinê wê hebê. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê din bê. Lê aliyekê din jî wê bi têgînî ku wê di mejî de wê wê têgînekê wê biafirênê wê ew bê ku wê, di wê dîmenê de wê çend mirov bi hevdû re diçina sawalekê. Ew bi hevdû re wê hêza xwe dikin yek ku ew bi hevdû re wê sawalê bidina ardê. Wê, di wê temenê de wê, bi hevdû re wê, bihêzî wê xwe hîsbikin. Di wê temenê de wê, weke aliyekê din jî wê, mirov dikarê wê, werênê ser

ziman ku wê, weke aliyekê din ê ku em bi têngînî bi rêya aqılmeşandinê wê ji wê dîmenê ku em dikarin derxin wê ew bê ku wê, di wê temenê de wê, di rewşa wê, dîmenê de wê, mirov wê wê têngînê wê bibînê ku wê, yek bi yek wê bi serê xwe wê nikaribê wê sawalê. Ber ku ew gelekê ji wan mazintira. Lê bi hevdû re ew dikarin wê têkbibin. Wê ew hîs wê weke hizrekê wê bi wan re wê çêbibê û wê serwer bibê. Wê êdî wê bi hevdû re wê tevbigirihîn û wê bi hevdû re wê, gavavêtinê wê biavêjin. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê di mijare fahmkirina wê de wê, ev wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku wê were fahmkirin ku wê bi hevdû re wê bi hêzbûnê wê kifşbikê û yek bi yek wê, fahmbikê ku ew ne bi hêz bê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê, dikarê wê, di serî de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê fahmbikê bê.

Di nava têngîna darazî a dîmenekê bi wê rengê de wê, mirov wê, di awayekê de wê, rewşekê wê weke ku wê bi gotin bikê. Gotinkirina rewşekê wê weke wê, ku ew di çî pozisyonê de çûna wê sawalê û wan ew dorpêçkirîya ku ew wê, dihezirin bê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman.

Di wê rewşê de wê, ev di aslê xwe de wê, dema ku em ji aliyê têngînek zimanî a dahûrî ve wê hewlbide ku wê fahmbikê wê, weke aliyekê wê yê giring wê ew wê, were dîtin ku wê, bi gotinkirina rewşê wê bi wê re wê, werê kirin bê. Wê, di wê temenê de wê, di roja me de em bi aqilekê ku wê dîmenê em dahûr dikin em ji wê digihijina gelek têngînên ên weke ' di wê demê de tîr dihat bikarhanîn di nêçîrê de', 'bi hevdû re nêçîr dikirin', 'bi hevdû re bi hêzbûn' hwd. Ev wê weke aliyekê wê yê gotinî bê ku mirov wê, dahûrbikê bê.

Her kirin wê, di awayekê de wê, bi demê re wê, weke peyvekê wê werina dîtin. Wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, werina kifşkirin. Minaq wê, weke aliyekê din ê xwe hanîna ser ziman wê ew bê ku wê, dema ku wê yek wê hêrs bibê wê rûyê bi qirmîçênê. Yan jî wê dema ku wê, bi şa bê wê, bikenê. Xosletên weke van wê, weke aliyna ku wê bi xwezayî wê, bi mirov re wê bibin û wê nîşanaka aliyna fahmkirinê ên darazî jî bin.

Di çerçoveya bi gotinkirina rewşan de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, têngîna bi gotinkirinê wê weke aliyekê din ê pîrr piştîre ku wê aqilê mirov wê pêşkeve û wê mirov wê fêrî deng derxistinên bi gotinî wê bibê wê bi wê

re wê, xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Her dengên ku wê werina derxistin wê, di awayekê de wê, bi gotinê wê, di awayekê morfolojikê û hwd de wê, di ahengekê de wê, bê kirin. Wê, di wê temenê de wê, ne tenê wê, deng derxistin û gotin wê bi hevdû re wê, were pênasekirin. Wê bi wê re wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, kirpandinên bi nîşandinê ku wê biikê û wê bi wê re wê deng derxê wê ew wê, êdî wê bi hevdû re wê di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin.

Pêvajoyên piştê ên ku wê bi aqil re wê pêşkevin wê, di wê temenê de wê li ser wan rewşên erkolojîyên kirdeyî ên ku wê di mejîyê mirov de wê bibin re wê ew wê werina çêkirin. Wê, di wê temenê de wê, ev wê weke aliyna fahmkirinê wê bi xwe re wê biafirênin. Gotinek wê, dema ku ew hat salixkirin wê, di wê de wê, sînôrê salixkirinê wê di wê de wê, di aslê xwe de wê, nebê. Di wê temenê de wê, ev wê tenê wê bi temenekê hişmendî ve girêdayî bê ku ew dem bi dem ew were kifşkirin û bê hanîn li ser ziman.

Di wê temenê de wê, ev jî wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, di serî de wê, fahmbikê bê. Di mijare fahmkirinê de wê, piştê wê, piştî ku wê gotin wê pêşkevin û pê de wê, salixkirinên bi hizrî ên li ser rewşan re wê, bi wê rengê wê bibin. Ev rengên rewşî wê di destpêkê de wê, dîmenekê formeli wê di çerçoveya derkkirinê de wê di mejî de wê biafirênê û mejî jî wê di bixêvî wê di xwe de wê, qaydbikê. Di wê temenê de wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, dikarê wê, werênê ser ziman bê.

Gotin û tişt wê, di wê pêvajoya wê ya pêşî de wê bi hevdû re wê, were salixkirin. Wê li ser wê salixkirinê re wê, di awayekê de wê, hizirkirina bi wê êdî wê bibê. Wê, tişt ku ew bi wê re dihê salixkirin wê, piştê wê bi wê re wê, were hizirkirin ku ew gotin hat gotin wê, weke ku ew tişt wê bê gotin wê di mejî de wê, şaq bide. Minaq wê, gotin wê, di awayekê de wê, weke navê tiştê wê, dema ku mirov wê li wê bihizirê wê di wê rengê de wê li ser têkiliyek bi hişmendî re wê ew wê bikê. Di wê temenê de wê, ev wê, bi demê re wê, aliyekê din jî wê bi xwe re wê, werênê li hiole. Ew jî wê, ew bê ku ew tişt ku ew xwediyê çi darêjkê bê wê, ew rengê wê yê darêjkî wê bi wê rengê wê weke ku wê were bi gotinkirin wê dîmenekê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê bide afirandin. Ev wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, êdî wê di dewama wê de wê. pêvajoyên axiftinê û aqil meşandinê ku wê di zikhevdû de wê bibin wê di wê temenê de wê,

êdî wê hin bi hin wê pêşkevin. Wê êdî wê di dewama wê de wê mirov dikarê wê, li wê bihizirê û wê êdî wê ji vir û pê de wê fahmbikê. ..

Di gotinê de wê, tiştê ku mirov wê werênê ser ziman wê weke aliyekê wê yê pêşî wê ew bê ku wê, weke nav wê, di serî de wê, bi awayekê salixkiri wê, di mejî de wê, weke rewşek bûjenî a bê xosletên wekle giranî, sivikî û hwd bê. Wê, ev xoslet wê, bi hişkirina bi wê re wê, piştê wê, werina pêvakinin. Minaq wê dema ku me got 'hesin' wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê, hesin wê weke navê hemû tiştên weke hesin wê, werê berbîra me. Lê li vir wê, rengên hesinî ên bi darêjkî ku wê werina pêşxistin wê, di awayekê de wê, ew wê, bi awayekê xosletî li ser rewşan re wê, navlêkirinên wê werina pêşxistin. Minaq wê dema ku me goti "hesin giran a" wê, di wê temenê de wê, bi têngîneka bi giraniyê re wê, lêkirinekê wê, li gotina hesin wê bikê. Wê, dema ku me got "hesin piçûk a" wê, bi piçûkatiya wê re wê, têngînekê wê bide me. Di wê rengê de wê, xosletên wê yên ku em dikarin bi wê werênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, werina ser ziman.

Di wê rengê de wê, ev wê, di axiftinê de wê, weke xosletên axiftinê jî bin. Wê di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê, di wê temenê de wê, dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman ku wê, hizirkirinên bi têngîna hesin re wê, di wê temenê de wê, were ser ziman. Minaq kiloyek hesin û kiloyek pambo wek hevdû wê, were hizirkirin. Lê di mejî de wê, ji ber xosletên pambo ên ne tîrîkirinê wê weke ku ew ji hesin siviktir bê wê, întîba wê bi wê re wê biafirê.

Di wê rengê de wê, ev weke aliyekê wê yê din bê. Di mijare hizirkirinê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, minare hizirkirinê wê di wê temenê de wê, were hizirkirin. Di mijare gotinê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, sê û ankû çar aliyên wê yên giring wê, bi wê re wê derkevina li pêş. Zanîna rêzimanê ji çî çêdibê, zanîna zimanî çawa dihê derhanîn, zanîna zimanî çawa dihê bikarhanîn û weke aliyekê wê yê din ê dawî jî wê mijare bikarhanîna wê di gotinê û hwd de bê.

Di wê temenê de wê mijare ku wê zanîna zimanî wê ji kû were wê di aslê xwe de wê, weke mijarek spikulasyonî jî bê. Wê, di wê temenê de wê, pirr zêde wê, li ser wê werina hizirkirin. Lê ji aliyekê ve wê, weke ku em wê, bi rewşa destpêkên axiftinê û pêşketina xwe re wê, dihênina ser ziman û li ser pêvajoyên pêşketinê û têngîliya hundir û derveyî a bi hevdû re wê, bi temenê wê re wê dihênê ser ziman re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Aliyekê din jî wê zêhnî bê, û wê, di dewama wê de wê temenê

biolojikî êmn weke funksiyonên mejî û aliyên genetikî jî wê hinekî wê, di wê temenê weke ku wê bi awayekê xûyî wê, di wê de wê, weyn wê bileyizin ku wê ew bi afirê.

Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirinê wê weke aliyekê wê yê kirin wê, dema ku mirov wê, diaxifê wê, bi wê re wê bi van aliyan re wê dikarê wê naqşaya wê derxê û wê werênê ser ziman. Ziman wê, çendî ku wê tefekurek hizirkirinên me jî bê lê wê ji aliyekê din ve jî wê, hizirkirinên me wê bi wê re wê, bi temen û şenberbûyînên wê re wê, di awayekê de wê, temenê wê bi hebûna xwe re wê biafirênin. Têkiliya nava hizir û gotinê gotinê wê di awayekê de wê weke têkiliyek komplika a ku wê di wê temenê de wê, dikarê wê bi wê re wê, li ser sê aliyan re wê dikarê wê werênê ser ziman. Aliyê pêşî wê, dîtina bi hiş û derkkiirna wê bê. Aliyê din wê ew dîtina bi hiş û dîtina wê bi hişmendî a bi gotinê ku wê bi têkiliya wê derveyî a rewşên bûjenî û fizîkî û hwd re ku wê were li holê bê. Aliyê din jî wê, di wê temenê de wê, bi pêvajoyên hizirkirinê re bê. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman.

Ziman wê, dema ku mirov ji kîjan aliyê ve wê li wê binerê wê mirov dibînê ku wê bi hizir re wê bi pêvajoyên wê yên pêşketinê re wê, bi ber rewşek gelemperî a gerdûnî re wê, herê. Di wê temenê de wê dema ku wê, êdî wê, weke ku wê, bi awayekê hesanî her têtîgînên weke 'zimanên netewî' ku wê werina afirandin wê, ji zimanên din bi minaq û gotinên wergerandinê re wê, ew wê, di wê zimanê de wê, bi wê re wê temenê wê wateyê wê bi wê re wê beremberê hevdû wê were pêşxistin. Di wê temenê de wê, ev wê, weke aliyekê wê yê pêşî ê ku ew bi demê re ew pêşdikeve bê. Di wê rengê de wê, ziman û gelemperîya wê, ku ew pêşdikeve wê, weke ku me hinekî li jor li deverekê hanî ser ziman wê, bi têtîgînên weke mantiqê û hwd re wê, li ser wê re wê, di awayekê de wê, rêzimanîyek gelemperî wê bi xwe re wê, di awayekê de wê, bide derhanîn li holê. Di wê temenê de wê, hizirkirinên bi mantiqî wê ne tenê wê di temenekê 'rast' û weke 'levkirî' û di hevgritinekê de hizirkirinê wê bi wê re wê hebê. Wê ji aliyekê din ve jî wê, di wê temenê de wê, weke temenekê zimanî ê gerdûnî jî wê, di awayekê de wê, di reng û awayekê de wê bi wê re wê, pêşkeve.

Di wê temenê de wê, mijarên weke ku wê di zimanî de wê, pêşkevin wê, weke mijarên mantiqî jî bin. Lê li vir mantiq û ziman wê di wê temenê de wê, di awayekê hizirkirinê de wê, di temenê wê têtîgîna xwe ya formeli de wê, di wê rengê de wê weyn bileyizê ku wê çawa wê di awayekê de wê,

bi wateyê re wê, di awayekê de wê ew wê gelemperîyê wê, çêbikê û wê di heman rengê de wê, di heman rengê wateyê wê dîtîn û hişmendîya mirovan wê bigihênê li hevdû wê, di awayekê de wê, weke ku wê weyneke wê bi wê bileyzê. Ev wê weke bi xosletekê gelemperkirinîya zanînê re wê, di awayekê de wê, xwe bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê, di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê, di wê rengê de wê, xosletên axiftinê wê, di wê temenê de wê çendî ku wê dem bi dem wê li ser temenekê zimanî ê civakekê wê ava jî bin lê wê, di awayekê de wê, li ser temenekê wê aliyê wê, xwe di awayekê de wê, bidina dîyarkirin. Wê, di wê rengê de wê, wergerendinên bi zimanî û hwd ku wê werina kirin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, mijare axiftinê wê ji ya ku em dizanin û weke ku em bi rêzimanî û hwd wê kifşdikin wê ji wê zêdetirî wê di wê temenê de wê, komplikatir bê. Wê, di wê temenê de wê, dema ku em li ser axiftinê di dewama wê de wê li wê dihizirin wê dibînin ku wê, axiftin wê, di awayekê de wê, di awayekê hizirkirinê ku wê ji ya teybet bi ber ya giştî a gelemper ve ku wê herê wê di awayekê de wê, were dîtîn. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giirng wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Axiftin wê, weke rêya hanîna me ya hizirên me yên di serê me de bê. Lê bi wê re wê, wê, di wê temenê de wê, gelek sazûmanên di zikhevdû de ku wê temenê wê biafirênin wê hebin. Ya pêşî wê, rêzimanîtî bê. Aliyê din jî wê li ser wê re wê, di awayekê de wê temenê mantiqî ku wê bi wê re wê bi wê were hizirkirin bê. Wê, di wê temenê de wê, dema ku wê gotin wê, were ser ziman wê, ji du aliyan ve wê, bi teybetî wê li wê were hizirkirin. Yek ku ew rast bê û wê, di wê temenê de wê, rastiye werênê ser ziman. Yan jî wê tişteki ku ew beremberê wê ku ew hebê û ankû pêkhatibê ew were ser ziman. Zerdeşt wê, dema ku wê, di felsefeya xwe de wê bahsa 'rast axiftinê' wê bikê wê, di awayekê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê balê bikişênê li ser wê. Di wê temenê de wê mijare rastiye wê li ser temenekê ku ew weke ku ew dihênê ser ziman ku ew "ne derew bê" wê werênê ser ziman. Gotina derewîyê wê çi bê? Wê wateya wê ew bê ku wê, gotinek were gotin ku ew ne rast bê. Yan jî bi zanebûnî ku ew wê ne rastiye wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, diakrin wê werênina ser ziman wê, gotina 'derewê' wê, di wê de wê, weke ku wê di kurdî de wê were bikarhanîn wê, 'bi zanebûnî' tişteke ne rastî wê, werê hanîn li ser ziman Di dewama

wê de wê wê, dema ku wê, ew 'derew' ku ew encamên wê ne baş bûn wê ew wê, weke têgînek bi encam a ne rast wê were dîtîn û wê vê carê di kurdî de wê gotina 'buhtan'ê wê were beremberê wê were bikarhanîn. ..

Gotin wê, di wê temenê de wê, weke ku mirov wê bi wê rengê wê dibînê wê, di awayekê de wê, çawa wê were bikarhanîn wê weke têgînek zêhnî jî wê xwe bide dîyarkirin. Ber ku wê bi têgîna derew û buhtanê re wê, bi wê rengê wê di awayekê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di awayekê de wê, têgîna zêhnî wê, di wê temenê de wê, têgînek ku ew hatî bi hişmendî kirin wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê were ser ziman. Di wê temenê de wê, piştî ku wê axiftin wê pêşkeve wê, bi wê re wê balkişandina li ser axiftinê ku ew rast bê û dema ku ew hat kirin ew li ser temenekê heyî û rast were kirin bê. Di wê tenê de wê, ev wê weke aliyekê giring ê axiftinê wê were ser ziman. Rêgezên axiftinê wê di wê temenê de wê, çii bin? Wê hinekî di dewama wê de wê dikarê wê li ser wê bisekinê. Di awayekê de wê, dema ku wê bal bê kişandin wê, li ser rêgezên axiftinê wê weke təkiliya bi çav, zimanî laşî bikarhanîn, rengê asta dengê di gotin bi lêvkinê de, di axiftinê de li dora mijarekê ku ew were axiftin û ji wê dûrketin, balkişandin, dirêjnekirina peyvê û hwd wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Dema ku wê, mijar were ser rêgezên axiftinê wê, di wê temenê de wê çawa wê, were axiftin, li hevdû hisandin, hevdû fahmkirin, awayê bersivdana hevdû û hwd wê, weke aliyna ku wê bi wê re wê mirov karibê wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, mijare xweşik axiftinê wê, di wê temenê de wê di awayekê wê weke ku wê, were ser ziman wê di bin têgîna 'roterikê' de jî wê, weke bi têgînên weke xweşik axiftinê û hwd re wê, were ser ziman.

Ji gotina 'xweşik axiftinê' mirov çî dikarê fahmbikê? Di serî de wê mirov dikarê wê fahmbikê ku wê li ser temenê ku ew çî bêjê ku ew were fahmkirin û di nava axiftinê de wê, li gorî rêgezên wê yên rêzimanî bêhnok, nûqte û hwd ku wê li wan xweşik bisekinê û di rewşa dengdayina li gotinê de wê bi wê bikê ku wê balê bikişênê li ser wê. Di wê temenê de wê weke ku wê di nava xalkê de wê, were ser ziman wê, bi wê rengê wê 'di mejî de wê naqş bikê.' Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê bi wê re wê, werênê ser ziman bê.

Carna di demên hisandina li hevdû de wê, bi carekê wê tiştek wê wre berbîra mirov û wê heya mirov wê ji me bibê. Wê di wê temenê de wê, êdî mirov wê di mejiyê xwe de wê bi wê tiştê wê bihizirê. Wê tişta ku ew hat ser ziman ku ew li dihisênê wê, ji wê ti tişt wê weke ku wê ne girtibê.

Wê, di wê temenê de wê, ev rewş wê weke rewşeka di nava axiftinê de ji wê ketinê û ankû birrîna axiftinê a di xwe de jî wê dikarê wê werênê ser ziman.

Di axiftinek bi deng de wê, bi dengbûn û rewşa rengê dengdayinê wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê, ku mirov bineterekê bixwênê û ankû li wê bihisênê ku mirov heya xwe bide ser wê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê, dikarê wê, werênê ser ziman bê. Di axiftinê de dikarê bi lez were axiftin û gotin bi awayekê zû ji dev derkevin. Lê dîsa wê dema ku ew bi zelalîyekê ku wê, di rengê dengdayinê de ku ew hat hatibê kirin wê were fahmkirin. Di axiftinek hêdika de wê, di wê temenê de wê, bi rengê rengdayina dengê û hwd re wê, ew wê, bo çî û kîjna girseyê wê were ser ziman wê bê ser ziman. kesna ku ew pîr bin û gûhê wan ne bihîzê bê ku ew bo wan bê wê, di wê temenê de wê, bi dengê bilind, hêdika û bi kirpendinên li ser dengê re wê, ew wê, werê ser ziman.

Aliyekê din wê, dema ku wê were axiftin wê, di wê temenê de wê, di rewşa wê de wê, gotin wê, di wê de wê, zelal û vegotinbar bin. Wê dema ku minaq wê du kes wê bi hevdû re wê, hevnas bikin û wê bi rengê wê dest bidina hevdû û wê hevdû bi hev bidina nasîn. Di wê axiftinê de wê, di rengdayina dengê û kirpendinê de wê nezeket wê ji dest wê newê berdan. Di gotinê de wê, di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê, dema ku wê gotin ji hevdû re hat gotin wê, du rengên têtîgînê en wateyî wê, ji gotinê wê bi rehetî wê karibin werina fahmkirin. Yek wê bi wateya ku ew dihê axiftin û ji hevdû re tişt dihên gotin bin. Aliyê din jî wê bi rengên kirpêendin, dengdayina bi dengî û hwd re wê, mirov wê, bi çî rûhiyetê wê bêtê ser ziman wê ew jî ji aliyê derûnî û hwd ve wê, mirov wê, di awayekê de wê, bê temenê rengna fahmkirina a ji hevdû û di derbarê hevdû de. Minaq wê dema ku wê, mirov wê nexwezê bi axifê lê ku ew xwe mecbûr hîsdikê bi axifê wê bi acizîyekê gotinên xwe dihênê ser ziman wê ew wê, ji aliyê kesê hemberê wî ve wê were fahmkirin. Ev wê, weke aliyekê wê yê din wê balê bikişênê ser xwe. ..

Di mijare axiftinê de wê, di wê temenê de wê, weke van wê gelek aliyên ku wê dikarin werina ser ziman wê hebin. Minaq di nava çanda axiftinê a kurdan de wê, dema ku wê gotin wê ji hevdû re wê bê gotin wê, di awayekê de wê, çawa wê, gotina ku wan ji hevdû re gotiya ku ew ji aliyê kesên ku wan li hevdû hisandîya ve ku ew were fahmkirin bê. Fahmkirina tişt a ku ew ji aliyê kesekê ve li yê din ku ew hatibê fahmkirin

wê ew wê weke nîşanaka alaqa nîşandinê û hildana li cidiyetê û hwd wê were dîtin. Wê, di wê temenê de wê, ev wê, weke nîşanaka wê bê ku ew aliyê ku ew dihîsênê jî ku ew xwediyê fahmkirinekê û cidiyetekê ya. Wê, di wê temenê de wê, ew wê bi wê re wê, êdî wê weke aliyekê din wê were ser ziman. Şêwayên axiftinê ên weke bi cidiyetî, bi henekokî û hwd jî wê weke aliyna din ên ku di wê temenê de wê, bi wê tiştina wê ji hevdû re wê ragihênin bin.

Mînaq wê weke rêgezêk axiftinê ku wê di nava kurdan de wê hebê dema ku wê pariyê mirov ê xwarinê di devê mirov de bê wê neaxifê. Wê dema ku di dev de tiştêk hebê û biaxifê wê li hemberê yên din jî wê weke bêrêziyekê jî wê karibê were dîtin. Wekî din wê, di wê temenê de wê, dema ku wê biaxifê ku ew ji devê mirov ti tişt ne peşkê li rûyê kesekê din û ankû li navbera kesên ku ew diaxifin bi hevdû re.

Axiftin wê weke rêya xwe hanîna ser ziman bê. Wê, bi rêya wê, mirov wê, xwe werênê ser ziman bê. Wê, di temenê wê de wê, serwerîya li zimên jî wê weke aliyekê wê yê din bê. Çendî ku mirov wê karibû gotinê bi wateyên cûda wê, werênê ser ziman û wê, di tîkiliya nava gotinê de xwediyê hûnera danîna tîkiliyekê bê wê ew wê, baştirin wê, were û pêşkeve. Wê weki din wê axiftin wê weke qadaka fêrbûn, fahmkirin, zêhnî, civaknasî û hwd wê, temenekê ku wê bi wê mirov wê xwe bide nîşandin û wê werênê ser ziman bê. di wê temenê de wê, di pêvajoyên me yên axiftinê de wê, ne tenê wê di çerçoveya axiftinê a demekê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman. Wê ji axiftinekê li ya din wê di wê temenê de wê, hevgerîtinîyên me yên bi axiftinê re wê weke aliyna giring bin ku mirov wê li ser wê bisekinê bê. Mînaq wê dema ku em duhû axiftinek kir û piştê di roja din de me, î ro jî axiftinek kir û kesên ku wan li me hisand ku di nava wan de heman kes bin û ankû kesna din bin wê di nava axiftinên me de wê, farqiyê wê, di cih de wê karibin kifşbikin. Mînaq yek duhû gotibê 'ezê sibe bi te re werima avjênîyê' Lê ku roja din hat û ew hatina cem hevdû û wî ew ne hanî ser ziman wê, ew wê, di serê kesê din de wê bê sedema mereqe. Ber ku wî dûhû gotibû ez bi wan re werima avjênîyê û îro weke ku ew negotî tevdiğerihê. Wê, demê wê, kesê din wê, mereq bikê û wê ji wî bipirsê û wê bêjîyê de ku 'wî dûhû gotibû ku ewê bi wê re were avjênîyê'. Di wê temenê de wê hevdû bibîrkirina li ser gotinan re wê, were ser ziman.

Wekî din wê axiftinên me wê di wê temenê de wê ji aliyê zêhnî ve jî wê keseyetîya me ya zêhnî wê, çerçoveya wê di heviyekiyekê de wê, bi me re wê bide xêzkin. Di wê temenê de wê dema ku me tiştêk goti wê

weke 'ji devê me derketî' ku ew 'me girêdidê' wê, hebê. Di wê temenê de wê, ev gotin wê dema ku ew ji dev derket wê weke peymanek me ya bi rêgezî ku em wê pêkbênin wê, di awayekê d ewê, xwe bide dîyarkirin.

Axiftin wê bi awayê mejiyî ê civakî, derûnî, keseyeti, fîzîkî û hwd re wê bê kirin. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, bi van aliyên mejî re wê, were ser ziman. Minaq wê mejiyê derûnî wê, bi xosletên weke şabûn, hêrsbûn, tirs û hwd re wê, were ser ziman. Û ev xoslet jî wê weke xosletna ku wê, rengên axiftinên me bi xwe re wê bidina dîyarkirin bin. Bi axiftinê re wê mirov çendî ku wê xwe wê werênê ser ziman wê bi heman rengê wê, kesê li hemberî xwe jî wê bi rengê axiftina wî re wê keseyetîya wî û asta zanîna wî û wekî din wê, navaroka axiftina wî re wê rengê nerîna wî nasbikê. Wê, di wê temenê de wê, ji aliyê din ê objektiv jî wê temenekê têkiliyê ê bi ziman bê. Di wê temenê de wê, axiftin wê di nava deng û dagerên zimanî de wê, bi ahenge nava wan re wê, pêşkeve û wê were li holê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê axiftin wê ji wê ne tenê wê temenekê bi gotinî û wateya wê a hevdû naskirinê wê biafirênê bê. Wê ji wê zêdetirî wê di wê de wê weke aliyekê din jî wê bi wê re wê hebê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê. Minaq wê xosletên me yên zêhnî, fîzîkî, xêvî û hwd jî wê bi xwe re wê bide nîşandin. Minaq kesek wê, dema ku wê, axiftinek ku wê ji destpêkê û heta dawiyê kir wê, di wê axiftinê de wê ji aliyê fîzîkî ve wê, çendî wê, di ahengekê de wê, bi zanebûn axiftiya û navaroka axiftina wê de w qûtûn di têgînên wê de heya û ankû nîn a wê ew jî wê werê dîtin. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi gelek aliyên weke van aliyan re jî wê, axiftin wê temenê fahmkirinê wê biafirênê.

Di axiftinê de wê, awayên axiftinê wê hebin. Minaq wê, dema ku me li yekê axift wê, gotinên xwe bi wateyna rastarast wê werênê ser ziman û yan wê ne bi wateyna rastarast wê werênê ser ziman. Ev wê weke aliyna modelî bin. Em dikarin wê hinekî din jî wê li ser wê bisekin in.

Lê dema ku em bahsa modeliyê bi axiftinê re bikin em pêşî hinek aliyên din ên ku em di çerçoveya têgîna wateyê de wê werênina ser ziman wê hebin. Di wê temenê de wê, weke awayê modeli wê di serî de wê awayên weke li ser xûyzaniyê re ku wê weke ku wê, J, B. Watson û B, F Skinner werênina ser ziman hebin. Ev wê temenê wê wê li ser li hev hoyandinê ê bi rengê weke li ser kirin, şîyarî û hoyandinê a bi hevdû re wê, were ser ziman bê. Di wê de wê, li taqlid û jiberkirinê wê giranî wê li

wê were dayîn. Ber ku wê pêşî wê fêrkirin ziman wê bi gotinî û dengî wê, li pêş bê wê, li ser wê re wê, giraniyê wê bi dengê re wê li rengê derhanîna deng, telefuz, kirpendin û zanîna ziman wê giranî li wê were dayîn. Di wê temenê de wê, di pêvajoya fêrbûnê de wê, li ser temenê pêşî lê hisandinê û piştê bi wê re wê fêrbûnê wê çawa wê, werê pêşxistin wê li ser wê bê sekin in. Minaq di holekê de wê, memoste ku wê bêtê ser ziman û xwendavan wê wek memosta wê li pay wî dûbarebikê wê bibê. Di dewama wî de ku wê, aliyê dengiyê wê li wê were zêdekirin wê, bi awayekê wê bi hisandin û piştê axiftinê re wê, werênê ser ziman. Tabî ev şêwa wê, dema ku em li ser temenê rêzimanîyê wê werênina ser ziman wê mirov nikarê wê weke modelek tamî wê werênê ser ziman. Di wê de wê, aliyê kêwê, di wê rengê de wê, di temenê hevîgirtinî û hwd de wê, xwe bidina dîyarkirin.

Aliyekê din wê weke modela levert ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman û wê temenê wê li ser hilberîna bidengî bê, wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê modelê de wê, minaq wê, dema ku wê, zimanê duyem wê were fêrkirin wê, du gotin wê werina danîn cem hevdu wê yek weke 'makro' û ya din weke 'mîkro' wê were dîtîn. Di gotinkirinê de wê, ji ferhenga zêhnî wê, weke kite, wate, bijartin û hwd wê, li gorî pergalek fahmkirinê wê bi watelêkirinê re wê were pêşxistin bê. Wê di armanca wê modelê de wê, bi çalakkirina zimên re wê, di wê de wê, çî wê werênê ser ziman, çawa û wê, bi wê re wê, çawa wê sehête wê li ser wê çêbikê wê bi wê armancê wê were dîtîn. Di dewama wê de wê, pêşxistina 'modela bock û levert' ku wê were pênasekirin wê bi temenekê li ser esasê ragihandina peyamê, funksiyonên bierk, pêkhanînên rewşî û pêkhanîn fonolojîkî re wê, were ser ziman. Di wê de wê, dema ku wê axiftinekê wê bikê wê peyame wê di destpêkê de ku wê bide dîyarkirin re wê, weyne gotina di hevokê û ji aliyekê din ve jî wê, ji aliyê fonolojîkî ve wê, ahenge levkirî a dengî û hwd re wê, ew wê, werênê ser ziman.

Minaq ku em di dewama wê de bahsa 'modela dell' a axiftinê bikin wê ew jî wê di awayekê de wê, xosletên modela levert wê, bi xwe re wê bide dîyarkirin. Aliyên weke pêkhatinên wateyî, pêkhatyên gotin levrêzkirinê, pêkhatyên morfolojîkî û pêkhatyên dengî wê hinek aliyên ku wê bi wê re wê, li ser wan wê were sekin in bin. Aliyê wateyê re wê balê bikişênê li ser wateyê, bi gotin rêzînê wê tiştê ku wê xwest ku wê bêjê wê bi pergale rêzimanî re wê, rast bikê, bi morfolojîkî wê kite û nîşanakan wê hilbijêrê û wê di dewama wê de wê, bi gotina ku wê

werênê ser ziman ku wê, karibê bi gelek wateyan were ser ziman wê, di wê de wê nîşanaka wê di temenê hizirkirina xwe ya wateyî de wê bide nîşandin û hwd re wê, werênê ser ziman. Lê di nava herdû modelan de wê, weke ku mirov dibînê ku wê di modela bock û levert de ku wê, yek wê ya din wê nîşan bikê wê di modela dell de wê, bi têkilî û bandûra beremberî hevdû re wê, ew wê bibê. Aliyekê din jî wê aliyê hilberinê a modela dell ku wê li pêş bê wê bi wê re wê were ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê mijare ziman û axiftinê wê bi wê re wê, werênê ser ziman wê bi wê re wê bi gotinekê wê, dikarê wê werênê ser ziman. Wê ziman wê weke pêvajoyek fêrbûnê bê. Wê di wê temenê de ku mirov wê hilde li dest û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, ev pêvajo wê bi zêhnê me re wê, bi gelek aliyên zêhnî û hişmendî ên di zikhevdû de re wê, pêşkeve. Di wê temenê de wê ev alî û ji hev derxistina wan û bi wê re wê, gihiştina fahmkirinê wê ne tenê wê weke fêrbûnek zimanî bê wê, her wusa wê temenekê serwerîyê jî wê bi mejî re wê bi wê re wê weke ku wê pêşbixê jî bê.

Di dewama wê de wê, dema ku mirov bahsa ziman û axiftinê bikê wê weke bi awayekê modelî wê, aliyên hûnerî jî wê, bi wê re wê, derkevina li pêş bin. Di wê temenê de wê, weke aliyê pêşxistinê jî wê hûnerîyên axiftinê bin. Di aslê xwe de wê, di dewama wê de ku em bi gotina hûnera axiftinê re wê li wê bihizirin wê rast bê. Minaq wê, dema ku em bahsa aliyekê hûnera axiftinê bikin wê, ew wê, weke awayekê wê ji ya hesan wê pêşî wê dest bi wê bikê. Wê pêşî minaq wê 'çî' jî wê destpêbikê. Piştî wê, 'bo çî' û di dewama wê de 'kengî' û hwd wê, weke aliyê ku mirov dikarê wê werênê ser ziman. Di kurdîya kevn de wê, 'gî' wê weke temenekê têgînî a zimanî bê. Wê, 'ken' jî wê, beremberê 'çi demê' û hwd wê, di awayekê de wê bi xwe re wê, werênê ser ziman. Li ser wê temenê gotina 'kengî' wê weke gotinek hevgerî (sentez) ku wê, bi wê were pêşxistin bê.

Di axiftinê de wê, di di serî de wê, minaq wê, dema ku wê were pêşxistin ku ew di nava xwandavanna de bê û ankû kesna asayî de bê wê, pêşî wê, weke aliyekê ku wê, mirov wê, bi têkiliya bi bandûr a axiftinê re wê, dikarê wê pêşbixê. Ev jî wê weke têgîneka ku wê li ser esasê ku wê wê di axiftinê de wê bidanûstandina beremberê hevdû ku wê were pêşxistin û wê bi wê re wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê ku wê ew wê, were pêşxistin bê. Di wê temenê de wê, dema ku wê minaq ku wê memosteyekê û xwandavanên wê bin û ankû kesên din bin wê, dema ku wê bi danûstandinê ew kirin wê her aliyê ku ew hizrên xwe wê werênina

ser ziman wê, weke aliyekê tevlibûnê bê û wê di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, di dewama wê de wê, weke kirdeyek axiftinê a bi çalak bê. Wê, di wê temenê de wê, ew wê bi wê re wê were ser ziman.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê, di axiftinê de wê, karibin hizrên xwe rastarast weke dibînê werênê ser ziman. Wê, di wê temenê de wê, hanîna ser ziman a hizrên xwe ku wê, ji aliyê memoste bê û ankû xwandavan bê wê, pêwîst bê ku wê herdû alî wê, pêşî wê zanibin ku ew çî ser çî diaixiftin û wê, ew wê, pêşî wê hatibê dîyarkirin bê. Di wê dewama wê de wê, weke aliyê din jî wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê aqilmeşandinê wê ji wê wê bi xabitandina mantiqê re wê, xwe bênin ser ziman.

Di wê temenê de wê, di encamê de wê, di aslê xwe de wê, karibê gelek hizrên cûda werina ser ziman di çerçoveya mijarekê de. Lê em wê bêjin ku wê, minaq ku wê bûyerek û ankû rewşek ku ew bi awayekê rûdabê ku ew di dîrokê de bê wê, bi wê re wê, pêwîst bê ku ew weke wê, bê hanîn ser ziman bê. Wê, di wê temenê de wê, pêwîst bê ku hemû aliyên ku wê hizrên xwe wê werênina ser ziman ew pêşî wê xwe bigihênina zanîna wê.

Lê wê dema ku wê, wê li ser wê hizir wê werênina ser ziman wê dikarin wê ji sê awayan ve wê, fahmbikin. Wê weke wê, di çerçoveya wê de wê hizirkirinê û wê, çawa hatiya qaydkirin wê bi wê rengê wê fahmbikê bê. Aliyê din jî wê, bi wê re wê, di nava têkiliyên demê de wê, di şewayekê de wê, bi zanîna hinekê pêşketina demê re wê, di nava wan têkiliyên demê de wê, bi rêyên aqilmeşandinê re wê, fahmbikê. Di wê temenê de wê, rengê aqilmeşandinê wê weke aliyekê ku wê hewl bê dayin ku ew rewş weke xwe were dîtin û fahmkirin ku ew çawa bûya. Di wê temenê de wê, ev wê, weke aliyê wê yê din ê duyem bê. Lê aliyekê din ê sêyem jî bê ku em dikarin hem di çerçoveya têgînek felsefeyî û hem jî çerçoveyek têgînek nerînî a zanînî de wê werênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, li ser wê fahmkirina giştî a rewşê re wê, piştê bi şewayekê din ê aqilmeşandinê re wê, ew wê rewşê çawa dibînê û çawa dibîyabû ku ew bûba û ankû di wê rengê bûyînê de ew bûyîn rast dibînê û ankû ew wê rast nabînê ji aliyê xwe ve û hwd wê, weke aliyna din ên darazî ku ew bi wê werina kirin bin.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirinê a weke ku mirov wê, werênê ser ziman ku wê her mijar ku ew were ser ziman wê, bi şibandin û minaqkirinan re wê, were ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê din ê şewayê ku mirov wê bi wê fahmbikê û wê

werênê ser ziman bê. Minaq dikarê ji rewşek bûyî û pêkhatî were bijartin û dikarê weke çerçoveyek levkirî ku mirov wê di mejiyê xwe de wê xiyalbikê û wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, di serî de wê, werênê ser ziman bê.

Axiftin wê weke aliyekê wê yê din ê li ser têngîna fêrbûnê re mirov dikarê wê werênê ser ziman bê. Di serî de wê, di wê rengê de em dikarin wê pirsê bikin û em bipirsin ku axiftin dikarê were fêrkirin bê. Di wê temenê de wê, dema ku em pirsê bi wê rengê wê, rastî wê werin wê, bêgûman wê bersiva me wê ew bê ku wê, li ser temenê fêrbûnê ê jîyanê de em dikarin bêjin ku wê axiftin wê karibê were fêrkirin û ankû were fêrbûn. Di wê temenê de wê, ji du aliyên ve wê, dikarê wê werênê ser ziman. Aliyê pêşî wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê giring wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê di mijare **fêrbûna axiftinê** de wê, di serî de wê, li ser rewşên gotinê ên weke kitekirin, rengê dengdayînê, awayên hanîna ser ziman, şewayên bi axiftinê re bikarhanîna zimanê laşî weke bi xûyî, tevgerî û hwd re wê, dikarê wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di şewayekê fêrbûnê de wê, awayekê ku wê, mirov dikarê wê weke du aliyê ê di zikhevdû de wê, bi wê re wê fahmbikê. Yek wê, li ser temenê axiftinê ê ku mirov wê weke çav hevdikeyê û ji hevdu fêrbûnê bi awayekê xwezayî wê bi wê re bê. Aliyê din jî wê di temenê weke ku wê, dema ku wê, di wê temenê de wê, di nava pêvajoyek perwedeyê de wê, were fêrkirin û ankû fêrbûn bê.

Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, fêrbûn wê, weke xosletekê axiftinê yê hem yê navaroka wê bê û hem jî wê di çerçoveya wê ya giştî de bê. Di wê temenê de wê, mirov dikarê wê bi wê rengê jî wê bi navbikê û wê werênê ser ziman ku wê fêrbûna axiftinê a hundirî û fêrbûna axiftinê a derveyî wê bi wê rengê jî wê dikarê wê bi navbikê û wê werênê ser ziman. Wê li ser wê temenê wê mirov dikarê wê bi wê rengê wê werênê ser ziman ku wê aliyê hundirîn wê jî aliyekê ve wê temenê wê li ser temenê hizrên ku ew di nava axiftinê de ew dihê ser ziman bê. Aliyê din ê derveyî jî wê, di çerçoveya axiftinê a ku ew jî derve dihê dîtî ku mirovek ew çawa diaxifê û ew çi xûyan di axiftinê de dide nîşandin, çawa zimanekê devî û laşî bikardihênê bi wê re û hwd wê, weke aliyê din ên ku mirov dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare zimanî wê, di di axiftinê de wê, di wê rengê de wê, weke mijare kûr bê. Axiftin wê, weke mijarek fêrbûnê bi serê xwe wê, di wê temenê de wê, di çerçoveyek sazûmanî de wê, di nava ahenge rêzimana gotinî û hevgirtinîyên wê, dengdayina wê di dema hanîna ser ziman û hwd de wê, bi wan re wê, were ser ziman. Bi axiftinê re wê, hûnerên zimanî, têkilidanî, fêrbûn û fahmkirinê û hwd re wê, di awayekê de wê, weke aliyna ku mirov dikarê werênê ser ziman bê. Hûnerên zimanî wê weke xwandin, nivîsandin û hwd bê. hûnerên têkilidanî jî ên weke bi têkilidanîna bi hewirdora xw eya civaknasî re û bi wê re xwe hanîna ser ziman û di wê temenê de karîna xwe dana fahmkirinê û fahmkirina ya li hemberê xwe bê. Hûnera fahmkirinê jî wê, di awayekê de wê temenê wê li ser fahmkirina bi hisandina li hevdû û bi wê karîna hevdû fahmkirinê bê. Di dewama wê de ku wê, hizrên ku ew hatina girtin bi wateyî û hwd re wê, pêşxistin, bi hevvekirin, bi minaqkirin di serê xwe de û hwd re wê, xwe bide nîşandin. Minaq bi serekeyî hanîna ser ziman a hizreka ku mirov ji yekî din bihîstî û lê zêdekirina di çerçoveya wê ya ahengî a têgînî de wê weke aliyekê wê biafirênê. Ji aliyekê din ve wê, dema ku mirov bahsa fahmbikê bikê di dewama wê de wê bahsa hûnera fahmkirinên zêhnî jî di dewama wê de bikê. Minaq wê dema ku me di fahmkirinên xwe de karibîna derkkirin û têgihiştina hizrekê kir ew, fahmkir, zelalkir, têkiliya wê bi aliyên din ên hizrî re danî, bi dengkir û ew berfirehkir bi hişmendî û hwd wê weke aliyekê hûnerî ê zêhnî jî wê di dewama wê ya fahmkirinê de wê karibê were hanîn ser ziman bê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring mirov dema ku wê hizrên xwe wê, werênê ser ziman ku ew li wê serwer bê. Wê ew temenê wê biafirênê ku ew bi xwe û hizrên xwe bawer bê jî wê werênê li holê. Wê di dewama wê de wê ew wê, baştirin wê karibê xwe bi wê werênê ser ziman. Ev wê aliyekê din ê hûnerî di fahmkirinê de wê bi xwe re wê werênê li holê ew wê, aliyê civaknasî ku wê di nava wê de karîna xwe hanîna ser ziman û di nava wê de bi keseyetî xwe bi weynkirinê (bi rol kirinê) û hwd re wê were ser ziman. di nava têkiliyek civaknasî de wê biqasî ku wê mirov wê bide wê wilqasî jî wê ji hewirdora xwe wê bigrê. Wê bikeve nava têkiliyên bi nakok ku ew wan fahmbikê û ji hevderhênê bi fahmkirinê de. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê, dema ku ew kir û li wê serwaxt bû wê, ew wê weke xwe gihandibê hêzek civaknasî a jîyanî bi fahmkirina xwe re. Di temenê de wê ev alî hemû wê, di aslê xwe de wê ji aliyê xwe ve wê, bi pêşxistin û

ankû pêşketina mejiyê xwe re wê, xwe di awayekê de wê, bi reng û şewayê xwe wê xwe bidina dîyarkirin.

Mirov bi axiftinê wê dema ku wê hizrên xwe hanî ser ziman wê di mejiyê xwe de wê di nerîna xwe ya fahmkirinê de wê derbas bikê. Wê, dema ku wê ew hizir hanî ser ziman wê ne tenê weke hizrek ku wî hanî ser ziman wê bimînê. Wê, di wê hizrê de çi dihizirê û ankû di derbarê de çi dihizirê wê ew wê jî wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, bi wê re wê, şewayên bi serê xwe hizirkirinê, biryardayînê û hwd jî wê bi wê re wê bi xwe re wê weke ku wê pêşbixê bê.

Weki din wê, di axiftinekê de wê, aliyên din ên weke bi teknikî ku mirov wê bi wê bihizirê wê weke aliyêna ku mirov dikarê di dewama wê de wan li wan bihizirê û werênê ser ziman. Ji aliyê teknikî ve wê, fahmkirina axiftinê wê were çi wateyê? Di serî de wê, dema ku mirov wê axiftinekê wê bikê bi teknikî wê sererastkirinan wê bi rengên axiftinê wê bikê re wê, dikarê werênê ser ziman. Minaq em dikarin bahsa di axiftinê plankirinên teknikî û di axiftinê de sererastkirinên teknikî bikê. Têgîna sererastkirinên teknikî wê, di awayekê de wê, weke têgîneka ku wê dema ku mirov wê, çawa wê biaxifê wê bi wê re wê, bi çerçoveya wê re wê, bihizirê û wê bide kifşkirin bê. Ji aliyê plangeriyek tenikî a axiftinê ve mirov dikarê têgînên bi wê rengê wan minaq werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, dema ku wê were kirin wê, di wê de wê, çawa wê were kirin wê were dîyarkirin. Minaq şewayekê teknikî ku wê pêşî wê di serê xwe de wê, bihizirê û wê zanibê ku wê çawa wê bîrê ser ziman bê. Aliyên din ên teknikî weke di derbarê axiftinê de kifşkirina pêşzanînan, bi rêya nîqaşkirinê axiftinê, berî destpêka axiftinê armanca axiftinê danîşankirin, bi wê re navaroka axiftinê bijartin bi rengê wê çi wê biaxifê û wê çi bîrê ser ziman û ankû wê çi newênê ser ziman, çerçoveya bi sînorê re axiftinê kifşkirin, di çerçoveya plangeriyekê de zanînen xwe sererastkirin, di destpêka axiftinê bi hin gotinên balkêş destpêkirin, bi heman rengê encamek balkêş bi axiftina xwe re biafirênê, zankirina (taxminkirina) pirsên kesên li hemberî xwe û li gorî wê axiftina xwe kirin, di çerçoveya axiftina xwe de bo bale kesên li dihênin hinek teknikên fizîkî û hwd pêşbixê û bi wan re axiftina xwe bide domandin. Ev wê tenê wê weke hinek teknikên ku em dikarin bi wan di wê çerçoveyê de bi wan bihizirin û wan werênina ser ziman bin. Wekî din ji aliyê sererastkirina teknikî ve ku wê were kirin wê, dokument, filmên piçûk, dîmen, wêne û hwd ku wê werina bikarhanîna di pêvajoyên axiftinê de wê weke aliyêna din ên axiftinê ku wê bi wan re wê axiftin wê were

kirin û domandin bê. Di wê temenê de wê, ev jî wê, ne tenê wê weke bi armanca dewlemendkirina axiftinê bin wê, her wusa wê di çerçoveya zêdetirî bi temenkirina axiftinê û bi wê rastdayina nîşandinê ve girêdayî wê ew wê werina kirin bin.

Wekî din wê weke aliyekê din ku em dikarin wê di dewama wê de wê bi axiftinê re wê, werênina ser ziman wê, rewşên weke dema axiftinê ku wê ew were kirin bê. Di wê demê de wê, teknikên ku wê werina kirin wê, minaq wê weke xesesiyet nîşandina li reng û asta deng û di wê de bi heybûn bûn, li leze axiftinê û awayê balkirin, balkirina li zimanê laşî, li nîşeyan nerîn, axiftinên rastkirin a bi ahengî, heybûna ku wê di nava axiftinê de wê, di nava gotinên ku wê bên bikarhanîn de wê, naokokî wê newê çêkirin, ku ew hemû di ahengê de werina ser ziman, wekî din wate û ku wê bidina hizirkirin bo wê gotin biikarhanîn, di dewama wê de wê weke ku me li jor bi bi teknikên sererastkirinê re hanî ser ziman bikarhanîna dîmenên dîtbar û hwd bê.

Di axiftinekê de wê, mihaqeq wê, piştî wê, were hizirkirin ku ew axiftin li gorî ku ew dihat xwestin hatiya kirin û ankû ew ghiştiya armanca xwe. Wê li wê were hizirkirin. Ev wê, weke aliyna ku wê bi wê re wê werina hizirkirin bin. Berî wê, di wê temenê de wê, bo ku ew werina hanîn li ser ziman weke armanc wê, lêkolînên hizirî, zêhnî, teknikî û hwd wê, bên kirin. Wê, di wê temenê de wê, hey û alaqaya ku wê, di wê çerçoveyê de wê bibê wê li çi bê ew bi awayekê mihtemelfî were kifşkirin û li ser wê re xwe gihandina hinek hizir û gotinên ku ew bi wê wan bêjê bê.

Di wê temenê de wê, di axiftinê de wê, di destpêkê de wê, destpêk, pêşketin, domandin û dawîya wê werê hizirkirin. Ev wê, di aslê xwe de wê, weke xatek ku wê **rengê axiftinê** û sînore wê jî wê di awayekê de wê bi xwe re wê bide nîşandin. Di wê temenê de wê bi teknikî wê li kijan devera axiftinê wê çi û çawa wê bêjê wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê li wê were hizirkirin bê. Di wê temenê de wê, di axiftinê de wê sazûmanek mantiqî wê bi axiftinê re wê, were çêkirin. Wê herikîna axiftinê wê di wê temenê de wê, çawa di ahengekê de ku wê her gotin wê çawa wê, gotinên li pêşîya xwe ku wê bêjê wê bikê ku ew di dewama wê de bin û yên piştî wê ku ew bi yên ku ew bên gotin re nehêkê ku ew di nava nakokiyê de bin wê, li ser wê bisekinê.

Carna kurd dibêjin ku “gotinek dikarê her tiştê xirabikê” wê, di wê temenê de wê dema ku wê, axiftinek ku ew hatibê ragihandin ku wê li ser çi bê wê, di wê çerçoveyê de wê kêma zêde wê, bê zankirin ku wê çi wê

were ser ziman. Lê wê bi çî rengê gotinê wê were ser ziman wê weke aliyekê wê yê giring wê biafirênê. Di axiftinek ku wê minaq wê li ser olzaniyê û ankû teolojiyê wê were kirin de wê, di wê temenê de wê, bê hizirkirin û wê, heta wê dema axiftinê çî argûman û hwd ku ew hebûna di dest de wê, bi xwe spartina wan re wê, ew wê axiftin wê were kirin. Yan jî wê, li ser temenekê tezekê wê vajî wê, axiftinek wê were kirin û wê, di wê temenê de wê li ser çî temenê wê ew axiftin wê were kirin wê li wê were hizirkirin.

Di axiftinekê de wê heri hindik wê du ali wê giring bin. Yek wê, mijare ku wê were li ser wê axiftin bê. Ya din jî wê, têrzanîna mirov a di wê mijarê de ku wê karibê çerçoveya wê, bi awayekê dewlemend wê werênê ser ziman wê giring bê. Di dewama wê de wê aliyên wê yên din wê weke bi wateyê, sazûmanê, rengên din ên fahmkirinê re salixkirin, têkilidanîn û hwd ku wê werina kirin jî wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di nava axiftinekê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, rengên salkixkirin û watekirina gotinan bê. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di dewama wê de wê, ew wê, di herikina axiftina axiftinê de wê, axiftin wê bi kû ve wê were girêdan û ankû bi awayekê mihtemel wê çawa wê were bi encamkirin wê, bi xwe re wê, hinek nîşanakan wê bide dîyarkirin.

Lê aliyekê din jî wê, dema ku wê mijarek wê were axiftin dibê ku wê kesên li dorê ên ku wê werin lê hisandinê wê, heya xwe bidina ser gotinan û herikina axiftinê ku wê bête hanîn li ser ziman. Di wê temenê de aliyek ku ew kê hat ser ziman û ankû ne rast hat ser ziman wê, ew jî wê, ji aliyê wan ve wê, were kifşkirin. Wê, di wê temenê de wê ji aliyê axiftvan ve wê, di serî de wê, weke aliyekê din ku ew di wê temenê de wê, ew wê li wê bihizirê ku wê, ev wê, di wê temenê de wê, hertimî wê rastî rewşekê wê were bê. Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di demên berê de wê, di nava civatên kurdan de wê, di wê temenê de wê, dema ku wan li hevdû dihsand wê, ne tenê bo ku ew ji hevdû tiştêkê fêrbibin wê li hevdû bihisandan. Wê di dewama wê de wê, li hevdû bihisandan ku ew kesê axiftker ku ew çendî bi zane û li zanebûna xwe serwer a. Wê, di wê temenê de wê, têr hanîna ser ziman wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê, temenê herkirin û weke kesekê bi zanîni herêkirin jî wê biheta dîtin û hanîn li ser ziman. Di wê rengê de wê, civatên kurdan wê, deverna ku wê di wê de wê, hem cihê fêrbûnê û

xwe hanîna ser ziman ban û hem jî wê weke deverna ku wê, mirov wê bi wan deveran re wê zanîna xwe wê bi pîvanda ba.

Di wê temenê de wê, alaqaqayek wê bihata danîşandan. Di wê temenê de wê, bo kesekê ku ew care pêşî wê di civatekê de biaxifta wê, ev alaqa wê zêdetirî wê, di wê temenê de wê lê hebû bûya ku ew çendî bi zane ya û gotinên xwe bi zane bikardihênê û di farqe wê de ya bê. Di wê temenê de wê, di bin têngîna 'di farqê wê de' wê, wateya gotinê ku ew mirov çendî li wê bihiş a wê, biheta li wê hizirkirin ba.

Di wê temenê de wê, li vir em dikarin mijarê disa werênina ser têngîna zimên. Wê, di wê temenê de wê li zimên serwerî wê, di awayekê de wê, pîr zêde wê, weke aliyekê giring ê zêhnî û jîrî ê di axiftinê de ku wê, temenê hûnerî û bi teknikî axiftinkirinê jî bê ba. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê wê yê kirin wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê, lêker, kita, pêvek, daçet û hwd wê, hemû aliyên rêzimanî ên gotinî ku ew mirov zanibê û wan bikarbênê û di wê temenê de bi tawandin û ankû rastkirina wateyekê re ku wê, karibê bikê û bêtê ser ziman.

Li vir di dewama wê de wê, hin bi hin dikarin hinekî mijarê bêtina ser têngîna axiftinê û aqilmeşandin û bi wê re zanîna rêzimanî û hwd jî. Ber ku wê ev wê weke aliyna din ên giring ku wê di temenê wê de wê, xwe weke aliyna din ên giring wê bidan nîşandin ban.

Di aslê xwe de em dema ku em ji axiftinê bi ber têngîna aqilmeşandinê ve mijarê bidina birin û wê werênina ser ziman di dewama wê de wê, pêşî wê, weke aliyekê wê yê giring wê têngîna gotinê wê, pêwîst bê ku em çend gotina wê li ser wateyê re wê bi wê re wê werênina ser ziman. Di kurdî de wê, gotin wê, dema ku mirov wê, werênê ser ziman wê, minaq ku wê, nav bê wê, di awayekê din de jî wê ji wê derhanîna wateyê wê bi derfet bê. Ev wê, hemû gotinên bi navî ku wê bi wê re wê karibin werina bikarhanîn û yên ne weke yên navî ku ew weke bi navî ku ew karibin bi wê werê werina ser ziman wê bi derfet bê. Minaq gotina "koban" wê, weke navê bajarekê rojavayê kurdistanê bê. Lê wê, bi wateyî ku mirov wê li wê bihizirê wê, wateyên weke "kû bû ba", "kû ban", "kû hebûban", "ku bihanîyan" û hwd jî wê wateyên ku wê ji wê bêt derxistin wê bi derfetê. Gotina "nav"ê wê, weke ya bi navlêkirinê bê. Lê wê, ji wê, wê tênginên weke "hundir", "navik", "nêvî", "daxilbûyîn" bi wateya xwe li navê xistin û hwd re wê, karibê werê hanîn li ser ziman. Wekî din wê, di wê temenê de wê, derfet bi zankirinê û sehî ji wê derhanîna wateyê wê

bibê. Wê bi heman rengê wê, bi rengên weke têtgînên îmakirinê û hwd ku wê bi wê werê hizirkirin wê bi derfet bê ku wê ji wê were derhanin.

Di wê temenê de wê ev wê, weke aliyekê wê yê din ve ku mirov wê bi têtgîna dahûrî re wê li wê bihizirê wê wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê, jî wê weke aliyekê din wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, “zelal” ku wê, navê jinekê bê lê di awateya “ava zela” û safîbûnê de bê. “delal” ku wê navê jinekê bê wê, di wateya ‘rindbûn’, ‘bedewbûn’ û ankû ‘delalbûnê de ku wê bê hanîn ser ziman wê bi derfet bê. Rêzan wê navê mêrekê bê lê wê di wateya rêzinaiyî û pêşengîyê û hwd de bê. “şivan” wê, navê kesekê ku ew li pey keriyên paz a û li wan dinerê bê. Lê şivan wê, di gelek wateyên weke “şiv’ navê darek destî a piçûk’, ‘şivan’ deverê ku ew bo ji germehiya rojê hatî biparêz ku ew hatî çêkirin û mirov li wê dirûnihin’, sivan’ di wateya ‘sê (tiştên) ku ew aîdî hinek kesên din (bi pirranî) bin, siwan di wateya meyizendinê li pêş xwe de bê û hwd weke van gelek wateyên din jî ji gotinê em dikarin derxin. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê gotinên kurdî wê, pirranîya wan wê ji wê aliyê ve wê temen û derfetekê hizirkirinê wê bi xwe re wê, bidina çêkirin. Aliyên din ên weke bi îmakirinê derhanîn û ankû bi derhanînên bi şewayên li wer wateyî û kirdeyê re cûda û cûda jî wê bi wê re wê bi derfet bê. Wekî din wê bi levkirinên bi tîpî lê zêdekirina bi rêzimanî wê her gotinê wê, di heman rengê de wê, temenekê hizirkirinê ê bêhempa wê bi xwe re wê biafirênê û wê de me. Di wê rengê de wê, temenê wê, di serî de ku em binxatbikin û wê bêjin ku wê, bi wê, aqilê wê hizirkirin û li ser ziman û mejûya wê bi serwerîyê re û hwd wê ew wê bi hesanî wê karibê were pêşxistin bê. Di wê temenê de wê, êdî wê bi wê re wê, derfeta xwe gihandina têtgînên din wê bi derfet bê. Wekî din wê weke aliyekê din jî wê, heman gotin ku wê bi awayên pirrwateyî wê werêna ser ziman wê hebin. Minaq gotina “kêr” wê navê amûrekê birrînê ê wek e’kêrê’ bê. Wekî din wê navê ‘kêrê’ weke kêrhatinê bi hûnerî bê. Wekî din wê ‘kêr’ wê, navê kêrkirin û ankû gêrkirin ankû tevlihevkinê bê. Wê, di wê temenê de wê ev jî wê weke awa û şewayekê wê yê ku mirov wê bi wê bihizirê û wê karibê wê bi wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov ji vir were temenê aqilmeşandinê wê, di aslê xwe de wê, bi gotinê wê, bi pirralîyên xweyên bi wateyî û hwd ên bi wê rengê re wê, temenekê fahmkirinê ê pirr zêde berfireh wê bixwe re

wê, ji me re wê biafirênê. Ji xwe di aqilmeşandinekê de jî wê, bi têtîna berfirehbûn wê, temenê zêdetirî wê karîna kirina wê biafirênê bê.

Di wê temenê de wê, zanîna ziman wê, dema ku mirov wê, werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê li ser temenekê rast wê, weke aliyekê giring ê fahmkirinê wê bi xwe re wê, biafirênê bê. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê aliyê fahmkirinê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê ku mirov wê, bi têtîna li ser kirinekê û pêkhatinekê re wê fahmbikê re wê, di awayekê de wê, têtînekê wê bi xwe re wê bide me. Di wê rengê de wê, wateya derkirinê wê, li di dewama xwe de wê bi têtîna fahmkirinê re wê, di ahengekê de wê bi wateyî wê bikê têtîliyê û wê bêtê ser ziman bê.

Di wê rengê de wê, di mijareka fahmkirinê a bi dahûrî de wê, bi gotinê têtîlîdanînên bi hevdû re û ji aliyekê din ve jî wê têtîlîdanînên bi wateyî ên bi hevdû re wê, weke aliya giring ên ku wê, xwe bidina dîyarkirin bin. Aliyekê din wê weke ku wê temenekê hilberîner wê weke van aliyan wê di ziman de wê biafirênê wê, biafirênê wê hevgirtinî û ankû 'sentezkirina' gotina bê. Di kurdi de wê, derfeta wê hem li ser wateyê re û hem jî wê li ser gotinê re wê bi derfetî wê bi hesanî wê hebê. Gelek gotinên ku ew kurdiya roja me de dihê bikarhanîn jî wê gotinên sentezî bin. Minaq çend gotinên sentezî "pevre" bi hevdû re û ankû 'ji hevdû re', 'pêre' 'bi wê re û ji wê re' û hwd dikarê werênê ser ziman weke van gotinan mirov dikarê gelek gotinên din werênê ser ziman wê, gotin wê di xwe de wê hem ji pîrr bêjeyên ku ew hatina bi hevvekkirin wê pêk were û hem jî wê, di wê de wê bi heman rengê wê bi pîrrwateyên ku ew 'weke wateyekê' werina ser ziman wê biafirê. Gotinên sentez wê, dema ku wê di aqilmeşandinekê de wê, zêdetirî wê, temenê tefkir û hizirkirinê wê li hevdû û ankû di zikhevdû de wê, bi temenê biriqandin û ankû şibandin û ankû li ser birhanînên weke bi îmakirinê û hwd re ku wê bêtê pêşxistin bin. Ev jî wê temenekê zû hizirkirinê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê biafirênê di rewşa aqilmeşandinê de.

Di aslê xwe de wê ev alî wê, di awayekê de wê temenê pîrr wateyîyekê re wê, bi afirênin. Lê di hevokekê de wê karibin bi gelek wateyên din jî ew were hanîn li ser ziman. Yanî wê weke têtînna navendî û ne navendî ên pîrrwateyî û ankû pîrrwate dikarin ji wan werina derhanîn û fahmkirin bin. Wê, di wê rengê de wê, temenekê wê yê fahmkirinê ê berfireh wê bi wan re wê biafirê. Di têtînek zimanî a hilberîner de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, di serî de wê, di awayekê de wê li wê bihhizirê û wê, werênê ser ziman bê.

Di temenê wê pêşxistinê de wê, zanîna ziman a bi serwerîyekê ku mirov bi ziman re wê dikarê bikar bènê wê hebê. Di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, werênê ser ziman ku wê, temenê fahmkirinê ên cûr bi cûr wê bi xwe re wê biafirênê. Gotinên ku ew dihên hanîn li cem hevdû, dikarin wê dema ku ew bèn bi tenê kirin çend wateyên din jî wê, ji hev cûda bidina me. Di wê temenê de wê, ew jî wê, weke aliyekê wan ê din bê ku mirov dikarê bi wê re wan li wê bihizirê bê. Di wê rengê de wê, di têtînek zimanî a dahûrî de wê, temenekê berfireh ê hilberîner wê bi xwe re wê, di awayekê de wê, weke aliyên ku wê biafirênin jî bin. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare ziman wê, di wê temenê de wê, bi rewşa têtîkiliya nava wê a bi gotinî û wateyê cûda û cûda û bi hevdû re wê, weke dîmenên ji hev cûda ku mirov li wê dihizirê wê, di wê temenê de wê temenên hizirkirinê ên kûr wê bi xwe re wê werênê ser ziman. Di temenekê dahûrî ê zimanî de wê dema ku min got “kitik di pey gogê de ya” wê, di wê temenê de wê, gotina kitikê wê li ser ya gogê re wê, bi têtîkiliya nava kitik û gogê de wê, bi têtîna a’pey’ re wê, werê ser ziman. Di mijare dahûrkirinê de wê, di wê temenê de wê, temenekê aqılmeşandinê ê bi têtîna wê bi wê re wê di wê temenê de wê weke ku wê biafirê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman bê.

Dema ku em di dewama wê de wê bi têtîna aqılmeşandinê re wê bi wê bihizirin wê dikarin wê bi wê re wê werênina ser ziman ku wê aqılmeşandin wê ji aliyekê ve jî wê weke têtînek ku wê çendî ku wê bi aqıl re wê, were kirin jî bê lê wê, bi zimanî wê bi serwerîya li wê a bi wateyî, kirdeyî û têtîkiliya nava aliyên wê yên gotinî û wateyî û hwd re ku mirov wê bènê ser ziman re wê bibê bê. Di wê temenê de wê, mijare aqılmeşandinê wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di nava zimên de wê, weke aliyekê din ê ku wê bi wê re wê, çawa bi nerînek dahûrî wê, her rewşê wê karibê wê bi gotin bikê û wê, di temenekê ku mirov wê karibê têtîbigihê û wê fahmbikê de wê, werênê ser ziman re wê, fahm bikê re wê werênê ser ziman bê. Di mijare aqılmeşandinê de wê, ziman wê bi van aliyên wê re wê, weke aliyekê giring wê, xwe bide nîşandin bê.

Dema ku mirov ji aliyê ziman ve li têtîna aqılmeşandinê dinerê wê ew wê întîbayê wê bi me re wê çêbikê ku wê weke ku wê, bi zimanî wê, di wê temenê de wê, dîmenekê xort wê raxê li berçav. Ew dîmenê zimanî wê, di wê çerçoveya wê ya ku ew dihê fahmkirin wê, di wê rengê de wê,

dema ku wê, bi aqilî wê, têkilidanînên wateyî û gotinîwê bîn çêkirin re wê, bê gihiştin li hizrek din wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din bê.

Di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê mijare aqilmeşandinê de wê, weke aliyên axiftinê ku me li jor hanîn li ser ziman wê, gelek aliyên ku wê di zikhevdû de wê, bibin wê, di bingihê kirina wê de wê hebin. Di wê rengê de wê, ne tenê wê, weke şablomna wan aliyna wan bikarhanîna wan bibê. Wê di awayên ku ew li gorî rewşê diafirin wê, çawa wê di awayekê afrîner de wê, werina bikarhanîn wê, bibin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, aliyekê mejiyê mirov wê di karhanîna wan di bin pêvajoya aqilmeşandinê de wê, weke ji ya nezanînê bi ber ya zanînê ve ku wê herê wê, di rengê de wê bi wê re wê, pêde wê herê. Wê hem wê kifşbikê bi hişbikê û hem jî wê, bikarbênê. Di wê temenê de wê, pêvajoya fahmkirinê û ya hebûna rêgezî û kifşkirina wê di zikhevdû de wê, di awayekê de wê pêşve wê herin.

Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di fahmkirina temenê axiftinê de wê, ew wê çawa wê were kirin wê, di wê rengê de wê, ew wê weke aliyekê afrîner û pêvajoyek pêşketinê a bo mirov bixwe jî bê. Kesê ku wê dikê bi xwe jî wê di wê pêvajoyê de wê, bikeve pêvajoyek fêrbûnê de. Wê, di wê temenê de wê, ji wê bidest fêrbûnê wê bi wê re wê bikê. Di wê pêvajoya fêrbûnê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov dikarê wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, li ser çî temenê wê bibê û wê bi çî awayê wê bibê wê, di çerçoveyê de wê, di awayekê zikhevdû de wê, çerçoveyekê wê biafirênê. Wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman.

Di mijare aqilmeşandinê de wê, di wê rengê de wê, aliyekê din ê bi wê re ku mirov ser ziman re wê werênê ser ziman wê ew bê ku wê, bi hizirkirinê wê di cih de û di awayekê levkirî de wê, dîtina gotinê û ankû bêjeyê ku ew bi wê re wê têgînê wê werênê ser ziman bê. Wê, di wê rengê de wê, çendî ku wê di aqilmeşandinê de wê, pêşhizir, pêşdîtin û pêşgotin jî wê jî wê hinek wê hebin jî lê wê di pêvajoya herikîna aqilmeşandinê de wê, di awayekê di nava axiftinê de wê, afirandin û kifşkirin û di awayekê de lev bikê û wê werênê ser ziman wê bi wê re wê, bibê. Di wê temenê de wê, aqilmeşandin wê ji aliyekê ve wê li ser temenê hizir û têgînên ku ew pêşî hatina kifşkirin bin. Lê wê ji aliyekê din ve jî wê, di nava wê de wê, bi awayê di cih de kifşkirina gotin û wate

û levkirina wan re wê û bi wê hanîna ser ziman re wê, bibê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare aqılmeşandinê wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê weke aliyekê ku wê, di nava xwe de wê, afrîner jî wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveya wê ya hizirkirinê de wê, serwerîya li gotinan û hwd wê, di wê temenê de wê, dikarê wê li wê bihizirê.

Aqılmeşandin û ziman wê, di awayekê de wê, têkiliyek wan ya xort wê bi hevdu re wê, hebê. Di çerçoveya serwerîya zimanî de wê, di wê temenê de wê têkiliya wê bi serwerîya li fahmkirina bi gotinan re wê hebê. Gotinek wê, dema ku wê, bi wê aqıl were meşandin wê, mirov çawa dikarê wê fahmbikê? Gotin wê, di awayekê de wê, li ser rengê hizirkirinê ê aqilî re wê, awayê reng wê bistênê û wê bi wê re wê, weke temenekê darazak bi aqılmeşandinê wê biafirênê.

Di wê rengê de wê, lêker û wate ku wê werina bi wê ji rewşê kirin wê, di wê temenê de wê, ew wê bi wê re wê hebê. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê dikarê wê werênê ser ziman. Aqılmeşandin wê, di awayekê de wê, weke temenekê hizirkirinê ê bi gotinkirinê jî bê. Lê wê, dema ku mirov wê, bahsa aqıl meşandinê bikê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, di wê temenê de wê, mirov dikarê wê di serî de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Aqılmeşandin wê, di awayekê de wê, weke têtînek bi çerçoveyê wê mirov dikarê wê werênê ser ziman. Wê, navaroka wê bi têtîna darazî ku wê bi lêkerî wê were fahmkirin re wê, dikarê wê fahmbikê.

Di aslê xwe de wê, mijare aqılmeşandinê wê dema ku mirov wê hilde li dest wê, weke ku em bi têtînen dadî, derûnî, civaknasî û hwd re wê dibînin wê, bi wê awa û ankû aliyan wê, di serî de wê, mirov dikarê wê fahmbikê. Minaq em di derbarê têtînek dadî de wê, dihizirin ku wê weke 'rêgez' û ankû 'destûrekê' de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, 'ew wê bide dîyarkirin.' Di wê temenê de wê, ew çawa wê, dîyarkirinek bi wê hebê. Wê, çerçoveya wê ya giştî wê ew wê bide dîyarkirin? Ankû wê, navaroka wê, ew wê, ji wê dîyarkirin wê bibê? Di wê temenê de wê, minaq wê, dema ku wê, destûrek wê were şîrovekirin wê, ji wê derhanînen bi têtînî wê karibê bibê temenê wê ku mirov wê bi wê bigihijê encamên cûr bi cûr bi aqılmeşandina li ser wê re. Di wê rengê de wê, dema ku em weke qalib awayê wê bibîne û hundirê wê, weke têtînek darazî wê li wê bihizirê, wê di wê temenê de wê, di

heman rêgezê û ankû destûrê de wê, du aliyên ku wê, xwediyê dîyarkirinê bin wê xwe bidina dîyarkirin. Yek wê, cewher û ankû hundirina wê bê. Ya din jî wê, awa û ankû dîmenê wê wê yê serrûyî bê.

Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, diakrê wê weke aliyekê wê yê giring wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, destûrek wê, dema ku wê, awayê wê dihê dîtin ê serrûyî wê, tiştêkê wê bi wê bêjê bê wê hundirîyê wê karibê me bigihênê têgînek din jî. Wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku wê bi derfet bê. Di hemû darazên me de wê, du wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke ku mirov wê, bènê ser ziman wê aliyê hundirîn û yê serrûyî ê awayî wê bi wê re wê hebê. Yan jî mirov dikarê wê ji wê aliyê ve wê, werênê ser ziman ku wê, di destûrekê de wê, aliyê hundirîn wê dîyarker bê û ankû aliyê derveyî ê awayî? Di wê çerçoveyê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê li wê bihizirê bê. Di mijarên kifşkirinên hizirkirinê de wê, hertimî wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, têkiliya ahengî a nava aliyê serrûyî û awayî bi hevdû re wê, hebê.

Awa û navarok wê, di wê temenê de wê, weke du aliyên ku mirov wê, di fahmkirinê de wê, karibê wê, li ser wan bisekinê bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, di çerçoveya wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, awa wê, weke qalikekê wê li ser navarokê re wê hebê. Di wê temenê de wê, têkiliya wê qalik û navarokê wê, di fahmkirinê de wê, weke ku wê bi hevdû re wê, di awayekê de û ankû wê di yekîtiyekê de wê, bi wê re wê were dîtin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê, dikarê wê, di awayekê de wê, di serî de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, di têgîna destûrekê de wê, dema ku mirov wê, dihizirê wê, di awayê kifşkirinê û ew destûr ku wê tiştên ku ew ji me re dibêjê wê, di wê rengê de wê, dikarê bi wê ve girêdayî wê hinekî wê li ser wê bisekinê. Carna ku wê destûrek wê were hizirkirin wê gotinên weke “li gorî wê giştîya wê destûrê ya” û ankû gotinên weke “ li gorî navaroka wê destûrê ya” wê werina bikarhanîn. Di wê temenê de wê, ev wê, aliyna têgînî ku wê, di wê rengê de wê bi wê were hizirkirin bê. Wê demê ku em van gotinên bi wê rengê rast herê bikin em divê ku em bi hizirkirin ku wê navarok jî xwediyê têgînek ku ew bi wê daraz pêşdikeve bê. Di dewama wê de wê, weke wê, awayê wê qalikî jî wê dikarê heman tiştê wê bo wê mirov bibêjê.

Tabî dema ku mirov bahsa têngîna daraza dadî wê bikê wê di serî de wê, di çerçoveyek giştî a dadî de wê, hemû rêgez û restên ku wê çerçoveya wê ya ya têngînî wê biafirênin wê bi wê were ser ziman. Di wê nava dazarekê de wê, di serî de wê, weke aliyekê giring wê, di dewama wê de wê têngînên dadî ên ku wê li gorî wan wê were kirin wê ew wê weke aliyê darazî ê dadî wê biafirênin. Di wê temenê de wê, dema ku wê, ne levkirinek wê bibê wê, di wê de wê, ew rest wê, bên li berçav girtin û wê li gorî wan wê were çareserkirin. Wê, di wê restê de wê, awayê wê yê ku wê, temenê li gorî wê, were hizirkirinê ku wê kirin wê ji aliyekê din ve jî wê wê, weke temenekê ku wê bi wê xwedî 'maf' bê wê were dîtin.

Gotina darazê wê di awayekê de wê, weke gotineka ku wê li ser tiştê ku ew heya û ankû ew bi bûjenî dîyar re ku wê were pêşxistin wê ji wê re wê were gotin. Di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê têngînî ê restî wê biafirênê. Bi darazî wê, dema ku mirov minaq destûrekê wê, werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, li ser temenekê şenber wê, divê ku mirov wê pêşî wê fahmbikê. Wê, di wê temenê de wê, ew temenê şenber wê tişt û ankû zindiya ku wê, bi darazênê wê bi wê re wê, xwediyê awayekê hizirkirinê bê. Minaq wê dema ku ez bêjim 'mar bi mirov ve didê' wê, demê pêwîsta were kuştin. Wê, di wê temenê de wê, encama pêvedana mar ku wê bi kuştina wê re wê bi encam bibê wê, di wê temenê de wê weke darazekê bê. Wê, di wê temenê de wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê wê, werênê ser ziman.

Li vir wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê, çi wê weke dîyarker wê bide dîyarkirin ku wê, mar wê bo ku ew pêve dide ew bê kuştin' wê bide dîyarkirin. Têngîna dadî wê ji aliyekê ve wê, dema ku wê karibê beşan wê ji hevdû cûda fahmbikê wê mianq wê, rewşa jîyana mar û ya pêvedana mar wan ji hevdû cûda şîrove bikê. Di wê temenê de wê, minaq wê dema ku wê, di çerçoveya jîyana mar de şîrove kir wê, bi wê bihizirê ku wê mafê jîyanê heya û wê, ew mafê wê yê jîyanî ji dest nayê girtin. Wê, di wê temenê de wê, mirov wê kirina pêvedana mar wê, hilde li dest demê wê derfet wê hebê ku wê di awayekê din de jî wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Minaq weke pêşîya pêvedana mar giritnê'. Ji aliyê xwe ve mirov bi wê bihizirê dikarê weke encamekê wê kifşbikê ku ew xwe ji wê bi parêzê. Di wê temenê de wê, dema ku wê aqil were meşandin wê karibê wê gelek encamên din jî wê bi wê re wê, di dewama wê de wê li ser temenekê zinditiyê wê xwe bigihênîyê de.

Yan jî em ji aliyekê din ve bi mar ve girêdayî têngînek din hildina li dest. Wê di demên berê de wê bi bawerî wê bahsa 'xirabiya mar' û ankû

‘weke nimînêrê xirabiyê’ wê were ser ziman. Di wê temenê de wê, ev wê, weke têngîna subjeyî ên bi darazî bin. Wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, werina ser ziman bin. Kirinek û ankû têngînek bi xirabî ku mar nebê jî wê bi kirinek û ankû tişteke din wê karibê were ser ziman. Wê dervî mar jî wê dikarê wê li wê bihizirê. ...

Aqılmeşandin wê weke ku wê ji ya giştî wê weke ku me li jor li çend deveran hanî ser ziman wê bibê wê bi vajî wê jî wê ji ya ne giştî bi ber ya giştî ve wê, karibê wê were meşandin û bi wê bê ghiştin li encamê. Lê li vir wê weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, herdû alî jî wê, dem bi dem wê di zikhevdû de wê, karibin werina fahmkirin. Minaq wê, dema ku em, minaq atomê bihizirin wê, ji têngîna atomê a nayê qatkirin ku wê bê ghiştin li qatkirina wê û gelek qatkên piçûk ên binî wê, bi heman rengê wê, di wê temenê de wê, di asta ku wê bi dahûrîya qatkirinê a ku ghiştiyê de wê, ji wê bi şûn ve binerînê re wê mirov wê, bigihijê nerîneka ji wê bi ber ya giştî ve wê, herê bê. Li vir wê, weke aliyekê giring wê ew wê were dîtin ku wê dema ku em ji aliyê ya giştî bi ber ya ne giştî ve herin û ankû ji aliyê ya negiştî bi ber ya giştî ve herin wê, hertimî wê ji ast, rada û devere ku em ghişştinê em wê destpêkê wê dikin û wê bi wê re wê, fahmkirinê dikin. Di wê temenê de wê temenekê dîyarker wê xwe bi wê re wê bide nîşandin. Em wusa têngînekê tefkir bikin ku em ji 1’ê heta 9’an pêde diçin û wê, bi wê rengê wê, ji ya negiştî bi ber ya giştî ve wê dibin û wê fahmdikin. Wê dema ku em ghiştina 9’ê wê di wê nûqtayê de wê, ew wê hem weke nûqtayek giştî bê û hem jî wê dema ku me ji wê nûqtayê li şûn wê nerî wê hemû pêvajoyên hijmarî ku wê heta wê demê ji 1’ê hatina wê, werina dîtin. Wê, di wê temenê de wê temenekê fahmkirinê wê bi dahûrîya wê ya bi wê rengê wê bi wê re wê, were dîtin. Vêcarê em ji aliyekê din ve wê li wê binerin. Wê navbera ji 1’ê heta 9’ê wê weke qadek berfireh û dirêj bê. Wê, di wê temenê de wê, dema ku wê, ji 1’ê bi ber 9ê ve were nerîn û herîn wê ew wê bibê û ji 9ê bi ber yekê ve ku ew weke bi berjêrin ve were dahûrkirin û fahmkirin wê bê. Wê, di wê temenê de wê, dema ku wê ji herdû aliyên ve wê, çûyin wê cûda û cûda wê bibê wê mirov karibê bêjê ku wê heman encamê wê bi dest bixê. Bêgûman wê, ne bi demî û ne bi wûcanî wê mirov dikarê bêjê. Lê weke aliyekê din jî wê mirov dikarê wê di dewama wê de wê bêjê ku em minaq em wusa tefkir bikin ku em ji 9ê derbas bibin û pêde herin bi aqılmeşandinê. Wê di wê temenê de wê, sînorê me nebê. Lê wê di wê temenê de wê, her nûqtaya ku em ghişştinê de wê, di wê rengê de wê weke ku me li jor hanî ser ziman wê di

awayekê dudîmenî a weke ji aliyê ya negîştî ve bi ber ya giştî ve û ji aliyê ya giştî ve bi ber ya negîştî ve ku mirov wê fahmbikê wê bi derfet bê. Ev wê, di wê temenê de wê, ew navbera ku ew pêde çûyin bûya wê weke qadek şenber ku mirov wê dikarê wê, di awayekê de wê, fahmbikê bê.

Di rewşa herdû aliyan de jî wê, di aslê xwe de wê, bê ku mirov di farqê de wê, di zikhevdû de wê, bi hevdu re wê di awayekê de wê, werina bikarhanîn. Minaq wê, her ast û pêpelok wê, di wê temenê de wê, çendî ku wê di rewşa xwe de wê, weke giştîyek ku ew gihiştibê li wê jî bê wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê din wê, aliyê din jî wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê weke dîmenekê din wê jî bi aliyê din wê hebê. Di wê rengê de wê, aliyê giştî û ankû nûqtaya ku ew hati gihiştin li wê ew wê weke temenekê darazî jî wê li ser ya ku ew hatî bûhûrandin û li şûn xwe hatî hiştin jî wê biafirênê bê. Em dikarin rewşa jîyankirina rojan li dûv hevdu em bihizirin. Minaq wê, em rojekê sibehê di rabin û wê, heta êvarî dijîn. Wê gav bi gav, kêlî bi kêlî wê, were jîn kirin. Piştî ku wê bê êvar emê li şûn xwe binerîn ku me roja xwe çawa derbas kiriya. Di wê temenê de em dibê ku wê, kêlîka me jîn dikir wê, kêmasî û ne kêmesî, şaşî û neşaşiyên wê, ne dîtin. Lê piştî ku melî şûn xwe ji êvarî ve li rojê nerî heta destpêka sibehê emê di wê de wê, tiştên ku me kirna û emê kêmbibînîn û hinek tiştên ku me kirina û emê hizirbikin ku me xwezî ne kiriba û hinek kirinên ku me kirina wê, bê hizirkirin ku ev bi awayna din ên ku em hizir û tefkir dikin ku wê li me baştir biheta me yê xwestiba ku ew kiriba. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê li wê hizirkirinê a bi wê rengê bê. Di wê temenê de em roj bi roj heta hefteyekê dijîn. Piştî hefteyekê em jîyankirinên xwe hemûyan li berçav derbas dikin û wan dihizirin ku me çi kirina û çawa kirina. Di wê temenê de wê, dema ku me nerî û têngînek bi wê di mejiyê me de li ser kirinekê ku ew weke 'ew kêmbê' û ankû 'ew şaş bê' wê, di wê temenê de wê şaq bide. Ev wê, weke aliyekê hizirkirinê ê bi darazî bê. di wê temenê de wê, temenê hizirkirinê ê bi aliyê şûbjeiyî wê bi wê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê biafirê. Aliyê ku me ji di rojê de weke ji destpêka sibehê heta êvarî jîyankir wê, di wê de wê, kêlî bi kêlî em li şûn dem bi dem dinerin û dihizirin ku me çi rast û çi şaş kir. Wê ev weke aliyekê darazî ê li ser wê pêvajoya herîkîna jîyankirinê re bê.

Ti tişt heta ku ew li xwe ne nerê wê xwe nebînê. Di kirinên me de jî wê rewş wê bi heman rengê bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê,

rewşa jîyankirina wê ya bi wê re wê, weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê, dikarê wê, fahmbikê bê. Aliyê ku me li şûn xwe nerî ku em şûn xwe dibînin ku me çendî rêyek qadkiriya û ankû di demek êvarî a dereng de em di rûnihin û hemû roja xwe dem bi dem û kêlî bi kêlî di berçav de derbas dikin wê, di wê temenê de wê weke aliyekê bi hişmendî li wê nerînê bê. Aliyê giştî û yê ne giştî wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, ne tenê di zikhevdû de wê, weke aliyna ku wê bijîn bin. Wê bi hevdû ku wê hevdû fahmbikin û wê di wê rengê de wê bingihê fahmkirinê wê bi hebûna xwe wê ji hevdû re wê bidina çêkirin jî bin. Di wê rengê de wê, weke ku wê ji destpêka rojê heta êvarî ku wê, ji wê kêlîya ku wê mirov bihizirê û li hemû roja xwe bihizirê û hwd. Wê, di wê temenê de wê, aliyê giştî wê, weke hişmendiyeke ku wê, di wê temenê de wê, ne tenê wê, aliyên hatina jîyankirin wê di berçav de wê, derbas bikê bê. Wê bi wê re wê, weke aliyek û dîmenek din ê bi hiş ku wê bi wê re wê, li wê bihizirê jî bê.

Di mijare fahmkirina aliyê giştî de wê, di wê rengê de wê, çendî ku ew bingihê wê bi aliyê pêvajoya bi ber giştîtîyê ve ku wê biafirê jî wê, di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê temenî wê biafirênê bê. Di wê rengê de wê, têkiliya aliyê giştî û yê ne giştî wê, di wê temenê de wê, bi hevdû ve girêdayî wê ji du aliyan ve wê, di deestpêkê de wê fahmbikê. Pêşî wê aliyê giştî û yê negiştî wê di nava hevdû de wê, temenê hişkirinê li ser hevdû re wê biafirênê bê. Aliyê din jî wê, bi wê hişkirinê ku wê darazê bikê bê.

Di wê rengê de wê kirinên me yên baş û ne baş ên bi encam wê bi wê re wê, têgînên weke başî û ne başîyê wê, di dewama wê de wê bi xwe re wê biafirênin. Ev wê, weke aliyna ku mirov bi wê ji hevdû cûdakirinê bikê bê. Daraz wê ji vê aliyê ve wê temenê ji hevdû cûdakirinê a bi hişmendî jî wê bi xwe re wê biafirênê bê. Wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê, dikarê wê, di serî de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Aliyê giştî ku wê weke aliyê ku wê ji serî wê bi berjêr ve wê binerê wê, di wê temenê de wê, temenekê hişmendî wê bi wê re wê, ji serî ve wê, bi wê re wê hebê. Wê, di wê rengê de wê, dema ku ew fenomenên ji nava jîyanê ew di hilde li nava xwe û wan dihizirê û wan bi wê rengê di berçav de dibûhûrênê wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê, bide nîşandin û dîyarkirin. Farqe nerîna ji serî bi berjêr ve ku ew dinerê wê ji ya negiştî bi berjêr ve dinerê wê ew bê ku wê, nerîna berjêr ve dinerê wê, di xwe de wê, di awayekê de wê,

weke ku wê xwediyê nerîneka ku wê di xwe de wê, fenomenên heyî di xwe de derkkiirna bin.

Li vir ez di xwezim di nava derkkirinê û hişmendiyê de xêzekê di wê warê de wê bi wê re wê bikişênin. Ber ku wê di wê aliyê de wê ev wê weke aliyekê wê hebê ku wê fenomenek wê çendî ku wê weke ku wê hatibê derkkirin jî wê aliyên wê yên ku ew ne hatina bi hişkirin wê hebin. Di wê de wê, çendî ku wê kûrbûn wê bibê wê, di wê de wê, ew wê, weke ku mirov wê bi hişmendî wê bigihijê aliyên din. Minaq wê gogekê ku mirov bêtê ser ziman wê mirov wê li berçav wê, bi giloveriya wê re dibêtê û wê derkdikê. Lê mirov hundirê wê nabêtê. Di wê temenê de wê, aliyên ku ew dihên dîtîna bînerînê û yên ku ew nayên dîtîna bi nerînê wê, weke bi rewşa gogê re wê, di çerçoveya fenomenê de wê hebin.

Di dewama wê de wê, jî wê weke aliyekê wê yê din wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, weke ku me bi minaqe gogê re da wê, weke ku wê dîtîna çav wê, aliyê dihê dîtîna û aliyê nayê dîtîna bi çavî ku wê bi wê re wê bibê. Wê, di heman rengê de wê, bi hişmendî jî wê, aliyên ku wê werina dîtîna û yên ku ew newina dîtîna wê hebin. Ew aliyên ku wê, bi hişmendî wê werina dîtîna wê di asta hişmendiyê û kûrbûna wê de wê, werina dîtîna û çendî ku mirov wê bi wê re wê kûrbibê wê aliyên din wê bi wê re wê kifşbikê. Her kirina bi hiş re jî wê jîra mirov wê bi xwe re wê hinekî din wê pêşdetir bibê. Ev jî wê weke pêvajoyên pêşketinê ên bi hiş û fahmkirinê û derxistina li têgihîştinê re bin.

Hin çavkanî:

- *Weitz, Morris(1966), ed. Twentieth Century Philosophy: The Analytic Tradition. New York: Free Press,
- * N. Chomsky, Modular Approaches to the Study of the Mind
- * Baillie, James(1997), "Introduction to Bertrand Russell" in Contemporary Analytic Philosophy, Second Edition (Prentice Hall),
- *Willard, Dallas (1980). "Husserl on a Logic that Failed". Philosophical Review
- *Chomsky (1968). Language and Mind.
- *Chomsky (1957). Syntactic Structures. The Hague: Mouton. Reprint. Berlin and New York (1985).
- *Chomsky (1964). Current Issues in Linguistic Theory.
- *Chomsky (1975). Reflections on Language.
- * General Introduction to a Pure Phenomenology, 1982 [1913]. Kersten, F., trans. The Hague: Nijhoff. first book
- *Husserl, Edmund(1970). The Crisis of the European Sciences and Transcendental Phenomenology. Evanston: Northwestern University Press,
- *Carnap, R. (1928). The Logical Structure of the World. Felix Meiner Verlag
- *Hans-Johann Glock(2008), What Is Analytic Philosophy, Cambridge University Press,
- *L.J. Cohen(1986), The Dialogue of Reason: An Analysis of Analytical Philosophy (Oxford University Press,
- *Michael Beaney(2013) (ed.), The Oxford Handbook of The History of Analytic Philosophy, Oxford University Press,
- * Baillie, James(Prentice Hall, 1997), "Introduction to Bertrand Russell" in Contemporary Analytic Philosophy, Second Edition,
- * Popper, Karl R. (2002). The Logic of Scientific Discovery. Routledge
- *Creegan, Charles. (1989). Wittgenstein and Kierkegaard: Religion, Individuality and Philosophical Method
- *Russell, Bertrand (1905). "On Denoting". Mind.

Abdusamet Yigit, Kurdistan, Cizira bota, 2018